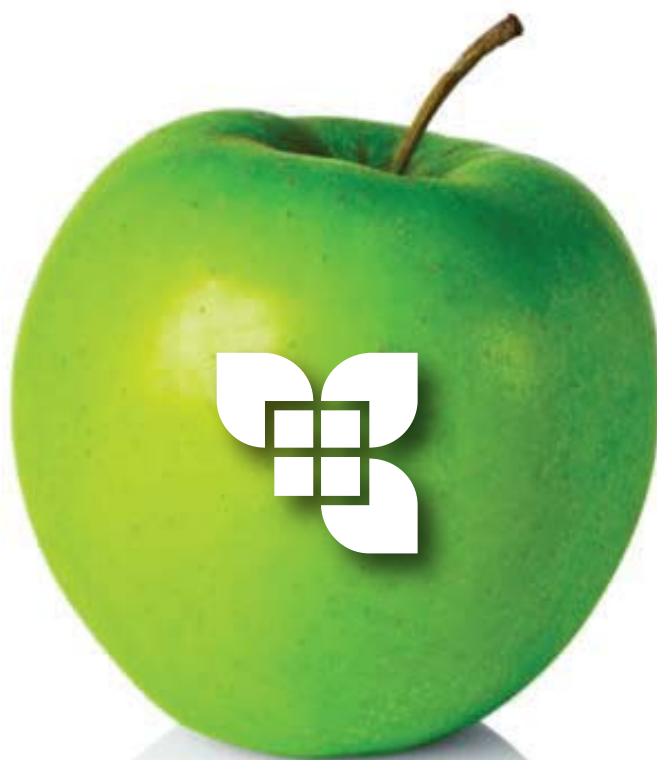
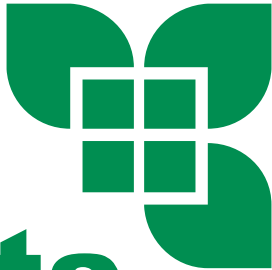

Zaļais sertifikāts

LATVIJAS LAUKU TŪRISMA MĪTŅU NACIONĀLĀ EKOMARKĒJUMA ATBILSTĪBAS KRITĒRIJU IZPILDES SKAIDROJUMS

SATURS

SATURS	2
IEVADS.....	3
KRITĒRIJU PRASĪBU SKAIDROJUMS.....	5
I . Lauku tūrisma mītnes vides politika un rīcības plāns	5
II. Enerģijas resursu racionāla izmantošana	7
III. Ūdens resursu racionāla izmantošana	25
IV. Atkritumu savākšana un pārstrāde.....	36
V. Tīrīšanas, mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu izmantošana	46
VI. Transporta pakalpojumi	54
VII. Bīstamie ķīmiskās izcelsmes produkti un materiāli.....	56
VIII. Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi.....	65
IX. Vides izglītība un informācija	69
X. Ieteicamās videi draudzīgās aktivitātes	76
XI. Attieksme pret bērniem un personām ar īpašām vajadzībām	77
XII . Attieksme pret kultūrvēsturiskām vērtībām, tautas tradīciju mantojumu	79
XIII . Attieksme pret sadarbību ar vietējiem uzņēmējiem, zemniekiem, amatniekiem.....	81

Pielikums 1 - Vides indikatori „Zaļā sertifikāta” naktsmītnēs

Pielikums 2 – Vides plāna šablons

IEVADS

Zaļais sertifikāts - - ir vides kvalitātes zīme, kuru piešķir tām lauku tūrisma mītnēm Latvijā, kurās tiek saudzēta apkārtējā vide un ainava, racionāli izmantoti ūdens un enerģijas resursi, organizēta videi draudzīga atkritumu savākšana un apsaimniekošana un tūristiem piedāvātas videi draudzīgas aktivitātes, veselīga vietējā ražojuma pārtika un pilnvērtīga informācija par vietējiem dabas, kultūras un vēstures objektiem.

Lai iegūtu Zaļo sertifikātu nepieciešams novērtēt tūrisma mīnes atbilstību noteiktiem kritērijiem.

Šis materiāls ir domāts kā informatīvs palīglīdzeklis lauku tūrisma mītņu īpašniekiem un citiem interesentiem, lai palīdzētu izprast kritēriju mērķus, iedalījuma principus, izpildes nosacījumus. Paskaidrojošais materiāls veidots pēc vienota šablona. Kritēriji sagrupēti grupās un katram kritērijam tiek dots skaidrojums par:

- Prasībām kritērija izpildes novērtēšanai;
- Prasību ietekmes jautājumiem.

Tāpat katram kritērijam tiek piedāvāti ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai.

Zaļā sertifikāta kritēriju mērķi

Galvenie mērķi ir:

- ✓ ierobežot resursu, īpaši enerģijas un ūdens patēriņu,
- ✓ ierobežot atkritumu rašanos un veicināt to atkārtotu izmantošanu vai pārstrādi,
- ✓ dot priekšroku atjaunojamo energoresursu un tādu vielu un materiālu izmantošanai, kuras ir mazāk bīstamas videi un cilvēku veselībai,
- ✓ veicināt informācijas par vidi izplatīšanu un videi draudzīgas apziņas un uzvedības veidošanu.

Pakārtotie mērķi ir:

- ✓ Latvijai raksturīgās ainavas un kultūrvides mantojuma saglabāšana,
- ✓ Zaļā sertifikāta idejai atbilstošu tūrisma pakalpojumu/piedāvājuma nodrošināšana,
- ✓ veicināt vietējo iedzīvotāju un uzņēmēju iesaistīšanos tūrisma piedāvājuma veidošanā reģionā.

Novērtēšanas un pārbaudes kritēriji

Konkrētas novērtēšanas un pārbaudes prasības ir norādītas katram kritērijam. Attiecīgos gadījumos var izmantot citas testa metodes un standartus, ja tos kā līdzvērtīgus ir akceptējusi *Zaļā sertifikāta* piešķiršanas komisija, kas izskata pretendenta rezultātus. Gadījumos, ja pieteikuma iesniedzējam jāiesniedz dokumenti, analīzes, testu ziņojumi, deklarācijas vai citi pierādījumi par kritēriju ievērošanu, uzskata, ka to izcelsme attiecīgā gadījumā var būt pats pieteikuma iesniedzējs.

Kritēriju iedalījums

1) obligātie (O)

Lai tūrisma mītne saņemtu *Zaļo sertifikātu*, jābūt izpildītiem visiem obligātajiem kritērijiem. Obligātie kritēriji ietver Eiropas Kopienas prasības, ciktāl tas ir piemērojams Latvijā, tādejādi veicinot starptautisko ekosertifikācijas principu pārņemšanu un atvieglojot tūrisma uzņēmējiem tālākos soļos augstāka līmeņa - „Eiropas ekopuķītes”-ekoetiķetes saņemšanā.

2) izvēles (X)

Lai tūrisma mītne saņemtu *Zaļo sertifikātu* pirmo reizi, izvēles kritēriji ir jāievēro noteiktā minimālajā skaitā katrā kritēriju kategorijā.

3) ideālie (I)

Ideālajiem kritērijiem ir rekomendācijas raksturs, to mērķis ir iedvesmot tūrisma uzņēmēju attīstīt savu lauku tūrisma mītni videi un cilvēkiem draudzīgā veidā, tās atbilst Latvijas specifiskajiem apstākļiem un integrē nacionālās dabas un kultūrvides vērtības.

! Lai tūrisma mītne saņemtu *Zaļo sertifikātu*, jābūt izpildītiem visiem obligātajiem kritērijiem un saņemtam minimālajam punktu skaitam (tie ir 14 punkti) izvēles un ideālo kritēriju jomā..

!! Lai atjaunotu *Zaļo sertifikātu* pēc tā iepriekšējā derīguma termiņa beigšanās, nepieciešams demonstrēt progresu izpildīto izvēles un ideālo kritēriju jomā, pārsniedzot iepriekšējā sertifikācijas procesā izpildīto šo kritēriju kopējo punktu skaitu.

KRITĒRIJU PRASĪBU SKAIDROJUMS

I. Lauku tūrisma mītnes vides politika un rīcības plāns

1 (0) - Lauku tūrisma mītnei ir izstrādāts vides politikas stratēģiskais dokuments - vides plāns, kas satur vides pārskatu, un rīcības programma, kas nodrošina vides politikas īstenošanu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir izstrādāts (aktualizēts) Vides plāns;
2. Ir sagatavots Vides pārskats. Izvērtēšanas pirmajā reizē - pārskata maketi (tabulas) atkārtotas izvērtēšanas un starppārbaužu reizē - pārskati atbilstoši *Zaļā sertifikāta* nolikuma prasībām un saskaņā ar izstrādāto Rīcības programmu;
3. Ir izstrādāta (aktualizēta) Rīcības programma.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lauku tūrisma mītnei, kura vēlas iegūt *Zaļo sertifikātu* ir jārealizē konkrētiem apstākļiem un sertificēšanas prasībām atbilstoša vides politika, kas atspoguļota dokumentos: Vides plāns, Rīcības programma un Vides pārskats jeb rādītāju (indikatoru) uzskaites lapa.

Vides plāns ir tūrisma mītnes / uzņēmuma stratēģisks dokuments, kurā pamatā ir vides aizsardzības pasākumu komplekss, ko uzņēmums apņemas īstenot konkrētā laika periodā, lai uzlabotu savas uzņēmējdarbības vides rādītājus un mazinātu vai pavisam novērstu savas darbības radīto kaitīgo ietekmi uz apkārtējo vidi.

Vides pārskats jeb mērāmo rādītāju uzskaites lapa ir esošās situācijas Lauku tūrisma mītņē apskats uz sertifikācijas pieteikuma iesniegšanas brīdi, kam jāsaturs sīkāka informācija (fakti, skaitļi) par jautājumiem, kas saistīti ar šī nolikuma prasībām

Rīcības programma ir konkrētu un novērtējamu pasākumu kopums nosprausto mērķu sasniegšanai. Rīcības programmas izpildes izvērtēšana ir neatņemama atkārtotās sertifikācijas procesa sastāvdaļa.

Detalizētāka informācija par šiem dokumentiem atrodama skaidrojošajā materiālā Vides plāns.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Veic lauku tūrisma mītnes vides auditu, lai konstatētu esošās situācijas atbilstības līmeni attiecībā pret *Zaļā sertifikāta* prasībām;

- ✓ Izvērtē iespējas nodrošināt Sertifikāta iegūšanai nepieciešamo minimālo prasību izpildi;
- ✓ Izstrādā Vides plānu, Rīcības programmu un sagatavo darbam Vides pārskata dokumentāciju.

2 (O) - Lauku tūrisma mītnē ir nozīmēta persona, kas ir atbildīga par vides jautājumiem un rīcības programmas īstenošanu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir dokumentāls apliecinājums par atbildīgās personas nozīmēšanu par lauku tūrisma mītnes vides politikas jautājumiem un rīcības programmas īstenošanu

Prasību ietekmes skaidrojums

Lai izpildītu *Zaļā sertifikāta* nolikuma prasības attiecībā uz dažādu rādītāju uzskaiti, datu apkopošanu un analīzi, ir nepieciešams ar šiem jautājumiem nodarboties regulāri. Tāpat ir jāpārzina metodika un darbības, jāseko līdzi aktualitātēm. Par vides jautājumiem atbildīgai jābūt vienai personai. Visiem darbiniekiem jāzina, kura ir šī persona.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvērtē mītnes darbības nodrošināšanā iesaistīto cilvēkresursu potenciālu;
- ✓ Nozīmē atbildīgo personu par vides politikas jautājumiem lauku tūrisma mītnē un šī fakta apliecinājoša dokumenta kopiju pievieno *Zaļā sertifikāta* dokumentācijai.

II. Enerģijas resursu racionāla izmantošana

No 12 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 3 (12/3).

3 (O) - Reizi mēnesī reģistrē siltumenerģijas patēriņu vai siltumenerģijas ražošanai izlietoto resursu patēriņu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūristu mītnes rīcībā jābūt procedūrām, kas saistās ar datu savākšanu un monitorēšanu par energoresursu (kWh), elektrības (kWh), apkures energo-resursu (kWh);
2. Dati savācam katru reizi, kad tiek saņemts rēķins, vai vismaz reizi trīs mēnešos, jāpaziņo par resursu patēriņu viena klienta uzturēšanās laikā, gan arī atbilstoši telpu kvadrātmetriem. Mītne reizi gadā šos datus iesniedz tai iestādei, kura izvērtējusi pieteikumu."

Prasību ietekmes skaidrojums

Vides plāna ieviešanas uzraudzībai/kontrolei vai monitoringam ir uzdevums palīdzēt sekot līdzi tam, cik plāns ir efektīvs no vides problēmu viedokļa. Plāna ieviešanas kontrole jāpārdomā un jāveido uz regulāra pamata. Tas nenozīmē, ka šādi mērījumi un kontrole jāveic katru dienu. Svarīgi ir pašiem noteikt šo uzraudzības procedūru biežumu. Pārāk reta kontrole rada risku, ka tiek palaistas garām neievērotas būtiskas problēmas (piem., pēkšņi lieli ūdens zudumi, kas radušies ūdens caurules vai krānu bojājumu rezultātā u.c.). Energoresursu un ūdens skaitītāji jāinstalē profesionāli, būs nepieciešamas investīcijas. Gadījumā, ja mītnei nav skaitītāju, būtu jāpadomā par to, ka energoresursu skaitītājus var instalēt visnotaļ vienkārši,

Enerģijas mērījumi būti jāveic tādiem enerģijas nesējiem kā elektrībai, naftas produktiem, gāzei, ūdenim, siltumenerģijai. Vispirms būtu jāiepazīst enerģijas resursu sistēma, lai noteiktu kādam mērķim tiek izmantots attiecīgais enerģijas nesējs.

Enerģijas patēriņu viegli var mērīt padeves posmā. Elektroenerģijas un siltuma enerģijas patēriņu norāda sabiedrisko pakalpojumu uzņēmuma rēķini, gāzes patēriņu mēra gāzes uzņēmums (vai arī gāze tiek piegādāta neregulāros intervālos). Elektroenerģiju iespējams mērīt atbilstoši kopējam patēriņam (apgaismošanā, ventilācijā, virtuvē) vai atsevišķās zonās (katrā stāvā, atpūtas zonā, virtuvē) atkarībā no tehniskajām iespējām un sistēmas struktūras.

Lieliska, ja būtu atsevišķa elektrības uzskaitē katrai mājai, vai mājas blokam vai stāvam. Sarežģītākais ir visus patērētājus pieslēgt šim skaitītājam.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izveido datu uzskaiti nepieciešamās matricas (tabulas) vai iekārto datu uzskaites žurnālus;
- ✓ Veic datu apstrādi, izsakot resursu patēriņu uz 1 cilvēknakti un 1 telpas m².

Mazajās lauku tūrisma mītnēs elektrības uzskaitē katrai telpai ir ļoti sarežģīta, tāpēc elektrību var uzskaitīt, izdarot aprēķinus no kopējā mājas elektrības skaitītāja.

Mērījumu veikšana. Mērījumi tiek veikti ar mērķi, iegūt datus resursu efektīvas izmantošanas analīzei. Tā kā dati ir būtiski turpmākās novērtēšanas veikšanai, tie jāievāc regulāri. Jābūt skaidri noteiktam, kas un, kad vāc datus. Pieredze liecina, ka ir jānosaka persona, kas atbild par datu vākšanu un analīzi noteiktos laika periodos.

Ieteicams, lai mērījumu intervāls būtu neliels, citādi nebūs iespējams noteikt zudumus.

Rādītāju definēšana. Rādītāji nodrošina iespēju noteikt enerģijas resursu patēriņu saistībā ar mītnes pakalpojumu attīstību.

Nemiet vērā, ka rādītāju definēšana ir atbilstoši jādokumentē, lai tos varētu izmantot arī turpmāk.

Tipiski rādītāju piemēri:

- enerģijas patēriņš / viena mītnē pavadītā nakts (cilvēknakts);
- siltuma patēriņš / telpas kvadrātmeters;

Analīze. Visinteresantākais un būtiskākais posms ir datu vērtēšana. Nenovērtējot patēriņa procesus, vispār nav nozīmes pievērsties mērījumiem un rādītājiem. Ir ieteicams izstrādāt rādītājus un iknedēļas procesu raksturojumus, kas atspoguļo cik tūristu ir nakšņojuši, ko izmantojuši no elektroierīcēm utt., noteikt neadekvāti augsta patēriņa cēloņus un formulēt attiecīgās darbības, lai pilnveidotu sistēmu un novērstu zudumus.

4 (O) - Kā enerģijas avotu neizmanto fosilo kurināmo veidus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Kā energoresursu nedrīkst lietot naftu ar sēra saturu virs 0,2 procentiem, nedz arī ogles. Kritērijs attiecas tikai uz tām tūristu mītnēm, kurām ir neatkarīga apkures sistēma.

Prasību ietekmes skaidrojums

Termins **fosilie energoresursi** - apzinātie ogļūdeņražu kurināmā krājumi un enerģijas avoti (dabagāze, ogles, nafta u.c.), kurus var izmantot tiešai lietošanai vai enerģijas iegūšanai un kuri veidojušies no dzīvo organismu atliekām pirms miljoniem gadu, kā arī no šiem ogļūdeņražiem iegūtās degvielas un kurināmais (benzīns, dīzeļdegviela, mazuts u.c). Fosilais kurināmais ir kurināmais, kas iegūts no zemes dzīlēm, tajā skaitā no oglēm, naftas un naftas produktiem, dabas gāzes, kūdras. Tie tiek uzskatīti par neatjaunojamiem dabas resursiem, jo tie atjaunojas ļoti ilgstošā periodā – vairākos miljonus gadu. Šo resursu izmantošana ir viens no galvenajiem ogļskābās gāzes emisiju avotiem un globālās sasilšanas cēloņiem. Fosilo kurināmo izmantošana degvielas un enerģijas ražošanai neslēpj sevī tikai globālās sasilšanas draudus. Tiek uzskatīts, ka šobrīd fosilo resursu pietiks vēl aptuveni piecdesmit gadiem.

Ogles un naftas produktus uzskata par tiem energoresursiem, kuri visvairāk rada piesārņojumu. Oglekļa dioksīda emisijas ogļu gadījumā ir divreiz lielākas, nekā gāzes gadījumā. Naftas produktu gadījumā šīs emisijas ir par trešo daļu augstākas, nekā gāzes gadījumā. Ja runa ir par slāpekļa dioksīdiem, to emisija ogļu un naftas produktu dedzināšanas laikā ir sešas reizes lielāka, nekā dabas gāzes dedzināšanas gadījumā. Naftas produktu dedzināšana rada trīs reizes lielāku oglekļa oksīda emisiju, nekā gāze, savukārt ogles rada 30 (!) reizes lielāku emisiju. Tāpēc tūrisma mītnēm apkures sistēmā jāizvairās no ogļu un naftas produktu izmantošanas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja apkurē tiek izmantoti fosilie kurināmie, tad nepieciešams meklēt risinājumu, lai ierobežotu pielietojamību vai pilnībā pārtrauktu tos izmantot. Reizēm būs jāpērk jauns katls, lai izvairītos no minēto vielu lietošanas. Padomājiet par risinājumu, kurš samazinās emisijas un būs lētāks un ērtāks. Padomājiet par sistēmu, kura neprasīs visas apkures sistēmas mainīšanu – gāzes katli, kondensācijas katli, siltuma sūkņi, koģenerācijas stacijas, cietā kurināmā katli (biomasa), centrālā apkure.

5 (O) - Apkurināmo un dzesējamo telpu logu izolācija atbilst normatīvajos dokumentos noteiktajām prasībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Visiem logiem jābūt piemēroti termiski izolētiem atbilstoši tāpat nodrošinot arī akustisku izolēšanu;
2. Apkurināmo un dzesējamo telpu logiem un durvīm ir dubultie stikli vai stikla paketes.

Prasību ietekmes skaidrojums

37% siltuma zudumi ēkā notiek caur logiem. Logu izolēšana samazina energoresursu zudumu, pasargā pret troksni un nodrošina labāku telpu klimatu. Jo zemāka U-vērtība, jo labāka izolēšana un pasargāšana no trokšņa. Vienkāršiem logiem siltuma caurlaidības koeficienta U-vērtība ir virs 3 W/m²*K, bet dubulti glazētiem logiem tā ir ap 2 W/m²*K. Dubulti stikloti logi pasargā arī pret troksni līdz pat 50 decibelēm.

Latvijas būvnormatīvi nosaka, ka, sākot ar 2003.gadu, maksimāli pieļaujamais siltuma caurlaidības koeficients logiem dzīvojamajās ēkās, pansionātos, slimnīcās un bērnudārzos ir noteikts 1,8 vati uz kvadrātmetru reiz Kelvina grāds (W/m²*°K), pārējās publiskajās ēkās -2,2, bet ražošanas telpās - 2,4. Parastās stikla paketes siltuma zudumi ir 2,8 vati uz kvadrātmetru, un, pat iepildot stikla paketē inerto gāzi, kas samazina siltuma zudumus par 0,2 -0,3 vatiem, nebūs iespējams izpildīt normatīvu prasības

Stiklojums. Dubulti stiklots logs var samazināt siltuma zudumus caur logiem par 50%. Jauni, augstākas energoefektivitātes stikli siltuma zudumus samazinās vēl par 10%. Atcerieties, ka optimālais attālums starp dubultajiem stikliem ir 20 mm.

Blīvējums. Caur caurvējinām durvīm un logiem Jūs pazaudējat 20% no siltuma. Tam ir vienkāršs risinājums - aizblīvējiet spraugas ar attiecīgiem materiāliem. Šo darbu var veikt gan siltināšanas speciālisti vai Jūs pats.

Siltuma zudumi gadā caur labi noblīvētu logu

1 STIKLS	600 KWH/M ²
2 stikli	270 KWh/m ²
3 stikli	180 KWh/m ²

Profesionāli noblīvēti logi un durvis ievērojami pazemina māju energopatēriņu. Energoietaupījums pēc noblīvēšanas ir no 10 -30 % atkarībā no logu un durvju stāvokļa, vecuma un konstrukcijas. Šādiem logiem ir arī speciālais ventilācijas režīms, kas nodrošina efektīvāku telpu vēdināšanu.

Otra vieta, pa kuru ieplūst aukstais gaiss, ir spraugas starp vērtni un aplodu. Šai vainai vispiemērotākais atrisinājums ir blīves. Ar logu noblīvēšanu jābūt ļoti uzmanīgiem, jo arī vecus koka logus var padarīt pārāk hermētiskus. Rezultātā iegūstam tikpat sliktu gaisa apmaiņu kā plastikāta logiem un automātiski parādās nepieciešamība pēc piespiedu ventilācijas. Ir divu veidu blīves – pielīmējamās un iefrēzējamās. Pielīmējamās blīves kalpo ļoti īsu laiku – līdz diviem gadiem (arī tad, ja pirms līmēšanas esat rūpīgi attīrījuši, attaukojuši virsmu). Blīvju gumijai ir zema kvalitāte. Gumiju iefrēzēšana ir sarežģītāks, dārgāks process un pašam to ir grūti veikt.

Būtiski domāt arī par akustisko izolāciju viesu numuros. Vai to tuvumā ir troksnis, kas var traucēt viesus? Domājiet par ceļiem, dzelzceļu, diskotēkām u.c. Pasaules Veselības organizācija noteikusi, ka maksimālais trokšņa līmenis cilvēka komfortam ir 45 decibeli(A), bet troksnis telpās, kuras paredzētas gulēšanai vai atpūtai, nedrīkst būt virs 30 decibeli(A).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lai ar nelieliem līdzekļiem vecus logus padarītu siltuma taupošākus, jāveic divi darbi. Jāpārbauda stiklu stiprinājums un logi jānoblīvē. Logos visbiežāk stiklu ķīte ir izbirusi vai tā kļuvusi nenoturīga. Šie stikli rūpīgi jāieķītē. Jaunākās paaudzes logiem, stiklus stiprinot ar līstēm, salaiduma vietās jāiestrādā silikons.
- ✓ Vispirms jānosaka, vai telpas tiek apkurinātas vai dzesētas. Ja ne, vai arī, ja telpas tiek attiecīgajā gada laikā ir slēgtas, šo kritēriju var neievērot. Taču, ja telpas tiek apkurinātas vai dzesētas, tad jādara šādas lietas:
- ✓ Vispirms, ja visos numuros ir dubulti stikloti logi vai cita, līdzīga izolēšana, tad nepieciešama tikai deklarācija, informējot par attiecīgo izolāciju un tās ierīkošanas laiku. Ja logi nav izolēti, tad jāpierāda, ka attiecīgajā vietā akustiska un termiska izolācija nav vajadzīga, vai arī, ka esošie logi nodrošina aizsardzību pret termisko izplūšanu un/vai akustisko piesārņojumu.
- ✓ Tālāk uzskaitīto informāciju varat ievākt pats, vai arī saņemt no vietējā hidrometeoroloģijas biroja.
 - **Temperatūra.** Cik ziemā ir auksts? Vai bieži ir sals? Cik vasarā ir karsts? (Izstrādāriet tabulu, kurā uzrādīta vidējā temperatūra katrā mēnesī).
 - **Saules radiācija.** Vai visbiežāk ir saulains vai apmācies laiks? (Vidējais saulaino dienu skaits katrā mēnesī).
 - **Vējš.** No kuras puses vējš parasti pūš ziemā un vasarā?
 - **Mikroklimata apstākļi.** Vai tuvumā ir kalni? Vai tuvumā ir ūdens (jūra, dambji)? Vai tuvumā ir mežs? Ūdens ietekmē gaisa mitrumu un nodrošina pret ekstremālām temperatūrām. (Aprakstiet mikroklimata apstākļus,

- informāciju varat saņemt no hidrometeoroloģiskām novērošanas vietām vai stacijām).
- **Ziemas efekts.** Vai jebkura fasāde ar logiem ir tajā virzienā, no kura pūš ziemas vējš (visbiežāk – ziemeļvējš)? Vai vējš parasti ir stiprs? Kā logi nodrošināti pret iesūkšanos? Vai tuvumā ir dabiskas vai mākslīgas barjeras pret vēju?
 - **Pasargāšanās pret saules radiāciju vasaras laikā.** Cik daudz logu raugās dienvidu virzienā? Vai ir ēnu radošas nojumes, slēgi u.tml.? Jāuzsver, ka dubulti stikloti logi īpaši nepasargā pret karstumu, ja nav ēnas.
- ✓ Sagatavojiet dokumentāciju ar šo datu palīdzību, lai uzrādītu, ka mītnei logu izolēšana nav vajadzīga, jo nepastāv attiecīgie hidrometeoroloģiskie apstākļi, vai arī, ka pastāvošā izolācija ir pietiekama.
 - ✓ Ja rodas šaubas par troksni viesu numuros (piemēram, ja tuvumā ir atpūtas vai cita veida aktivitātes pēc vakariņu laika), tad pieaiciniet profesionālu speciālistu. Jums būs jāiesniedz informācija par tuvumā esošajām komerciālajām un atpūtas aktivitātēm, kā arī par ceļiem un cita veida satiksmi. Ja rodas aizdomas, ka šādas lietas rada nepietiekamu akustisko izolējumu viesu numuros, profesionālim būs jāizmēra trokšņa līmenis kādā tipiskā numurā.
 - ✓ Ja nolemiet mainīt logus, koka un PVC rāmji izolē labāk, nekā alumīnijs.

6 (O) - Ir izvietota informācija par elektroenerģijas ekonomēšanu telpu apgaismojumā.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ja telpā gaismas neizslēdzas automātiski, tad viesiem jādod informācija, kurā lūgts gaismas izslēgt tad, kad tiek pamestas attiecīgās telpas.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lielu elektroenerģijas patēriņu mājoklī veido apgaismojums. Protams, nav jāskopojas ar apgaismojumu tajās telpās, kur atrodaties, bet nav vajadzības iedegt gaismu telpās, kurās neviena nav. Nereti lauku tūrisma mītnēs nav sistēmas, kuras automātiski izslēdz gaismas telpā tad, kad klienti to ir atstājuši. Tas nozīmē papildu izdevumus, kā arī ātrāku apgaismošanas sistēmu nolietošanos.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānodrošina viegli saprotama un pieejama informācija par to, ka apgaismojums telpā jāizslēdz tad, kad viņi to atstāj. Ieteicams informāciju izvietot pie istabas durvīm vai pie spoguļa (visbiežāk viesi iemet acis spogulī, pirms iziet no telpas). Vienkārši uzrakstiet šādu tekstu: "Lūdzu, aizejot neaizmirstiet izslēgt apgaismojumu"

Informācijai jābūt latviešu valodā un biežāk lietotajās svešvalodās, ja mītnei apmeklē arī ārzemnieki

Piemērs:

Papildus pasākumi. Svarīgi ir rūpēties par lampu kupolu tīrību, kas nodrošinās energoresursu ekonomiju. Noputējuši gaismekļi dod 1/3 mazāk gaismas nekā spodri.

- ✓ Nākamais solis ir nomainīt apgaismojuma vidi. Visvieglāk to ir izdarīt, nomainot vecā tipa spuldzītes un dienas gaismas pret daudz efektīvākām un ekonomiskākām.
- ✓ Lielās telpās ieteicams sadalīt apgaismojumu sekcijās ar atsevišķiem slēdžiem – vairākas atsevišķas lampas vai daudzlampu lustra ar grupu slēdžiem, tādējādi dodot iespēju dienas gaitā regulēt elektriskās gaismas patēriņu atkarībā no nepieciešamības – ieslēgt tieši tik daudz spuldziņu, cik vajadzīgs, ja sāk zust dabiskais apgaismojums.

7 (O) - Telpu un teritorijas apgaismojumam pielieto energoefektīvās spuldzes

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

Viena gada laikā pēc pieteikšanās tūristu mītnei ievērojami jāuzlabo apgaismošanas sistēma, izmantojot energoefektīvas spuldzes – vismaz 60 procentiem visu spuldžu jāatbilst energoefektivitātes A šķiras klasifikācijai, tajā skaitā tai jāatbilst 80 procentiem to spuldžu, kuras ir ieslēgtas ilgāk, kā piecas stundas diennaktī.

Prasību ietekmes skaidrojums

Dati rāda, ka apgaismojumam tiek patērēti ~ 15 % no visas patērētās elektroenerģijas. Lielākā daļa šīs enerģijas tiek nelietderīgi iztērēta, izmantojot novecojušas tehnoloģijas apgaismojumā.

Parastās, mums tik pierastās un lētās kvēlspuldzes ir ļoti neefektīvas, jo 90% no patērētās elektroenerģijas pārvērš siltumā un tikai 10% – gaismā. Veikalos ir nopērkamas modernas, enerģiju taupošas spuldzes. Tās gan ir dārgākas nekā parastās, taču enerģijas ietaupījuma un ilgās kalpošanas dēļ ir tā vērtas.

Kā viena no pašreizējam tendencēm energoefektivitātes jomā ir **kompakto fluorescento apgaismojuma spuldžu** izmantošanas veicināšana. Šādā nolūkā Eiropas Intelīgentās

Enerģijas (Energy Intelligent Europe) programmas ietvaros ir radīta publiski pieejama datu bāze par energoefektīvām apgaismojuma iekārtām (to izskats, parametri, cena, ražotājs, kontakti, meklēšanas iespējas pēc cenas, tipa- lustra/stāvlampa utml.) atrodamā caur Interneta vietni www.enerlin.enea.it, izejot uz starptautiska projekta ENERLIN gala produktiem. Kompaktās fluorescentās spuldzes, dodot tikpat daudz gaismas, patērē par trešdaļu mazāk enerģijas un kalpo 10 reižu ilgāk. Protams, ka kvalitatīvas fluorescentās spuldzes arī maksā dārgāk, dažkārt ir problēmas ar to ievietošanu gaismas ķermeņos. Tomēr neapšaubāms ir to ekonomiskais izdevīgums un vides ieguvumi.

Energoekonomiskās spuldzes lietošanas ekonomiskie un ekoloģiskie ieguvumi salīdzinājumā ar kvēlspuldžu lietošanu (gadā) avots: „Vides vēstis” 11/2008

JAUDA	KVĒLSPULDZE, 100 W	ENERGOECONOMISKĀ SPULDZE, 20 W
Dedzināšanas laiks gadā	1000 h	1000 h
Elektroenerģijas patēriņš gadā	100kWh	20kWh
Elektrības tariffs	0.071 Ls/kWh	0.071 Ls/kWh
CO2 izmeši par katru kWh	0.590 kg	0.590kWh
Rēķins par elektrību	Ls 7.10	Ls 1.42
CO2 izmeši atmosfērā	59 kg	11.8 kg
Ekonomiskais ieguvums		Ls 5.68
Ekoloģiskais ieguvums		47.2 kg CO2

Tradicionālo kvēlspuldžu ēra Eiropas Savienības valstīs tuvojas noslēgumam. Kvēlspuldzēs tikai 4% no patērētās enerģijas tiek pārvērsta gaismā, bet pārējie 96% siltumenerģijā. 20. gadsimta beigās pasaulē parādījās principiāli jauni gaismas ķermeņi – gaismas diodes (ši tehnoloģija pazīstama ar apzīmējumu LED – *Light Emitted Diode*).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jānosaka kopējais spuldžu daudzums mītnē, parastās spuldzes jāaizvieto ar energoefektīvām spuldzēm, līdz sasniegts attiecīgais procents. Padomājiet par spuldžu veidu, energoresursu patēriņu, gaismas krāsu un gaismas spilgtumu.

Daudzās mītnēs jau tagad ir energoresursus taupošas spuldzes tur, kur gaismas ir ieslēgtas uz ilgāku laiku (ārpustelpu teritorijas, kāpņu telpas, koridori utt.). Ja tas tā nav, tad nekavējoties jāiegādājas attiecīgās spuldzes, jo tas var ievērojami samazināt energoresursu patēriņu. Vismaz 80 procentiem spuldžu jābūt energoefektīvām ar A klases marķējumu. Tūristu mītnē neefektīvās spuldzes būtu jānomaina pēc iespējas vairāk, lai izmantotu energoresursus taupošas spuldzes. Taču tas ne vienmēr ir nepieciešams, atsevišķās vietās ir loģiski izmantot kvēlspuldzes. Runa ir par vietām, kur gaismas bieži tiek ieslēgtas (piem., sabiedriskās tualetes kempingā). Jāņem vērā, ka dienas gaismas lampas pilnu apgaismošanu nodrošina dažu sekunžu laikā pēc ieslēgšanas.

8 (O) - Radītas iespējas enerģijas efektīvai izmantošanai saunās un pirtis.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Visās saunās jābūt automātiskai izslēgšanas sistēmai;

2. Pirts kurināšanai malkas daudzums ir ierobežots - atbilstošs klientu skaitam un pirts izmantošanas laikam.

Prasību ietekmes skaidrojums

Saunās tiek izmantoti ļoti daudz energoresursu, un brīdī, kad neviens saunu nelieto, to nevajag karsēt. Savukārt ar malku kurināmās pirtīs nepieciešams ierobežot malkas daudzumu, atbilstoši cilvēku skaitam, kas pirti izmantos un cik ilgu laiku izmantos.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja lauku tūrisma mītnei ir sauna – jāuzstāda taimers vai jāievieš sistēma, kura pēc noteikta laika automātiski atslēdz no elektrības;
- ✓ Ja lauku tūrisma mītnei ir pirts – tiek nodrošināts atbilstošs (ierobežots) malkas daudzums, konkrētajam klientu skaitam.

9 (O) - Ēku siltumizolācija atbilst normatīvajos dokumentos noteiktajām minimālajām prasībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. No jauna būvētas vai rekonstruētas ēkas projekta tehniskā dokumentācija apliecina ēkas energoefektivitātes rādītāju atbilstību Latvijas Būvnormatīvu prasībām
2. Ir sagatavota Deklarācija par veiktajiem siltumizolācijas pasākumiem siltuma zuduma samazināšanai vadoties pēc Rīcības plānā nospraustajiem termiņiem un apjomiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Siltuma zudumu sadalījums namā ir sekojošs:

- 35% siltuma tiek zaudēts caur sienām;
- 37% - caur logiem;
- 15% - caur jumtu;
- 13% - caur 1.stāva grīdu.

Ēku celtniecībā un uzturēšanā nozīmīga ir efektīva izolācijas sistēma. Aprēķini liecina, ka veicot labu siltumizolāciju, celtniecības izmaksas palielinās vidēji tikai par 5 %, bet apkures enerģijas patēriņš sarūk pat par 50 % salīdzinājumā ar mājām, kurās nav veikti īpaši siltināšanas pasākumi. Nosiltinot jumtu ar vismaz 150 mm biezu siltumizolācijas vati Jūs ietaupīsiet 20% no siltuma izmaksām. Vienlaikus nosiltiniet arī durvju spraugas un bēniņu lūkas.

Ēkas energoefektivitāte - relatīvs enerģijas daudzums, kas raksturo konkrētās ēkas apkurei, ventilācijai, dzesēšanai, apgaismojumam un karstā ūdens apgādei nepieciešamās enerģijas patēriņu.

Balstoties uz ekspertu pieredzi ēku energoefektivitātes paaugstināšanas jomā, var secināt, ka:

- veicot **visus** iespējamus pasākumus ēkas energoefektivitātes paaugstināšanā pēc labās prakses kompleksu risinājumu īstenošanā, enerģijas ietaupījums sasniedz ap 60% no siltuma enerģijas patēriņa līdz šo pasākumu veikšanai;
- veicot tikai **daļu** no pasākumiem, enerģijas ietaupījums var būt ļoti atšķirīgs, un tas galvenokārt atkarīgs no vairākiem apstākļiem - cik atbilstošs ēkas siltuma enerģijas faktiskajam patēriņam izveidots siltummezgls, cik noliecējušies ir ēkas logi, cik kvalitatīva esošā cauruļvadu termoizolācija, kādā kvalitātē izveidotas ēkas sienas utt.

! Jo labāka būs siltumizolācija mājā, jo efektīvāk izmantosiet savu kurināmo, tādējādi samazinot arī CO2 izmešus, saudzējot mūsu planētas klimatu un taupot resursus!

LBN 002-01 normatīvās prasības nosaka, ka siltuma vadības koeficients U dzīvojamām ēkām ir ne vairāk kā 0,25 W/m²K

Normatīvie dokumenti, kuri reglamentē ēku energoefektivitāti:

- Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 002-01 "Ēku norobežojošo konstrukciju siltumtehnika";
- Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 006-00 "Būtiskās prasības būvēm";
- Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 231-03 "Dzīvojamo un publisko ēku apkure un ventilācija";
- Grozījumi Ministru kabineta 2001. gada 30. aprīļa noteikumos Nr.181 „Būvizstrādājumu atbilstības novērtēšanas kārtība reglamentētajā sfērā”;
- Būvizstrādājumu atbilstības novērtēšanas kārtība reglamentētajā sfērā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

✓ Pirmkārt, nepieciešams veikt vienkāršotu ēku energoauditu, lai novērtētu tās energoefektivitātes vispārējo līmeni un konstatētu iespējamo siltuma zudumu vietas.

Kā vienkāršākie soļi ir bēniņu, jumta, pagraba, ārsienu konstrukciju pārdomāta siltināšana, kas nozīmīgi novērš ēkas siltuma zudumus. Siltināšanai var izmantot dažādus materiālus, tādēļ, tos izvēloties, ieteicams izsvērt draudzīgumu videi (ieguves avots, vai izmantoti dabīgi, atjaunojami, pārstrādājami resursi, vai tajos nav kaitīgu vielu u.c.). Būtisks ir gan izolācijas biezums, gan ventilācijas darbības gaitā radušais siltuma zudums, gan arī temperatūras regulēšana, kas lielā mērā atkarīga no lietotāja attieksmes.

10 (X) - Vismaz 22 % no lauku tūrisma mītnē izmantotās elektroenerģijas tiek saražota izmantojot atjaunojamus resursus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Vismaz 22 procentiem elektrības jānāk no atjaunojamiem (vējš, saule, ģeotermiskie resursi, viļņi, paisums un bēgums, hidrospēkstacijas, biomasas, gāze no izgāztuvēm, gāze no ūdens pārstrādāšanas iestādēm, kā arī bioloģiskā gāze.) energoresursiem, tas

noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvā Nr. 2001/77/EC (2001.g. 27. septembrī).

Kritērijs attiecas tikai uz tām mītnēm, kurām ir pieeja elektroenerģijas tirgum, kurā tiek izmantoti atjaunojamie resursi, kā arī uz tām, kuras pašas ražo vismaz 22 procentus sevis patērētās elektrības.

Prasību ietekmes skaidrojums

Termins **atjaunojamie energoresursi** – vēja, saules, ģeotermālā, viļņu, paisuma-bēguma, hidroenerģija, atkritumu poligonu un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu gāzes un biogāzes, biomasas [bioloģiskim noārdāmā frakcija produktos, rūpniecības un sadzīves atkritumos, lauksaimniecības (ieskaitot augu un dzīvnieku izcelsmes vielas), kā arī mežsaimniecības un līdzīgu nozaru ražošanas atlikumos.

2008. gada decembrī ES līderi pieņēma tiesību aktu kopumu, lai samazinātu ES devumu globālajā sasilšanā un nodrošinātu stabilu un pietiekamu energoapgādi. Tā ir līdz šim visvērienīgākā Eiropas enerģētikas politikas reforma, kuras rezultātā Eiropa kļūs par pasaulē vadošo spēku atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas un CO₂ izmešu samazināšanas jomā. Ar šīs politikas palīdzību ES nolēmusi līdz 2020. gadam par 20 % samazināt siltumnīcas efekta gāzu emisiju (salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni). To paredzēts panākt, vairāk izmantojot no atjaunojamiem avotiem iegūtu enerģiju un iegrožojot energo patēriņu.

Latvijas mērķi attiecībā uz AER elektroenerģijas un biodegvielas procentuālo daļu valsts patēriņā ietverti Elektroenerģijas tirgus likumā un Biodegvielas likumā. Attiecībā uz atjaunojamo resursu īpatsvaru kopējā primāro resursu bilanci AER izmantošanas pamatnostādņēs izvirzīts mērķis palielināt šo īpatsvaru līdz 35% 2010.gadā, un sasniegt 37% līdz 2016.gadam.

Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007.–2016.gadam (apstiprinātas Ministru kabineta 2006.gada 27.jūnija sēdē (prot. Nr.34, 46.§) nosaka, ka atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanas pieaugums ir jāsekmē gan elektroenerģijas, gan siltumenerģijas ražošanā, gan transportā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai:

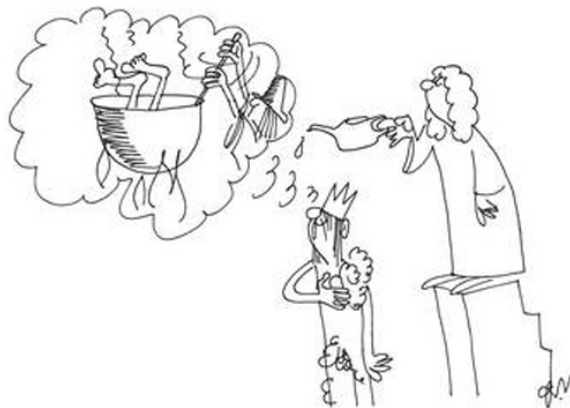
- ✓ Vispirms jānosaka energoresursu patēriņš attiecīgajā mītnē. To var izdarīt, pārbaudot rēķinus un aprēķinot gada laikā patērētās elektrības vērtību. Nav nepieciešams datus izvērtēt detalizētākā veidā;
- ✓ Nākamais solis ir pārbaudīt, vai tiek iepirkti atjaunojamie resursi. To var uzzināt no rēķiniem vai arī no piegādātāja. Ja par to ir jautājums, tad sazinieties ar attiecīgo kompāniju, pašvaldību vai attiecīgo ministriju, lai uzzinātu, vai kompānija, kura Jums piegādā energoresursus, tos ražo no atjaunojamiem avotiem, vai ir kāda cita kompānija, kura tā dara, vai Jūs varētu pieslēgties pie šīs kompānijas tīkla.

Ja Jūsu rīcībā ir brīvs elektrības tirgus, pārbaudiet, vai varat mainīt piegādātājus, domājot arī par lētākiem tarifiem. Ja tirgū ir kompānijas, kuras piedāvā elektrību no atjaunojamiem resursiem, pārbaudiet, vai Jūsu uzņēmums var mainīt attiecīgos piegādātājus.

11 (X) - Zaļā sertifikāta darbības laikā iegādāto apkures katlu efektivitāte ir vismaz 80 % (malkas apkures katlam - 50%).

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

- ✓ Ja tūrisma mīnes apkurē tiek izmantoti šķidri vai gāzes energoresursi, tad jauna apkures katla efektivitātei jābūt vismaz 80%, ja katls nopirkts ekoloģiskā sertifikāta izmantošanas laikā. Ja uzstāda malkas apkures katlu, tad tā efektivitāte nedrīkst būt zemāka par 50%
- ✓ Šajā kritērijā nav runa par šāda veida katliem:
 - Karstā ūdens katli, kuros izmanto dažādus energoresursus, tajā skaitā cietos resursus;
 - Tehnika, kura momentā ražo karstu ūdeni;
 - Katli, kuros izmantoti energoresursi, kuri ir ievērojami atšķirīgi no visbiežāk izmantotajiem šķidrājiem un gāzes energoresursiem (gāze no ražošanas atkritumiem, bioloģiskā gāze u.c.);
 - Krāsnis un tehnika, kura domāta tās telpas apsildīšanai, kurā tā atrodas, vienlaikus ražojot arī karstu ūdeni apkurei un tīrīšanas vajadzībām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Efektīvs katls ļauj energoresursus izmantot maksimāli – katls ražo pēc iespējas lielāku siltuma daudzumu, ņemot vērā patērēto energoresursu daudzumu. Ja domāts par jaunu katlu, padomājiet par sistēmu, kurā izmantojami atjaunojamie energoresursi, piemēram, biomasa. Varat arī pievienoties centrālās apkures sistēmai. Ja paredzēts nomainīt katlu, tas jāparedz vides programmā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Ja mītne nav pieslēgta centrālās apkures sistēmai, jādokumentē izmantotā sistēma. Ja esat nopircis jaunu katlu, kurā izmantoti šķidri vai gāzes energoresursi, pārliecinieties, ka katlam ir augsts efektivitātes līmenis. Efektīvākie katli mēdz būt dārgāki, taču to izmantošanas laikā var ietaupīt naudu. Tabulā dots padoms par katla efektivitātes aprēķināšanu gadījumā, ja šāds apraksts nav atrodams.

KATLA VEIDS	KAPACITĀTE (KW)	EFEKTIVITĀTE ATTIECĪGAJĀ LĪMENĪ		EFEKTIVITĀTE "PARTLOAD"	
		Vidējā ūdens temperatūra katlā (°C)	Efektivitāte (%)	Vidējā ūdens temperatūra katlā (°C)	Efektivitāte (%)
Tipiskais katls	4-400	70	$\geq 84 + 2 \log P_n$	≥ 50	$\geq 80 + 3 \log P_n$
Zemas temp. katls (*)	4-400	70	$\geq 87,5 + 1,5 \log P_n$	40	$\geq 87,5 + 1,5 \log P_n$
Gāzes kondensācijas katls	4-400	70	$\geq 91 + 1 \log P_n$	30 (**)	$\geq 97 + 1 \log P_n$
* Tajā skaitā kondensējošie katli, kuros izmantoti šķidri energoresursi					
** Katlā piegādātā ūdens temperatūra					

PN: Kapacitātes reitings (kW)

Lūk, kā aprēķināt katla efektivitāti, lai noteiktu, vai apmierinātas direktīva prasības. Ja katla kapacitāte ir 40 kW, aprēķins ir šāds:

$$\log 40 = 1,602 \cdot 2 = 3,204$$

$$3,204 + 84 = 87,204$$

Tas nozīmē, ka minimālai efektivitātei jābūt 87,204% līmenī, šo ciparu visbiežāk var atrast katla rokasgrāmatā.

Ir starpība starp katla efektivitāti un degšanas efektivitāti. Runa ir par katla efektivitāti, bet apkāpes firmas un skursteņslauķi parasti domā par degšanas efektivitāti. To var uzlabot ar regulāru katla apkopi.

Gadījumā, ja mītnē esošie katli neapmierina efektivitātes prasības, jādomā par jauna un efektīvāka katla nopirkšanu. Tas jāatzīmē Rīcības programmā. Atsevišķās valstīs efektīviem katliem piešķirti vides sertifikāti (piemēram, Vācijā ir "zilā eņģeļa" sertifikāts). Vēlams izvēlēties tieši šāda veida katlu.

12 (X) - Netiek izmantoti elektriskie roku žāvētāji.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūrisma mītnē netiek izmantoti elektriskie roku žāvētāji

Prasību ietekmes skaidrojums

Elektriskie roku žāvētāji ir diezgan lieli elektrības patērētāji, tādēļ to izmantošana lauku tūrisma mītnēs nav vēlama. Šīs ierīces tūristi bieži izmanto bez ierobežojuma, kāpēc tiek patērēts nevajadzīgs elektrības daudzums.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Praktizēt auduma dvieļu un papīra dvieļu izmantošanu, ja vien nepastāv kādi sanitāro prasību normatīvi.

13 (x) - Lauku tūrisma mītnes teritorijas apgaismojums ir automatizēts vai citādi efektīvi vadāms.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Inspekcijas laikā jābūt iespējai pārbaudīt vienotā slēdža vai automātikas darbību, kas izslēdz āra apgaismojumu.

Prasību ietekmes skaidrojums

Šī kritērija mērķis ir izvairīties no nevajadzīga ārējā apgaismojuma enerģijas patēriņa, piemēram, kad ārā ir pietiekams dabiskais apgaismojums. Liekais apgaismojums ietver brīvo zonu apgaismošanu, teritorijas apgaismošanu visu nakti.

Nepieciešamais apgaismojums ietver apgaismojumu drošības apsvērumu dēļ. Automātiskā ieslēgšana/izslēgšana ietver taimerus, dienas gaismas un kustības sensorus. Ārējais apgaismojums tūristu mītnēs tiks izmantots, lai:

- apgaismotu ēkas, dārzus un citas teritorijas vietas
- nodrošinātu minimālo apgaismojumu drošības apsvērumu dēļ.

Drošības apgaismojumu nedrīkst izslēgt, un tam ir jādarbojas naktī un sliktos laika apstākļos. Taču šīm gaismām ir jāuzstāda ekonomiskās spuldzes. Apgaismojumam ēkām, dārziem un citām sabiedriskām vietām būtu jāieslēdzas tikai tad, kad nepieciešams. Ekonomiskās spuldzes jāuzstāda, ja apgaismojums ir ieslēgts ilgāk nekā piecas stundas dienā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jāizvērtē esošā teritorijas apgaismojuma risinājuma trūkumi attiecībā uz elektroenerģijas taupīšanas iespējām;
- ✓ Jāparedz risinājumi trūkumu novēršanai (situācijas uzlabošanai) ietverot nepieciešamos pasākumus Rīcības plānā;
- ✓ Gadījumā, ja apgaismojums darbojas ar kustību sensoriem, ir jāuzstāda kvēlspuldzes, vai, ja tehniski iespējams (noderīgi) - A klases ekonomiskās spuldzes;
- ✓ Pārliecinieties, piem., no ražotāja informācijas, ka darbības ilgumu neietekmēs bieža ieslēgšana/izslēgšana.

14 (X) - Tiek pielietota tikai enerģiju taupošas klases vai kategorijas sadzīves elektrotehnika un biroja tehnika.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Lauku tūrisma mītnē pielietoto sadzīves elektrotehniskās ierīču efektivitāte ir vismaz A klases;
2. Mītnē jābūt pieejamiem tehniskiem dokumentiem, iekārtu pasēm;
3. Energoefektīvi ledusskapji (1 punkts), trauku mazgājamās mašīnas (1 punkts), veļas mazgāšanas mašīnas (1 punkts), biroja iekārtas (1 punkts).

Prasību ietekmes skaidrojums

Speciālisti aprēķinājuši, ka vidēji Eiropā katrā mājsaimniecībā gadā nelietderīgi tiek tērētas 647 kWh. Lielajām sadzīves iekārtām ir Eiropas Savienības izstrādāts enerģijas patēriņa marķējums. Līdzās tehniskajām īpašībām tiek norādīts arī iekārtu enerģijas patēriņš – no A (zems patēriņš) līdz G (augsts patēriņš). Šo marķējumu atradīsiet uz veļas mazgājamām mašīnām, veļas žāvētājiem, trauku mazgājamām mašīnām, ledusskapjiem un saldējamām iekārtām, kā arī uz spuldzēm. Pērkot pietiek paskatīties uz marķējumu, lai zinātu, vai iekārta ir ekonomiska. Rekomendētas tiek A klases elektroierīces. Turklāt, ir vērts salīdzināt precīzu enerģijas patēriņu. Pastāv lielas atšķirības enerģijas patēriņos A klases dzesēšanas un saldēšanas iekārtām.

Ledusskapis. Ledusskapis var būt atbildīgs pat par 35-50% no mājokļa kopējā elektroenerģijas patēriņa. Daudzu ledusskapju elektrības patēriņa izmaksas gadu laikā būtiski var pārsniegt to iegādes cenu. Tātad nepērciet tādu, kas būtu zemāks par A klasi. Arī A klases ietvaros ir ievērojamas patēriņa atšķirības, tādēļ vispirms salīdziniet un tad pērciet. Ir pieejami vēl ekonomiskāki- A+ klases ledusskapji. Pērkot jāpievērš uzmanība elektroenerģijas patēriņam gadā.

Marķējumā sadaļa V rāda-enerģijas patēriņu kWh/gadā. Pēc šī rādītāja var mēģināt aprēķināt, cik var ietaupīt gadā, ja izvēlas augstākas klases iekārtu. Salīdzinājumam trīs dažādu klašu ledusskapju elektroenerģijas patēriņš procentuāli C klase -90%, B klase- 75 %, A klase - 55% un A+ klase - 42 %

Elektriskie ūdens sildītāji. Viens no tūrisma pakalpojumu kvalitātes priekšnoteikumiem - vannas istabā ir jābūt siltajam ūdenim. Ir vairāki veidi, kā iegūt silto ūdeni. Viena no populārākajām iespējām ir elektriskie ūdens sildītāji.

Ir pieejami divu veidu akumulējošie ūdens sildītāji, katram no tiem ir savas priekšrocības un trūkumi. Akumulējošā ūdens sildītāja tilpums jāizvēlas atbilstoši karstā ūdens patēriņam, lietotāju skaitam un lietošanas periodiskumam.

SILDĪTĀJU VEIDI	TILPUMA TIPA SILDĪTĀJI	CAURPLŪDES TIPA ŪDENS SILDĪTĀJI
Plusi	- o maza jauda – 1,3 kW, - o nelieli izdevumi par elektrisko pieslēgumu, - o iespēja sildītājus uzstādīt vertikāli, horizontāli vai zem izlietnes - o temperatūras uzturēšana patērē mazāk elektroenerģijas	- o mazi izmēri un svars, - o ūdeni sasilina tūlīt, - o nav siltuma zudumu - o elektroenerģiju patērē tikai ūdens lietošanas laikā
Mīnusi	- o lieli izmēri un svars, - o ilgs ūdens sildīšanas laiks (apmēram 3,5 stundas), - o siltuma zudumi (0,3 – 0,80 C stundā).	- o nepieciešama liela jauda (12-24 kW), - o pieslēgšana var būt saistīta ar elektrotīklu pārbūvi, - o lieli izdevumi par atļauto slodzi, projektēšanu un elektrotīkli pārbūvi

Ir vietā izkļaidēt pastāvošos maldus par elektrisko caurteces ierīču enerģētisko “rijību”. 100 l ūdens, kas iegūti ar caurteces sildītāja ar jaudu 8 kVt palīdzību (pie ūdens temperatūras palielinājuma par 25°C attiecībā pret ienākošā ūdens temperatūru) 22 min. laikā, boilerā ar jaudu 2 kW var uzsildīt aptuveni 1 st. un 30 min. laikā. Bet enerģija abos gadījumos tiek patērēta aptuveni vienādos daudzumos - ap 2,9 kW/st. Lai novērstu akumulējošā ūdens sildītāja sildelementa intensīvu apkalpošanos un samazinātu siltuma zudumus, karstā ūdens temperatūrai jābūt ne augstākai kā 60 grādi C. Lai samazinātu siltuma zudumus gadījumos, kad karsto ūdeni patērē vairākās vietās reizē, jāizlemj, vai iegādāties vairākus ūdens sildītājus, vai izmantot vienu un izolēt karstā ūdens caurules.

Liela daļa mūsdienu sadzīves tehnikas allaž atrodas lietošanas gatavībā jeb t.s. “stand-by” režīmā, gaidot mūsu rīkojumu ar pulti. Pirmajā mirklī datora, printera vai tālruņa lādētāja elektroenerģijas patēriņš gaidīšanas režīmā var šķist niecīgs. Tomēr gada laikā, piemēram, televizors, gaidīšanas režīmā patērē aptuveni 70 kW/h.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Vispirms ir nepieciešams apzināt visu esošo mājāsaimniecības aprīkojumu. Ir ieteicams visu pierakstīt un dokumentēt. Šai informācijai jāietver ziņas par enerģijas ekomarķējumu un Energy Star ekomarķējumu, prečzīmi, iegādes gadu, slodzi, darbības ilgumu, apkopes intervālus un organizāciju, kas veic apkopi;
- ✓ Pēc tam nepieciešams pārbaudīt, vai viss mājāsaimniecības aprīkojums ir A klases, un vismaz 80% biroja aprīkojuma ir ar Energy Star ekomarķējumu;
- ✓ Trešajā solī jāpārlicinās, ka iegādātajam jaunajam aprīkojumam ir vismaz enerģijas ekomarķējums/Energy Star ekomarķējums un, ja iespējams, ES Ekoloģiskais marķējums produktiem. Produkti ar valsts vai ES ekomarķējumu vai ES ziedu ir ne tikai ekonomiski, bet arī ražoti, ievērojot stingrus apkārtējās vides standartus. Tajā ir tāds ekomarķējums kā „Ziemeļu gulbis” (Nordic svanen.nu), „Zilais eņģelis” (Blauer-Engel.de), Umweltzeichen.at. Ražotājus iespējams atrast Eiropas Komisijas mājaslapā: europa.eu.int/ecolabel;
- ✓ Enerģijas taupīšana var tikt realizēta divos posmos: pirmajā – piedodot savai rīcībai energotaupības raksturu un otrajā – pareizi izvēloties mājāsaimniecības iekārtas un biroja tehniku;
- ✓ Sadzīves elektrotehnika var patērēt elektrību pat izslēgtā režīmā, tāpēc viens no iespējamajiem taupības soļiem ir saslēgt tuvumā esošo tehniku vienā rozetē, lai, beidzot darbu, varētu izraut no kontakta kontaktdakšīnu.

15 (X) - Tiek pielietotas regulējamas apkures un kondicionēšanas ierīces.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Kritērijs attiecas tikai uz tādām mītnēm, kuras tiek apkurinātas vai kondicionētas.
2. Klientiem labi pārredzamā vietā ir izvietot informāciju, kura atgādina, ka logi jāaizver, ja darbojas apkures vai kondicionēšanas sistēma.
3. Uztādītajām apkures un kondicionēšanas ierīcēm ir regulēšanas iespējas.

Prasību ietekmes skaidrojums

Temperatūras kontrole. Speciālistu veiktās analīzes rāda, ka apkures individuālā regulēšana dod iespēju samazināt siltuma patēriņu līdz pat 30%, kas noved pie izdevumu samazināšanas. Pazeminot temperatūru par vienu grādu, enerģijas ekonomija veido 6% no kurināšanai patērētās enerģijas. Ieteicamā temperatūra telpās: dzīvojamā istabā un darba telpās 20°C, bet telpās, kuras tiek izmantotas mazāk, temperatūra var būt daudz zemāka (virtuvē un guļamistabā 18°C, koridorā 15°C). Tāpēc biežāk ieskatieties termometra rādījumos!

Ja jūsu mājā ir radiatori, tad, lai ekonomētu siltumenerģiju, radiatoriem ir nepieciešami temperatūras regulētāji, kā arī vienlaicīgi iespējama laika kontroles slēdžu uzstādīšana.

Automātiskie regulatori ietaupa līdz 20% enerģijas apkurei. Tomēr ar tiem nevar automātiski iegūt papildu ekonomiju, kura saistīta ar bioloģiski vēlamo temperatūras starpību dienā un naktī. Šajās stundās iespējams ietaupīt vēl papildu 20% enerģijas. Šim nolūkam automātiskais ventilis jāpārstāda ar roku.

Termoregulatori automātiski uztur precīzu istabas temperatūru iestādītajā vērtībā - neatkarīgi no āra gaisa apstākļu maiņas un no saules, cilvēku, elektriskā apgaismojuma un televizoru izdalītā siltuma. Šādas iespējas sniedz RTD tipa radiatora termoregulatori, kuri ir pildīti ar gāzi, tāpēc vienmēr reaģēs uz istabas temperatūras izmaiņām un to nekad neietekmēs apkures ūdens temperatūra, tie stabili notur iestādīto temperatūru un saglabā savas regulēšanas spējas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja apkure un/vai gaisa kondicionēšana nav automātiski izslēgta, kad logi ir atvērti, jābūt viegli pieejamai informācijai, kas atgādina viesim aizvērt logu(-s), ja ir ieslēgta apkure vai gaisa kondicionēšana. Ieteicama vieta, kur izvietot minētos atgādinājumus, ir loga tuvumā. Informācijai jābūt vietējā valodā un, ja mītnei apmeklē arī ārzemnieki, vismaz angļu valodā vai citā valodā, kādā runā daudz viesu. Lūdziet viesus izslēgt apkures vai kondicionēšanas sistēmu, kad logs ir atvērts.
- ✓ Šo informāciju var piedāvāt arī vispārējos dokumentos, kādus saņem viesi. Varat arī aprunāties ar viesiem, kad vediet viņus uz istabu/māju. Parādiet, kur ir apkures un

kondicionēšanas slēdži un aiciniet viesus izslēgt sistēmu tad, kad logs ir atvērts, jo sistēma neatslēdzas automātiski. **Piemērs.**

- ✓ Siltumatdeve ir lielāka, ja radiatori netiek norobežoti no apsildāmās telpas ar aizkariem, mēbelēm, starpsienām, un zem, aiz, uz radiatora netiek uzglabāti priekšmeti. Jāseko, lai notiktu gaisa cirkulācijas process. Ja starp sienu un radiatoru ir pietiekami daudz vietas, tad siltuma zudumus var aizkavēt, izmantojot īpašas siltumizolācijas plāksnes vai folijas, kuras ievieto starp radiatoru un sienu.
- ✓ Atcerieties, ka jo vairāk telpā mitruma, jo mazāk siltuma. Tādēļ centieties ierobežot mitruma rašanos telpā
- ✓ Lai patērētājs pats spētu kontrolēt gaisa temperatūru dzīvoklī, telpu sildķermenim (radiatoriem) jāierīko divpakāpju regulatori (termoregulatori), kas dos iespēju iestādīt plūsmas caurplūdes lielumu caur sildķermeni. Regulēšanas otrā pakāpe ļaus noregulēt caurplūdi līdz pilnīgai atslēgšanai. Termoregulators pēc Jūsu izvēlētā režīma uzturēs Jums vēlamu temperatūru istabā.

16 (X) - Ir uzstādīti papildus enerģijas patēriņa kontroles mērinstrumenti.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Papildus centrālajiem enerģijas uzskaites mērinstrumentiem uzstādīti :
 - Gāzes patēriņa skaitītājs.
 - Aktīvās elektroenerģijas skaitītājs;
 - Siltumenerģijas skaitītājs

Prasību ietekmes skaidrojums

Gāze, elektroenerģija un siltuma enerģija ir tie resursi, kuru patēriņa ekonomija ir būtisks vides politikas jautājums. Tā, piemēram, pazeminot temperatūru telpā par vienu grādu, enerģijas ekonomija veido 6% no kurināšanai patērētās enerģijas. Ieteicamā temperatūra telpās: dzīvojamā istabā un darba telpās 20°C, bet telpās, kuras tiek izmantotas mazāk, temperatūra var būt daudz zemāka (virtuvē un guļamistabā 18°C, koridorā 15°C).

Papildus centrālajiem mērinstrumentiem uzstādītās patēriņa kontroles ierīces dod iespēju detalizēti izvērtēt enerģijas patēriņu atsevišķos lauku tūrisma mītnes sektoros (ēkas, stāvi, vai kā citādi).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvērtē situāciju, vadoties pēc tehniskām un ekonomiskām iespējām un lietderības uzstādīt papildus skaitītājus;
- ✓ Uzstāda:

- gāzes patēriņa skaitītāju, kas paredzēti gāzes daudzuma uzskaitēi privātām, kā arī komerciālām un vieglās rūpniecības vajadzībām;
- aktīvās elektroenerģijas skaitītāju, kas paredzēti aktīvās elektroenerģijas uzskaitēi privātām, kā arī komerciālām un vieglās rūpniecības vajadzībām;
- siltumenerģijas skaitītāji, kas paredzēti siltumenerģijas uzskaitēi privātās dzīvojamās un sadzīves ēkās, kā arī komerciālām un vieglās rūpniecības vajadzībām.

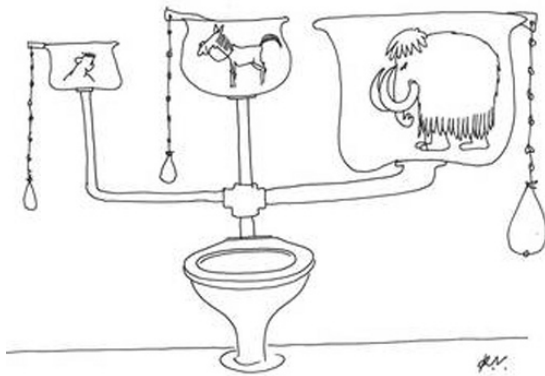
III. Ūdens resursu racionāla izmantošana

No 8 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 2 (.8 / 2).

17 (O) - Tiek veikts ūdens resursu patēriņa monitorings.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Datus vāc pēc katra saņemtā rēķina un apkopo vismaz reizi 3 mēnešos, kā arī izsaka kā patēriņu (l) par katru nakšņošanas reizi (cilvēknakts).
2. Ja ūdens skaitītāji nav uzstādīti vai rēķins neatspoguļo reālo patēriņu, pieteicējs var paskaidrot par atbilstību šādam kritērijam un var sniegt datus par iepriekšminēto patēriņu par vismaz iepriekšējiem 3 mēnešiem. Procedūrai jābūt aprakstītai Vides plānā vai mērāmo indikatoru lapā. Jāiesniedz arī attiecīgo metožu apraksts. Mītnei jāiesniedz dati par iepriekšējiem trīs mēnešiem, kad tā piesakās, pēc tam reizi gadā jāiesniedz dati par iepriekšējo gadu.

Prasību ietekmes skaidrojums

Pretstatā privātā patērētāja augošajai apzinībai savā mājāsaimniecībā, tūrisma mītņu klients dzeramā ūdens resursus joprojām patērē neapdomīgi: ja savās mājās patērētājs dienā izlieto apmēram 128 l dzeramā ūdens, tad viesnīcā šis pats cilvēks patērē vismaz 250 l un pat vairāk.

Kāda pētījuma aptauja rāda šādu ūdens lietošanas sadalījumu mājāsaimniecībā:

- trauku mazgāšanai patērējam 4%;
- dušai — 5%;
- veļas mazgāšanai — 12%;
- mājas sakopšanai u.tml. — 14%;
- vannai — 15%;
- virtuves darbiem (ēdienreižu sagatavošana; sakopšana; roku mazgāšana) tātad ūdens, kas notek caur virtuves izlietni — 15%;
- bet visvairāk tualetes lietošanai — 35%

4 personas mājāsaimniecībā patērē līdz 600 l vērtīgā dzeramā ūdens (50 spaiņu)

Pētījumi rāda, ka mazgājot vienāda daudzuma traukus (komplekts 12 personām) ar rokām un ar trauku mazgājamo mašīnu, ūdens patēriņa starpība ir milzīga: mazgājot ar rokām tiek patērēti 60-80 litri ūdens, ar mašīnu -13 litri

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

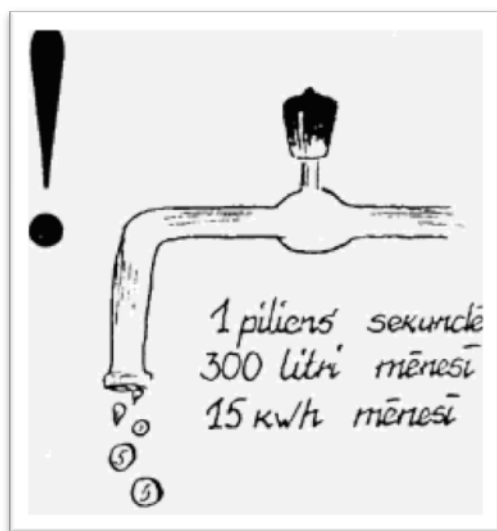
- ✓ Uzstāda ūdens patēriņa skaitītāju, kas paredzēti tīrā aukstā vai siltā ūdens daudzuma uzskaitēi privātām, kā arī komerciālām un vieglās rūpniecības vajadzībām;
- ✓ Veic ūdens patēriņa uzskaiti

18 (O) - Tiek nodrošinātas iespējas personālam un klientiem veikt atbilstošas darbības ūdens noplūžu kontrolei un novēršanai.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir sagatavota dokumentācija:
 - Vienkārša informācija darbiniekiem par sūču labošanu;
 - Apraksts par to, kā tiks labotas sūces;
 - Informācija viesiem, aicinot viņus informēt darbiniekus par redzamām sūcēm.

Prasību ietekmes skaidrojums

Dažviet Eiropā noplūžu dēļ zudumā aiziet vairāk nekā 40 % no visa piegādātā ūdens;

Pat lēni piloši krāni patērē no 5 līdz 10 litru ūdens dienā;

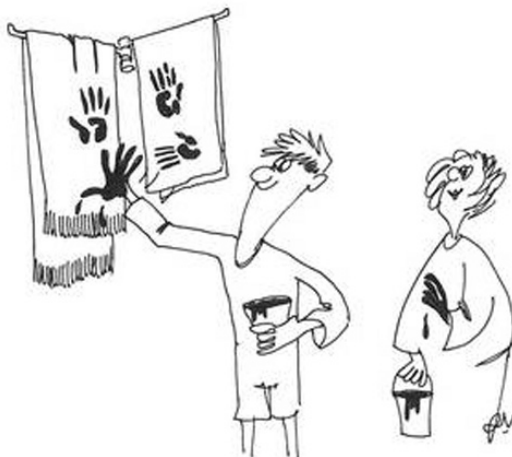
Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Mītnes vadībai jānodrošina šādi procesi:
 - Darbinieki jāapmāca par to, cik svarīgi ir labot sūces, it īpaši uzsvērot vietas, kurās sūces varētu rasties – ūdens krāni, tualetes, pusuāri, apkures un dzesēšanas sistēmas;
 - Jānodrošina procesi, kuri ļauj darbiniekiem vai atbildīgajai personai spert soļus, lai labotu sūces. Tas nozīmē, ka par to atbildība jāuzņemas konkrētam darbiniekam. Citiem darbiniekiem un klientiem jāzina, kura persona par to ir atbildīga, lai viņu varētu informēt par sūcēm. Šai personai jāspēj labot sūces, vai arī vajadzīgs cits uzņēmums, kurš ar to nodarbojas;
 - Viesi jāaicina paziņot par redzamām sūcēm, to var nodrošināt ar viesu informācijas lapas palīdzību.
- ✓ Ja mītnē nav darbinieka, kurš ir atbildīgs par sūcēm, tad par to atbildīgs ir mītnes īpašnieks.
- ✓ Ieteicama ir nepārtraukta ūdens patēriņa monitorēšana. Ja parādās neparasts patēriņa pieaugums, tad jāmeklē sūces.

19 (O) - Viesus informē par tūristu mītnes vides politiku, saskaņā ar kuru dvieļus un gultas veļu maina vai nu pēc viņa prasības, vai vienu reizi nedēļā zemas kategorijas tūristu mītnē un divas reizes nedēļā augstas kategorijas tūristu mītnē.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Minimālā atbilstības pārbaude ietver situācijas izvērtējumu, vai ir pieejama informācija viesiem, ka gultas veļu un dvieļus mainīs konkrētās dienās, ja vien viesi nepieprasa svaigus dvieļus un palagus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Tūrisma mītnes var ietaupīt 10 procentus izdevumu un pat vairāk, samazinot dvieļu un gultas veļas mainīšanas biežumu, jo tas saistās ar samazinātu energoresursu, ūdens, veļas ziepju un veļas mazgāšanas aparātu izmantošanu ja dvieļi un gultas veļa netiek mazgāti pārāk bieži. Pie tam dvieļi un gultas veļa tā kalpos ilgāk. Ilgāk kalpos arī veļa mazgāšanas agregāti. Dvieļu un gultas veļas nemainīšana ietaupa darbinieku laiku.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Mītnes vadībai jāinformē viesi, ka gultas veļu un dvieļus mainīs reizi nedēļā (zemākas šķiras mītne) vai divreiz nedēļā (augstākas šķiras mītne), ja vien viesi nepieprasa svaigus dvieļus un palagus. Šādu informāciju var sniegt:

- Viesu informācijas brošūrā;
- Tualetes telpā;
- Viesiem ierodoties;
- Viesu sveikšanas pasākumos.

Laba doma ir sagatavot kartītes, kuras viesi var uzlikt uz gultas tad kad jāmaina palagi vai spilvendrānas. Tas nozīmē, ka viesim jādara kaut kas konkrēts, lai nodrošinātu palagu mainīšanu. Darbinieki jāapmāca, dvieļus un gultas veļu mainīt tikai tad, kad tas tiek pieprasīts. Darbinieki nereti ir pieraduši dvieļus un gultas veļu mainīt katru reizi, tāpēc šai informācijai jābūt darbinieku apmācības sastāvdaļai. Mītne var iznomāt dvieļus un palagus, tas var būt lētāk.

Ja dvieļus un palagus maina un mazgā citi, nevis mītnes darbinieki, tas jāatrunā līgumā, lai zinātu, cik bieži dvieļi un palagi tiek mainīti.

20 (O) - Tiek nodrošināta 100 % notekūdeņu attīrīšana darba kārtībā esošās iekārtās vai sistēmās.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Jāpārstrādā viss notekūdens;
2. Ja iekārta nedarbojas uz pārbaudes brīdi, ZS piešķirt nedrīkst;
3. Vispirms jāpārbauda, ka tā pievienota notekūdens pārstrādāšanas sistēmai. Citādi mītnei jāpārstrādā savi kanalizācijas notekūdeņi atbilstoši valsts normatīvajām prasībām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Sadzīves notekūdeņi veidojas, cilvēkiem ikdienā dažādos veidos izmantojot dzeramo ūdeni – virtuvē ēdienu gatavojot, telpas sakopjot, saimniecībā, dušā, vannas istabā un tualetē. Visi izmantotie ūdeņi galu galā, lielākoties, nonāk kanalizācijā. Šādos notekūdeņos ir gan izšķīdušas, gan arī neizšķīdušas organiskās vielas un dažādi mikroorganismi. Ja notekūdeņos esošās organiskās vielas neatdala, tad nonākot ūdenstilpē – dīķī, ezerā, upē, jūrā, tas bagātina dabīgo ūdeni ar barības vielām, kas veicina ūdenī augu attīstību. Sāk vairoties ūdens augi, aļģes, kas savukārt patērē ūdenī esošo skābekli un līdz ar to samazina tā daudzumu citiem dzīvajiem organismiem.

Tādā veidā ūdens piesārņojums veicina ūdenstilpes aizaugšanu. Tāpēc ir ļoti svarīgi mājsaimniecības notekūdeņiem nodrošināt visu attīrīšanās ciklu, kas atbrīvotu to no oglekļa, slāpekļa un fosfora savienojumu klātbūtnes. Šos savienojumus ūdenī ievadām ar līdzekļiem, ko lietojam saimniecībā un izmantojot tualeti. Piemērotos apstākļos šos organiskos savienojumus „apēd” mikroorganismi - baktērijas. Mikroorganismi un smiltis vai grunts filtri ir būtiskākie saimniecības notekūdeņu attīrītāji. Virtuvē, vannas istabā, dušā un veļas mazgāšanai lietotos ūdeņus sauc par „pelēkajiem ūdeņiem”. Bet tualetē izlietoto ūdeņus sauc par „melnajiem ūdeņiem”. Pelēkajos ūdeņos sāļu (slāpekļis, fosfors, kālijs) ir aptuveni par 70% – 80% mazāk nekā melnajos notekūdeņos. Tas nozīmē, ka „pelēko ūdeņu” attīrīšana ir daudz vienkāršāka nekā to, kas nāk no tualetes kanalizācijas.

Vācijā un Austrijā ir mājsaimniecības, kurās iekārtots, ka šie „pelēkie ūdeņi” pēc to apstrādes nonāk atkārtotā mājsaimniecības izmantošanā – tualetes skalojamās kastēs un dārza laistīšanai. Tas ietaupītu gan dzeramā ūdens resursu patēriņu, gan attīrīšanai nepieciešamos resursus, jo tualetes ūdeņi no kopējā notekūdeņu apjoma veido 30%.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Ja nav iespējams savienoties ar vietējo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu, tūristu mītnei ir jāizveido sava attīrīšanas sistēma (t.sk.nosēdaku sistēma), kas atbilst normatīvajiem aktiem;
- ✓ Jāpārlicinās, ka sistēma darbojas droši un pilda savas funkcijas, lai nodrošinātu nekaitīgumu videi;
- ✓ Būtu ļoti labi, ja arī videi draudzīga tūrisma saimniecība atrastu iespēju izveidot atsevišķu notekūdeņu savākšanas sistēmu – pelēkajiem un melnajiem ūdeņiem.

21 (0) - Ūdens plūsma no krāniem un dušām nepārsniedz 12 litrus minūtē.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ūdens plūsma no krāniem un dušām nepārsniedz 12 litrus minūtē (tas neattiecas uz vannas krāniem).
2. Kritērijs neattiecas uz veļas mazgāšanas telpām un privātām telpām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Atsvaidzinoša duša no rīta un vakarā vienmēr ir baudījums. Bet tikai trīs minūšu laikā, mazgājoties dušā, tiek izlietoti 60 l ūdens un aptuveni 1,8 kWh enerģijas. Lietojot dušu ikdienā, gada laikā viena persona izlieto apmēram 22 000 l dzeramā ūdens un apmēram 650 kWh enerģijas. Kamēr dušās noregulējam sev vajadzīgās temperatūras ūdeni, paiet minūte vai pusotra, jau šai laikā daudzi litri ūdens aiztek kanalizācijā neizmantoti. Pētnieki izrēķinājuši, ka tieši šis regulēšanas laiks rada vislielākos ūdens zudumus mājsaimniecībās.

Ūdens ietaupīšana ietaupa arī energoresursu, jo karsējams mazāks daudzums ūdens. Tas nozīmē, ka varat ietaupīt ievērojamu summu pateicoties ūdens un energoresursu patēriņa samazināšanai.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Vispirms jānosaka ūdens patēriņš krānos un dušās. Izmantojiet mērierīci, vai arī spaini un rokas pulksteni. Spainim jābūt tādām, kurā norādīts ūdens daudzums litros. Atveriet krānu pilnībā un pildiet spaini sešas sekundes. Sareiziniet ūdens daudzumu ar 10, un tas norādīs ūdens plūsmu vienas minūtes laikā;
- ✓ Pārliecinieties, ka šis mērījums veikts ar visiem krāniem un dušām, atceroties, ka visiem krāniem (neskaitot tos, kas ir vannās) jāatbilst šī kritērija prasībām;
- ✓ Gadījumā, ja krāni un dušas neatbilst šīm prasībām, varat padomāt par vairākiem tehniskiem variantiem:
 - Plūsmas samazināšanas sistēma (tāda, kas darbojas neatkarīgi no spiediena);
 - Ūdens gāzēšanas sistēma;
 - Ūdens spiediena samazināšana tīklā;
 - Ūdeni taupošu dušas galviņu izmantošana.
- ✓ Pats vienkāršākais variants ir ūdens spiediena samazināšana tīklā, lai plūsma būtu mazāka. To var darīt centralizēti, jo ūdens sistēmas visbiežāk instalētas katrā stāvā. Tas ne vienmēr ir iespējams. It īpaši lielās viesnīcās lielam skaitam viesu numuru ir tikai viens ūdensvads, spiediena samazināšana var radīt diskomfortu. Brīžos, kad ūdeni izmanto liels skaits viesu, numuros, kuri ir attālāk no centra varētu būt nepietiekams ūdens daudzums. No otras puses, var samazināt spiedienu katrā tvertnē un dušas galviņā. Tas ir vienkāršs process, taču viesi vienmēr var mainīt sistēmu, tas prasīs nepārtrauktu monitorēšanu.
- ✓ Plūsmas samazināšanas aparāti ir cita tehnika, tā samazina ūdens plūsmu krānā un dušas galviņā līdz paredzētajam līmenim. Šādus aparātus ražo dažādas firmas, tie plūsmu ierobežo līdz zināmam litru skaitam minūtē. Ne vienmēr aparāti ir viegli

instalējami, it īpaši tāpēc, ka vecāki krāni tam var arī nebūt piemēroti. Jādomā par ūdens spiedienu, ieteicams instalēt plūsmas samazinātājus, kuri ir neatkarīgi no ūdens spiediena.

- ✓ Eiropā standarts ražotājiem liek gatavot tādus krānus, kur caurplūdumam izlietnes krāniem vajadzētu būt 9 litriem minūtē, bet vannas istabā - 12 l. Tiek piedāvāti arī jaucējkrāni ar ūdens plūsmu 6 l minūtē.
- ✓ **Ūdens plūsmas regulēšana** var notikt ar vairākiem paņēmieniem:
 - Īpaša membrāna aeratorā. Tāda ir, piemēram, «Hansgrohe». Šī ierīce nodrošina, ka lai kā arī mainītos ūdens spiediens tīklā, pa krānu ūdens tecēs ne vairāk kā 7,2 litri minūtē.
 - Ekopoga, kura ir, piemēram, visai «Oras» «WEGA» sērijai. Krāna aizmugurē ir neliela podziņa, kuru, nospiežot sviras krānu varēs atgriezt tikai līdz noteiktam stāvoklim. Tas nodrošina to, ka krāna svira nevar pašauties vaļā vairāk nekā nepieciešams.
 - Iespēja noņemt sviras krāna galviņu un tad pagriezt tās serdeni vajadzīgajā stāvoklī. Ražotājs pat piedāvā īpašu mērkrūzi ar caurumiņiem, ar kuru ļoti viegli noteikt, cik litri minūtē iztek pa jūsu krānu un līdz kādam patēriņam ūdens plūsmu noregulējat.
- ✓ Vienīgā neērtība šādiem ūdeni ekonomējošajiem jaucējkrāniem varētu būt biežākas apkopes nepieciešamība, jo tie pēc savas uzbūves ir sarežģītāki. Tāpēc vēlams pie speciālista noskaidrot tehniskās apkopes detaļas.
- ✓ Ja ūdens krānu nomaiņa tomēr tuvākajā laikā nav iespējama, ir vēl cits vienkāršs variants, kā ekonomēt ūdeni. Var nopirkt atsevišķi aeratorus ar ūdens plūsmu regulējošām membrānām un uzskrūvēt uz sava krāna vai pirms dušas uzgaļa. Tad arī pa to netecēs vairāk nekā 6 -10 l ūdens minūtē. Raugieties tikai, lai jūsu krānam būtu vītne, uz kuras var ieskrūvēt aeratoru. Šādu produkciju izplata firma «ACL». Aeratori izgatavoti no materiāla, kas nekorodē, nedeformējas un neaizsērē. Īpašs mehānisms neļauj iekšpusē uzkrāties kalcijam, tāpēc ražotājs sola 10 gadus kalpošanas laiku.
- ✓ Ūdeni var ietaupīt arī parasto standarta dušas galviņu nomainot ar tādu, kuras ūdens strūkļa patērē apmēram pusi no enerģijas un ūdens. Salīdzinot ar standarta dušas galviņu, šai dušai nepieciešams dubultīgs laiks, lai piepildītu spaini. Tas nozīmē arī dubultīgu ūdens un enerģijas ietaupījumu vai divreiz ilgāku dušas baudījumu pie vienāda patēriņa.
- ✓ Speciālajā dušas galviņā iestrādātā turbulences kamera darbojas līdzīgi pēc tā paša principa, kā aeroatori ūdens krānos - ūdens tiek izkliedēts miljonos sīku pilienu un izveidots strūkļas formā, kas ādu aprasina daudz intensīvāk nekā tradicionālajās dušās.

22 (X) - Vidējā plūsma no visiem krāniem un dušām, izņemot vannas krānus, nepārsniedz 8,5 litrus/ minūtē.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Vidējā ūdens plūsma no krāniem un dušas – ne vairāk, kā 8,5 litri minūtē
2. **Dokumentācija:**
 - Tehniskais apraksts par dušas galviņām (skat. tehniskos dokumentus);
 - Ūdens rēķins, kas saistās ar šai vajadzībai iegādāto ūdeni;
 - Deklarācija no personas, kura mērīja patēriņu (tas var būt eksperts jūsu iestādē, vai arī kāds no ārpuses).

Prasību ietekmes skaidrojums

Ūdens ietaupīšana ietaupa arī energoresursu, jo karsējams mazāks daudzums ūdens. Tas nozīmē, ka varat ietaupīt ievērojamu summu pateicoties ūdens un energoresursu patēriņa samazināšanai.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Skatīt ieteikumus pie iepriekšējā kritērija

23 (X) - Lietus notekūdeņus savāc un izmanto tehniskām vajadzībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Pieteikuma iesniedzējs var uzrādīt veidu kā lauku tūristu mītnes izpilda šādu kritēriju.

Prasību ietekmes skaidrojums

Lietus ūdens savākšanas un izmantotā ūdens atkārtotas lietošanas mērķis ir samazināt dzeramā ūdens patēriņu citiem nolūkiem..

Vidējais dzeramā ūdens patēriņš 150 litri dzeramā ūdens uz cilvēku dienā rāda, ka apmēram 50 % no tā var aizvietot ar lietus ūdeni neko nezaudējot ērtību ziņā. Tas ir iespējams, sākot ar tualetes izmantošanu, veļas mazgāšanu un tīrīšanu un beidzot ar dārzu laistīšanu.

Ir trīs galvenās lietus ūdeņu savākšanas priekšrocības:

- 1) dzeramā ūdens ražošana ir dārga un patērē enerģiju;
- 2) apdzīvotās vietas pazemina gruntsūdeņu līmeni. Parasti visa lietus ūdens notece tiek novadīta kanalizācijas sistēmā un tādējādi delokalizēta, parasti uz lieliem ūdensceļiem. Daudzās vietās tas rada sausumu, kaitē vietējai augu un dzīvnieku valstij un samazina nākotnes (dzeramā) ūdens resursus;
- 3) dzeramā ūdens izmantošana sanitāriem nolūkiem un dārzkopībai ir resursu un naudas šķiešana.

Savākt lietus ūdeni izmantošanai ārpusē (dārzs, tīrīšana) lietus ūdens tvertnēs ir samērā vienkārši. Sarežģītāk ir izmantot lietus ūdeni vai otrreizēji savāktu ūdeni mājā. Ir jāņem vērā drošības pasākumi, lai novērstu divu ūdens veidu sajaukšanu, un ūdens izmantošanai mājā ir nepieciešami labāki filtri.

Otrā interešu zona ir tā sauktā pelēkā ūdens savākšana, ko nelieto dzeršanai. Tas ietver: izmantoto ūdeni no vannām, dušām, vannas istabu mazgājamām bļodām un ūdeni no veļas mašīnām un veļas mazgātavu toveriem. Tas neietver: tualetes notekūdeni, notekūdeni no virtuves izlietnēm, trauku mazgājamām mašīnām, un veļas mazgātavas ūdeni no netīriem autiņiem. Tam vēl aizvien ir nepieciešama apstrāde un, protams, otra, atsevišķa ūdens sistēma. Faktiski lietus ūdens augu laistīšanai ir labāks nekā krāna ūdens, jo to bieži apstrādā ar hloru.

Abās minētajās interešu zonās ūdeni iespējams izmantot augu laistīšanai, ūdens nolaišanai tualetēs, automazgātavās, veļas mašīnās, kā arī citiem tīrīšanas nolūkiem.

Ūdens tvertni, kas ir pievienota jumta kanalizācijas sistēmai, iespējams vienkārši izveidot vai nopirkt.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Uztādot plastmasas lietusūdens savākšanas gūlijas, kuras ir paredzētas lietus ūdens savākšanai no pagalmiem, dārza celiņiem, trotuāriem, jumta notekām un citām vietām ar maz intensīvu satiksmi. Pagalma gūlija ir apgādāta ar smilšu, lapu un citu piemaisījumu uztveršanas spainīti, kas ir viegli izceļams un tīrāms. Gūlija viegli instalējama un pievienojama pie standarta plastmasas caurulēm DN75 līdz DN 200mm. Ar speciāliem ieliktņiem ir iespēja gūliju padziļināt. Intensīviem satiksmes apstākļiem pieejamas betona gūlijas līdz pat 1.0m dziļumam ar izbūvējamu noteci uz visām malām.

24 (X) - Vismaz 80 % lauku tūrisma mītnē uzstādītie tualetes podi ir aprīkoti ar ekonomisko ūdens patēriņa mehānismu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Vismaz 80% tualesu ūdens nolaišanai izmanto ne vairāk, kā sešus litrus ūdens.

Prasību ietekmes skaidrojums

Dzeramā ūdens galvenais iznīkotājs mājās vai viesnīcā ir skalojamā kaste tualetē. Trešā daļa no ūdens patēriņa rodas tieši tur. Ikreiz, nolaižot ūdeni, no tvertnes kanalizācijā aiztek 9 l līdz 12 l tik vērtīgā dzeramā ūdens. Pietiktu, ja tiktu izlietots no 3 -5 l atkarībā no tualetes poda dizaina.

Efektīvs palīgs šeit varētu būt speciāls ūdens aizturis. Tā montāža ir ļoti viegla: jāatver skalojamās kastes vāks un pie pludiņa sistēmas ūdens pievada caurulei jāiemontē ūdens aizturis / reducētājs. Turpmākā lietošana ir atkarībā no vajadzības - ja nepieciešams noskalot urīnu, pogu nospiež īsu brīdi - plūsma ir maza, ja nepieciešams aizskalot fekālijas, pogu notur ilgāk – plūsma ir liela. Šādi dozējot varat ietaupīt līdz 50% no līdzšinējā skalojamā ūdens daudzuma patēriņa.

Tirgū ir tualetes ar skalojamās kastēm, kurās jau ievietots šāds noskalošanas mehānisms - ar lielāku un mazāku ūdens patēriņu. Var būt divu skalošanas režīmu izvēle, piemēram, nospiežot lielo pogu, skalojat ar 6 litriem, bet, ja mazo, – patērējat 3 litrus. Tā ir liela atšķirība, jo agrāk ražotajai santehnikai ir 9 litru kaste.

Pogas var būt sadalītas un iezīmētas ar "min" un "max" uzrakstiem vai ar vienu vai divām ūdens pilēm vai pogas vienkārši ir atšķirīgas izmēros. Taču ir ražotāji, kuri piedāvā vēl ekonomiskāku standartu, norādot, ka noskalošanas efektivitāte ir atkarīga ne tikai no ūdens daudzuma, bet no paša skalošanas mehānisma, caurumu izvietoējuma podā u. tml. Tā, piemēram, «IFO» ir labi funkcionējoši modeļi ar pavisam nelielu ūdens patēriņu - 4,5 litri lielajai un 2 litri mazajai skalošanai.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Daļa tūristu nepievērš uzmanību un pat vēl neizprot ūdens daudzuma regulējošo pogu lietošanas nozīmi, tāpēc vēlams tualetē virs skalojamās kastes novietot viegli saprotamu informatīvu paskaidrojumu. Piemēram, aicinot viesus: „Taupīsim dzeramo ūdeni! Mazajās lietās mazo šļācienu – lietojiet mazāko pogu! Lielo pogu tikai tad, kad nepieciešams! Paldies!”

- ✓ Nomainot nolietoto tualetes podu pret jaunu vai arī veicot jauno snmezglu būvniecību, uzstādīt tualetes podus ar diviem skalošanas režīmiem.

25 (X) - Vismaz 80 % lauku tūrisma mītnē uzstādītie ūdens maisītāji ir vienrokas.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Šis kritērijs attiecas gan uz ūdens, gan uz enerģijas sadaļu, un tas noteikts, lai taupītu ūdeni un enerģiju, samazinot (karstā) ūdens patēriņu no krāniem. Iekļauti visi krāni istabās, sabiedriskās vietās, dušās, tualetēs un darbiniekiem paredzētajās telpās. Nav ietverti vannu krāni un krāni, kas atrodas virtuvēs.

Prasību ietekmes skaidrojums

Pa parastu krānu vienā minūtē var iztecēt 15 līdz 18 litri ūdens minūtē, no dušas pat varbūt mazliet vairāk, bet, uzstādot ekonomējošu santehniku, īpašus regulējamus jaucējkrānus, ūdens plūsmu var samazināt līdz pat 6 litriem minūtē. Un šo starpību ne jūs, ne jūsu viesi, lietojot pat īpaši nejutīsīt, jo ūdens strūkļa saglabājas pietiekami spēcīga. To nodrošina aerators, kas piejauc ūdens plūsmai vairāk gaisa. Krāna uzgalī ievietotais sietiņa mehānisms arī nodrošina gaisa piekļuvi plūsmai, tas padara ūdens strūkļu maigu un vieglu, novērš šļakatas. Ja pa krānu tek spēcīga ūdens strūkļa, un, mazgājot rokas, tās nokļājas ar it kā maziem gaisa burbulīšiem, tā ir laba jaucējkrāna īpašība. Tāds spēj vienai daļai ūdens piejaukt klāt pat trīs daļas gaisa. Gaisa klātbūtne ļauj ne tikai ietaupīt, bet arī paātrina visa veida mazgāšanas procesu, jo ātrāk nomazgājas gan netīrumi no rokām, gan ēdiena daļiņas no traukiem.

Katra saimniece virtuvē mazgā traukus, dārzeņus un augļus, vāra ēst. Tam visam nepieciešams ūdens, ko bieži vien tērējam bez vajadzības. Viens no variantiem - iegādāties ekonomisko ūdens krānu, kas palīdz virtuvē ietaupīt pat 50 procentu ūdens. Proti, krānu pagriežot līdz galam, būs simtprocentīgs patēriņš, bet, atgriežot līdz pusei, - tikai 50 procentu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Vispirms nepieciešams noskaidrot, kāds ir kopējais krānu skaits un cik no tiem ir aprīkoti ar precīzu regulēšanu. Ja 80% krānu nodrošina precīzu regulēšanu, kritērijs ir izpildīts.
- ✓ Ja 80% robeža nav sasniegta, ieteicams ikdienā lietotos krānus nomainīt pret ierīcēm ar precīzu plūsmas regulēšanu. Šo krānu faktiskais ūdens patēriņš būtu jāvērtē individuāli. Ieteicams veikt aprēķinu, cik krānu var nomainīt un kāds ir iespējamais ūdens patēriņa ietaupījums, lai noteiktu izmaksu racionalitāti.

26 (X) - Veļas mazgāšanai izmantotās iekārtas patērē ne vairāk kā 12 litrus ūdens uz 1 kg veļas

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Iesniedz veļas mazgāšanas pakalpojumu sniedzēja izdotus dokumentus vai veļas mazgāšanas mašīnas tehniskās pases, kuros var pārliecināties par šo prasību izpildi.

Prasību ietekmes skaidrojums

Veļas mašīnu ūdens patēriņš atbilst 20% no kopējā ūdens patēriņa. Tādēļ ieteicams vienmēr izmantot veļas mašīnu pilnu ietilpību.

Elektriskajām veļas mašīnām ir ieteicams izmērīt arī enerģijas patēriņu kWh gada laikā. Kopumā vienas mašīnas elektrības patēriņa kritērijs ir 3250 kWh/gadā, balstoties uz 320 litru ietilpību un 500 mazgāšanas reizēm gadā. Par ekonomisku var uzskatīt tādu veļas mazgāšanas automātu, kas tērē ne vairāk kā 0,95 kWh vienā mazgāšanas ciklā un kas atbilst A klases marķējumam.

Tāpat ir jānovērtē arī ūdens patēriņš uz 1 kg veļas, kas arī tiek norādīts iekārtas pasē (tiek dots veļas daudzums kg un kopējais ūdens patēriņš viena pilna cikla laikā).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Nosakiet patieso ūdens patēriņu katrai veļas mašīnai atsevišķi. Šo informāciju iespējams iegūt no ražotāja vai rokasgrāmatas, ievērojot to, ka „atsauces programma” ir 60°C kokvilna. Ja ūdens patēriņš ir daudz lielāks par 12 litriem uz vienu mazgāšanas reizes kg, iespējams, būtu vērts nomainīt mašīnas, it īpaši, ja tās ir vecas. Jaunas mašīnas būs daudz efektīvākas ūdens un enerģijas patēriņa ziņā. Tādēļ ir lietderīgi aprēķināt, cik daudz ūdens iespējams ietaupīt, iegādājoties jaunu mašīnu, un šādā veidā iespējams noteikt atmaksāšanas ilgumu.
- ✓ Katru reizi piepildiet veļas mazgāšanas mašīnu pilnīgi. Elektroenerģijas patēriņš vienmēr būs mazāks, darbinot vienreiz pilnu veļas mazgāšanas mašīnu nekā divreiz pustukšu, pat tad, ja mašīnai ir speciāla nepilna veļas daudzuma mazgāšanas programma. A un A+ klases veļas mašīnas tiek uzlabotas, izmantojot jauna veida karbonāra mazgāšanas tvertnes tradicionālo tērauda tvertņu vietā. Tās apkārtējai videi atdod daudz mazāk siltuma nekā nerūsējošā tērauda tvertnes.
- ✓ Iegādājoties jaunu veļas mazgāšanas mašīnu, ieteicams izvēlēties karstā ūdens iepildīšanas mašīnas, jo tās ir daudz efektīvākas enerģijas un ūdens patēriņa ziņā. Karstā ūdens iepildīšanas mašīna ar 320 litru ietilpību un 500 mazgāšanas reizēm vidēji patērēs 1360 kWh gadā, ar katru mašīnu ietaupot gandrīz 2000 kWh gada laikā.

27 (X) - Ir uzstādīti papildus ūdens patēriņa kontroles mērinstrumenti

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir uzstādīti papildus ūdens patēriņa skaitītāji

Prasību ietekmes skaidrojums

Skatīt informāciju pie 17.kritērija

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Uzstāda papildus ūdens patēriņa skaitītājus, kas paredzēti tīrā aukstā vai siltā ūdens daudzuma uzskaitēi privātām, kā arī komerciālām un vieglās rūpniecības vajadzībām;

28 (I) - Uzstādītas seperācijas vai ekoloģiskās tualetes.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Lauku tūrisma mītnē tiek izmantotas ekotualetes

2. Lauku tūrisma mītnē tiek izmantotas seperācijas tualetes

Prasību ietekmes skaidrojums

Ekoloģiskākais variants, ko varam apzīmēt ar vārdu "bio" ir tualetes, kurās tiek izmantota kūdras kompostēšanas metode. To darbības principi balstīti uz atkritumu pārstrādi ar kūdras palīdzību, ko ar dozatora palīdzību uzber uz kameras pamatnes. Biotualetes iedala trīs grupas: kūdras kompostējošās, ķīmiskajās un elektriskajās. Tās cita no citas atšķiras ar atkritumu pārstrādes metodēm. Ir vietas, kur ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmas izveidošana un pievienošana ir dārga un sarežģīta (ezeru, upju uc. vietu tiešā tuvumā, telšu vietās, pie sporta laukumiem). Saskaņā ar ūdens resursu taupīšanas principu tas nemaz nebūtu arī nepieciešams. Videi draudzīgās separācijas komposta sausās tualetes ir videi draudzīgas, jo nepatērē ūdens resursus, nerada notekūdeņus, nepiesārņo augsni un ūdenstilpes, veido organisko mēslojumu. Tās ir izdevīgi iekārtot un apsaimniekot, jo nav nepieciešams ūdensvads, kanalizācija, nav jāizmanto asenizācija un tās jebkurā situācijā un laika apstākļos ir lietojamas. Separācijas tualetes ir patīkamas, jo tur nesmako, nav mušu un ir sakopts. Tās ierīkojot apzināmies, ka atbalstām videi draudzīgus risinājumus.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jauno piedāvātā tehnoloģiju izmantošanā sauso tualetu būvniecībā un iekārtošanā pamatā jāievēro 2 nosacījumi:
 - Jāiekārto atsevišķa novadīšanas sistēma un rezervuārs šķidrumam (separācija). Parasti sausajās tualetēs visnepatīkamākais ir smaka. To rada amonjaka savienojumi, kas veidojas, ja kopā vienā bedrē sajaucas fekālijas ar urīnu. Ja urīnu novadīšanas sistēmā atdala, tad nerodas nepatīkami asi kodīgi smakojoši savienojumi.
 - Jānodrošina laba ventilācija. Ventilācijas caurulei jābūt ievadītai tieši no tualetes konteinerā vai tvertnes. Skurstenim jābūt augstākam par tualetes ēkas jumtiņu. Ventilācijas caurulei jābūt bez līkumiem – taisnai. Vēl labākai gaisa cirkulācijas aktivizēšanai (īpaši ja sausā tualete atrodas iekštelpās), ieteicams skurstenītī ievietot ventilatoru.
- ✓ Atsevišķai šķidruma novadīšanas sistēmas iekārtošanai var būt dažādi risinājumi:
 - dalītais separācijas tipa sēdpods: urīns pa priekšējo atveri un tai pievienoto novadcaurulīti nokļūst atsevišķā tvertnē, bet fekālijas krājas pamatnes tvertnē;
 - sēdpods ir tradicionāli lietojams, bet tas novietots uz īpašas konstrukcijas konteinerā, kura pamatnē iestrādāts sietveida klājums, kas nodrošina šķidruma nofiltrēšanu; tālāk šķidrums pa atveri konteinerā pamatnē, pie kuras pievienota caurulīte, nokļūst atdalītā tvertnē.
- Komposta tualetēs visa organika dabā esošo baktēriju un mikroorganismu darbības cikla laikā izveidojas par kompostu, kas ir dabisks fosfora un citu mikroelementu trūdmēslojums, ko var izmantot augsnes bagātināšanai ap krūmājiem un kokiem.

IV. Atkritumu savākšana un pārstrāde

No 4 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1. (4/1.).

29 (O) - Tiek veikts saražoto atkritumu monitoring.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tiek veikta saražoto atkritumu uzskaitē pa veidiem un daudzumiem.
2. Tiek veikta datu apkopošana un analīze.

Prasību ietekmes skaidrojums

Viena no prioritātēm atkritumu apsaimniekošanā ir atkritumu daudzuma samazināšanās. Samazināt atkritumu daudzumu var vai nu samazinot atkritumus to veidošanās avotā, vai arī pārstrādājot jau radītus atkritumus. Tūristu mītnē saražoto atkritumu apsaimniekošanas cikls sākas ar to uzskaiti. Lai izveidotu mītnes apstākļiem atbilstošu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, ir būtiski noskaidrot gan atkritumu veidus gan apjomus.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Tūristu mītnē jāizstrādā procedūras, lai savāktu un reģistrētu datus par atkritumu apjomu (nešķirotu atkritumu litri un/vai kilogrami). Dati ievācamā ne mazāk, kā reizi pusgadā, tie prezentējami kā patēriņš viena viesu diennakts uzturēšanās laikā, kā arī atbilstoši telpu kvadrātmetram. Šie dati reizi gadā iesniedzami kompetentajai iestādei, kura izvērtēja pieteikumu.”
- ✓ Lai konstatētu mītnes atkritumu daudzumu:
 - Veiciet auditu, lai konstatētu prom metamo vai pārstrādājamo materiālu veidus un apjomu;
 - Šķirojiet un nosveriet atkritumu paraugus, ņemot vērā produkta un iepakojuma paveidu;
 - Pārbaudiet atkritumu aizvešanas dokumentus, lai spriestu par atkritumu svaru un/vai apjomu;
 - Sakārtojiet datus par atkritumiem kategorijās, domājot par produktiem un iepakojumu, lai spētu noteikt galvenos atkritumu avotus.
- ✓ Uzdodiet šādus jautājumus:
 - Kādi materiāli un produkti visbiežāk atrodami atkritumos? Kā to apjoms variē no vienas īpašumu daļas uz nākamo?
 - Kuri atkritumi veicina piesārņojumu (akumulatori, datora mikroprocesori)?
 - Kurus atkritumus atkritumu tvertnēs var atrast visa gada garumā, kuri ir sezonāla rakstura atkritumi?

30 (O) - Ir izstrādāta metodika atkritumu apsaimniekošanas cikla nodrošināšanai atbilstoši situācijai.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir izstrādāta metodika tūrisma mītņē saražoto atkritumu efektīvai apsaimniekošanai atbilstoši konkrētajai situācijai;
2. Personāls ir iepazīstināts ar šo metodiku.

31 (O) - Tiek nodrošinātas iespējas personālam veikt atbilstošas darbības atkritumu apsaimniekošanas cikla realizēšanai.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Personālam jābūt apmācītam par atkritumu pārvaldīšanas kārtību
2. Tehniskais nodrošinājums ir atbilstošs un darba kārtībā

Prasību ietekmes skaidrojums

30. un 31. kritērijiem

Ir ļoti svarīgi nodrošināt visus instrumentus, kas ļauj viesiem šķirot atkritumus atbilstoši pārstrādāšanas noteikumiem. Viesi par to ir jāinformē. Viesi ļoti bieži atkritumus nešķiro, un viesnīcas darbiniekiem ir izdevīgāk tos šķirot pēc tam, kad tie savākti. Tomēr būtu jānodrošina iespēja, atkritumus šķirot jau iepriekš, un viesiem jābūt informētiem par atkritumu pārvaldīšanas procesiem.

Te runa ir par šādiem materiāliem:

- Papīrs (laikraksti, žurnāli, grāmatas, iesaiņošanas papīrs, vēstuļu papīrs, kosmētiskās salvetes);
- Plastmasa (iepakojums, tvertnes, pudeles);
- Stikls (pudeles, tvertnes);
- Īpašie un bīstamie atkritumi.

Atkritumu spainī vai maisā aptuveni 40% no tilpuma aizņem dažādi iepakojumi, tātad papīra, plastmasas, stikla, metāla kārbīņas, tūtas, pakas u.tml. Pārtikas un zaļie atkritumi ir apmēram 30%.

Atkritumu šķirošana. Lai uzzinātu, kā atkritumu šķirošana norisinās tavā darbības teritorijā un kurš atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums to nodrošina, jāsažinās ar vietējās pašvaldības administrāciju.

Latvijā tiek izmantotas divas šķirošanas sistēmas:

- trīs krāsu konteineru šķirošanas sistēma
- viena konteineru šķirošanas sistēma.

Uzņēmumi, kuru parūpējušies par atkritumu savākšanu un atbilstošu pārstrādi, uz iepakojuma liek "zaļā punkta" vai "zaļās jostas" zīmi. Atkārtotas pārstrādes simbols atrodas uz precēm, kas vai nu ir pārstrādājamas (dažreiz vidū ir cipars, kas norāda pārstrādājamo materiālu grupu) vai arī ir ražotas no otrreizējām izejvielām (dažreiz vidū ir cipars, kas norāda, cik procentu no izejvielām ir otrreizējās). "Dep" zīme norāda, ka iepakojumu var nodot par naudu (piem., stikla pudeles).

Bīstamie atkritumi. Bīstamie atkritumi negatīvi ietekmē cilvēku veselību vai vidi, ja tos nepareizi apsaimnieko – neatbilstoši uzglabā, pārstrādā vai noglabā. **Tādēļ bīstamie atkritumus ir jāatdala no pārējiem**, jo, nokļuvuši kopējā atkritumu plūsmā, bīstamie atkritumi var izraisīt nelaimes gadījumus (uzliesmojot, sprāgstot, izdalot toksiskas gāzes), kuros var ciest gan apkalpojošais personāls, gan apkārtējie iedzīvotāji un vide.

Bīstamie atkritumi ir:

- dzīvsudrabu saturošie atkritumi: fluorescējošās lampas, enerģiju taupošās spuldzes, dzīvsudraba termometri
- krāsas, lakas, līmes un šķīdinātāji: terpentīns, šķīdinātājs, acetons, nagu laka un tās noņēmējs
- eļļu saturoši atkritumi: motora un ātrumkārbas eļļa, eļļas filtri, eļļas absorbenti, uzkopšanas atkritumi
- svins, skābe, automašīnu akumulatoru šķidrums
- baterijas: pogu šūnas un baterijas no nelielām elektronikas ierīcēm
- mobilo telefonu baterijas
- printeru krāsu kārtidži
- motora dzesētājs, bremžu un sajūga šķidrums
- aerosola pudelītes, piemēram, no matu lakas
- skābes un sārmī, piemēram, spēcīgi mazgāšanas līdzekļi
- pesticīdi: augu aizsardzības produkti un citi pesticīdi
- ledusskapji un saldētavas
- impregnētais koks un impregnēšanas līdzekļi
- nolietotās elektriskās un elektroniskās ierīces, piemēram, datori, monitori un televizori
- ierīces, kas satur bīstamos atkritumus, piemēram, uzlādējamās elektriskās zobubirstes un elektroniskie termometri

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai 30. un 31. kritērijiem

- ✓ Latvijā iecerēts ievest mājsaimniecības bīstamo atkritumu savākšanas sistēmu, kas nosaka, ka:
 - savā dzīvesvietā bīstamie atkritumi jānovieto atsevišķos maisiņos un jāuzkrāj

- līdz nodošanai, uzglabājot vietās, kur tiem nepieklūst bērni vai dzīvnieki;
 - uzkrātie bīstamie sadzīves atkritumi jānodod specializētai firmai, kas saskaņā ar grafiku regulāri apbraukās atkritumu galvenās radīšanas vietas, vai pašu spēkiem jāizved uz savākšanas punktiem;
 - savākšanas punktos katra veida bīstamie atkritumi jānovieto tam paredzētā konteinerā;
 - atsevišķus bīstamos atkritumus, piemēram, baterijas un akumulatorus, var bez maksas nodot tirdzniecības vietās, kur šos izstrādājuma veidus pārdod.
- ✓ Vispirms jānosaka tiek atkritumi, kurus var šķirot viesiem domātās telpās (numuros, krogā, restorānā, atpūtas telpā, vingrošanas telpās, pludmalē, diskotēkā u.c.). Tas ir atkarīgs no dažādiem elementiem, kuri jāapsver pirms jebkuras rīcības:
- Jāapsver par to, kurus atkritumus var šķirot atbilstoši vietējiem noteikumiem un apstākļiem. Visbiežāk tas saistās ar stiklu un papīru, kā arī, bieži vien, ar plastmasu. Uzskaitiet šos elementus.
 - Jāpadomā par tiem atkritumu veidiem, kādi visbiežāk atrodami jūsu iestādē un tās dažādajās vietās. Saņemiet informāciju no apkopes personāla par to, kāda veida atkritumi visbiežāk tiek atstāti numuros, restorānā, u.c.
 - Padomājiet par to, kur izvietot atkritumu tvertnes. Restorānos, vingrošanas telpās un ārpus telpām tā nav tikpat liela problēma, kā viesu numuros. Uzskaitiet tās telpas, kurās var notikt atkritumu savākšana, veiciet inventarizāciju par pieejamām telpām (tvertnes var atrasties zem rakstāmgaldiem vai naktskaldiem u.c.).
 - Apsveriet tīrīšanas procedūras. Ja atkritumi tiek šķiroti numuros un citur, tie būs jāliek atsevišķās tvertnēs, un tas nozīmē, ka būs vajadzīgas jaunas procedūras. Padomājiet par apkopēju ratiņiem un citiem viņu darba elementiem.
- ✓ Reiz noteikti tie atkritumu paveidi, kurus iespējams savākt viesu numuros, jādara šādas lietas:
- Jānopērk piemērotas atkritumu tvertnes. Jānodrošina, ka tās viegli var apzīmēt ar attiecīgajām instrukcijām, tām jābūt viegli pieejamām, un apkopes personālam jāspēj tās viegli izmantot. Protams, tvertnēm jāatbilst vietējiem noteikumiem par drošību. Tvertnes lielums būs atkarīgs no tā, kāda veida atkritumi atrodami konkrētajā vietā. Ja viesi baro paši sevi, tad numuros būs vairāk stikla un plastmasas, nekā numuros, kurus viesi izmanto tikai gulēšanai. Tādā gadījumā visbiežāk sastopamie atkritumi parasti ir papīra atkritumi (laikraksti, žurnāli, grāmatas).
 - Apzīmējiet tvertnes atbilstoši attiecīgajiem atkritumiem. Apzīmējumiem jābūt skaidri izlasāmiem un saprotamiem, pie tam tekstam jābūt tajās valodās, kādas saprot attiecīgās iestādes viesi. Būtu labi nodrošināt dažādas krāsas tvertnes, lai gan tas ne vienmēr ir iespējams telpu dekora kontekstā. Labs un viegls veids, kā apzīmēt tvertnes, ir izmantot trafaretu. Var izmantot arī apdrukātus lipekļus, uz kuriem ir arī firmas logotips vai tamlīdzīgi elementi, vien jānodrošina, ka papildu teksts neapgrūtina pamata teksta izlasīšanu – galvenie vārdi ir Papīrs, Plastmasa, Stikls, Alumīnijs, Bīstamie atkritumi un Cietie atkritumi.
 - Tvertnes jāizvieto viegli pieejamās un loģiskās vietās. Viesu istabās lieto daudz papīra. Stikla, plastmasas un alumīnija tvertnes ir būtiskas tur, kur tie pārdots un patērēts ēdiens un dzērieni.

- ✓ Stikla priekšmetus var izmantot atkārtoti. Tāpēc stikla pudeles un burkas, kuras pieņem stikla taras uzpirkšanas punktos, uzmanīgi liekat atsevišķi. Ieplīsušas tās vairs nebūs derīgas atkārtotai izmantošanai! Arī paši stikla burkas un pudeles izmantojiet mājāsaimniecībā vairākkārtīgi (ievārījumam, marinētiem gurķiem, sēnēm, salātiem u.tml.)!
- ✓ To stiklu, kuru vairs neizmantosiet, lieciet pie dalītajiem atkritumiem – otrreizējām izejvielām. Ieteicams stiklu uzkrāt vai nu plastmasas mucā vai slēgtā koka kastē, kur tos ik pa laikam ar kādu smagu priekšmetu (āmuru, cirvi) var saspaidīt, lai iekonomētu vietu.

32 (O) - Notiek tūrisma mītnes komunikācija ar pašvaldības administrāciju par atkritumu šķirošanas un apglabāšanas jautājumiem, gadījumos, kad vietējā pašvaldība šos pakalpojumus nepiedāvā

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Uzrādāmi dokumentāli apstiprinājumi sarakstei ar vietējo pašvaldību par atkritumu šķirošanas un apglabāšanas jautājumiem

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Pārbaudiet vietējās pārstrādāšanas iespējas atkritumu šķirošanas un uzglabāšanas jomā. Ideālā situācijā šī informācija ir viegli pieejama Internetā vai pašvaldības izdevumos, iespējams, tā izvietota publiskās vietās vai atkritumu savākšanas iestādēs. Ja šāda informācija nav pieejama, rakstiet vēstuli pašvaldībai, paziņojot par šķīrotajiem atkritumiem un pajautājot, vai pašvaldība tos var pārstrādāt.
- ✓ Ja atbilde ir "nē", tad kritērija prasību izpildīšanai jāraksta vēl viena vēstule. Uzsveriet rūpes par to, ka nav pārstrādāšanas iespēju, aplieciniet gatavību, šķīrot atkritumus, un pajautājiet, vai ir citas pārstrādāšanas iespējas netālu no Jūsu mītnes vietas.

33 (O) - Klienti tiek informēti par atkritumu šķirošanas kārtību un ir radīti nepieciešamie apstākļi atkritumu šķirošanai numuros un koplietošanas telpās.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Klientiem jābūt informētiem par atkritumu pārvaldīšanas procesiem.
2. Radīti nepieciešamie apstākļi atkritumu šķirošanai numuros un koplietošanas telpās

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Skatīt 31.kritērija skaidrojumus

34 (O) - Netiek lietoti vienreizlietojami izstrādājumi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ja vien tas nav paredzēts ar tiesību aktiem, nevienu no vienreizlietojamiem izstrādājumiem neizmanto istabās un viesu ēdināšanā;
2. Ir sagatavots ar atkārtotās lietošanas precēm aizvietotu vienreizējās lietošanas preču saraksts.

Prasību ietekmes skaidrojums

Visbiežāk konstatējamās vienreizējās lietošanas preces tūrisma mītnēs ir šampūns, ziepes, dušas cepures, zobu pasta, dušas un vannas želeja, matu balzāms, losjoni, kā arī krūzītes, šķīvji un galda rīki. Tas viss jāaizvieto ar cita veida produktiem.

Ekonomiskās priekšrocības saistās ar samazinātiem atkritumu pārvaldīšanas, materiālu un piegādes izdevumiem, kā arī ar efektīvāku darbu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Vispirms konstatējiet, vai lietojat vienreizējās lietošanas produktus – šampūnu, ziepes, dušas cepures, zobu pastu, dušas un vannas želeju, matu balzāmu, losjonus, kā arī krūzītes, šķīvjus un galda rīkus. Reizēm, piemēram, pie peldbaseina nedrīkst lietot stikla glāzes, jo tas ir nedroši un jāizmanto plastmasas glāzes;
- ✓ Tomēr visur citur attiecīgajā iestādē plastmasas glāžu izmantošana ir aizliegta. Konstatējiet, kādas vienreizējās lietošanas preces Jūs izmantojat
- ✓ Aplūkojiet iepirkumu dokumentus un aprēķiniet katra vienreizējās lietošanas produkta izmaksas gada laikā;
- ✓ Meklējiet alternatīvas un aizvietojiet vienreizējās lietošanas preces ar citām;
- ✓ Vannas istabā varat izvietot ziepju, šampūnu, želeju, balzāmu un losjonu automātus;
- ✓ Informējiet viesi, ka tas var saņemt zobu pastu, dušas cepuri un šūšanas piederumus, ja tādi ir nepieciešami;
- ✓ Atsakieties no vienreizējās lietošanas traukiem un paskaidrojiet klientiem ar vidi saistītos iemeslus, kāpēc tā darāt.

35 (O) - Darbinieki šķiro bīstamos atkritumus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Lauku tūrisma mītnē darbinieki šķiro bīstamos atkritumu

Prasību ietekmes skaidrojums

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Skatīt informāciju pie 29.30 un 31. kritērija

36 (x) - Organiskas izcelsmes atkritumus kompostē vai tie tiek izbaroti dzīvniekiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Lauku tūrisma mītnē saražotie organiskās izcelsmes atkritumi tiek kompostēti vai izbaroti dzīvniekiem.
2. Personāls un klienti ir informēti par organiskās izcelsmes atkritumu kompostēšanu.
3. Viesi ir aicināti organiskajiem atlikumiem izmantot specializētās tvertnes vai īpašus šim nolūkam domātus papīra maisiņus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Atkritumu struktūras analīze rāda, ka 30 – 40% atkritumu ir bioloģiski sadalāmi. Viens no bioloģiski sadalošos atkritumu pārstrādes veidiem ir kompostēšana. Kompostēšanā izmantojamo substrātu klāsts ir visai plašs: sadzīves, ražošanas, pārstrādes uzņēmumu, lauksaimniecības atkritumi, trūdzone, kūdra vai sapropelis, kūtsmēsli, virca, zāle un citi augu produkti, zāģu skaidas un citi atkritumi.

Kompostēšanas procesā radies produkts – komposts ir organiskām un minerālvielām bagāts augsnes ielabošanas, auglības un ražošanas celšanas līdzeklis slēgtām un atklātām platībām. Kompostēšanai nepieciešams ūdens necaurlaidīgs laukums ar drenāžām šķidro frakciju savākšanai, kuras izmanto komposta mitrināšanai. Komposta gatavošanai nepieciešama tehnika substrāta sasmalcināšanai, komposta kaudzes sakraušanai un pārkraušanai, kā arī komposta frakcionēšanai. Pievienojot kompostam fosforu un kāliju saturošus minerālmēslus, mikroelementus un strukturēšanas piedevas, iespējams veidot plašu substrātu sortimentu stādu audzēšanai, dekoratīviem augiem un citām augu audzēšanas vajadzībām. Pūstošo atkritumu nodalīšana no kopējās atkritumu plūsmas ir ļoti nozīmīga sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sastāvdaļa. Tas ne tikai pasargā poligonu no lielākas atkritumu slodzes, bet arī samazina iespēju veidoties metāna gāzēm. Turklāt atdalot organiskos atkritumus komposta veidošanai, tas samazina arī dārza un virtuves atkritumu glabāšanas un pārvadāšanas izmaksas.

Komposta veidošana un tā lietošana tūrisma mītnē ir labs piemērs, kā demonstrēt reālu atkritumu apsaimniekošanas politiku darbībā un popularizēt, kā dabā aprītē atgriežas vielas.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

✓ Norādījumi:

- Pārliecinieties, ka ir savākti piemērotie virtuves un dārza atkritumi.
- Izlemiet, vai komposts tiks veidots uz vietas vai izmantosiet kādu citu vietējo vākšanas sistēmu vai komposta veidošanas vietu.
- Apmāciet personālu par atkritumu šķirošanu atbilstoši komposta veidošanas noteikumiem.

- Uzraugiet, lai komposts tiktu izmantots.
- ✓ **Komposta gatavošanai nepieciešams:** daudzpusīgs barības vielu piedāvājums — divu veidu pamatizejvielas: tādas, kas satur oglekli (piem., zāģu skaidas, salmi, sausa zāle, kritušās lapas, zari u.c.) un tādas, kas satur slāpekli (piem., kūsmēsli, zaļa zāle, biešu lapas, vārpatu saknes, virtuves atkritumi u.c), bagātīga skābekļa pieplūde, pietiekams ūdens daudzums; čakli Bioefekta mikroorganismi un sliekas.
- ✓ **Kā veidot komposta kaudzi**
 - Kompostā veidojas dzīvās baktērijas, kurām nepieciešams aptuveni 60% mitruma.
 - Kaudzei jābūt pietiekami lielai, lai baktērijas nesaukštētos. Efektīvi tās darbojas pie 30 grādu C temperatūras. Kaudzi labāk likt ēnā.
 - Vasarā kaudzi pārjauc trīs reizes. Tas vajadzīgs, lai pietiekamā daudzumā ievadītu skābekli un kaudze vienmērīgi izsiltu.
 - Komposta kaudzei neder stāvas malas, malai vajadzētu būt aptuveni 1 metru augstai un 2.5 metru platai.
 - Kaudze regulāri jāmitrina, lai nodrošinātu vēlamo 60% mitrumu.
- ✓ Izvēloties komposta vietu, jāievēro daži svarīgi nosacījumi: novietnes pamatam jābūt uz nenosegtas (nebetonētas) zemes, lai nodrošinātu dabīgu drenāžu; komposts jāpasargā no tiešiem saules stariem un tam vajadzētu atrasties tālāk no lieliem kokiem, lai to saknes neizmantotu kompostā esošās vērtīgās barības vielas. Vietai vajadzētu būt nepieejamai grauzējiem un novietnei jābūt ar vāku, lai kompostu pasargātu no nokrišņiem.
- ✓ Tūristu mītnes darbinieki jāapmāca veikt organisko atkritumu šķirošanu un komposta apsaimniekošanu un tā lietošanu. Arī viesiem jāsniedz īsi norādījumi vai jābūt pieejamam informatīvam ziņojuma par organisko atkritumu kompostēšanas vietu. Kompostā organiskos atkritumus var novietot kopā ar papīra maisiņiem.

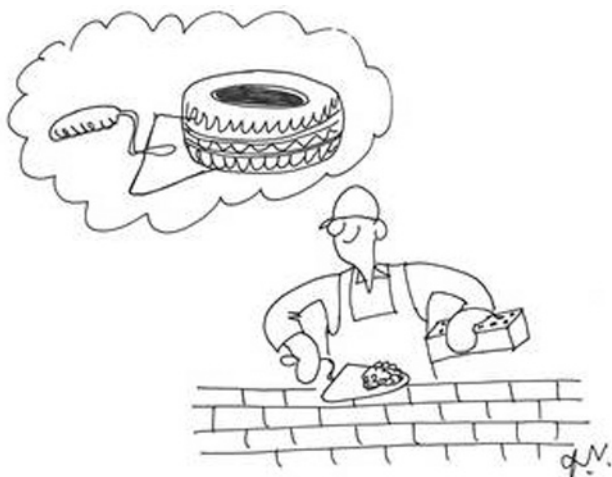
37 (X) - Tiek realizēta labas prakses pieeja nomainīto lietoto sadzīves priekšmetu realizācijā.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir pieejami dokumenti, kas apliecina lietoto sadzīves priekšmetu un lietu nodošanu labdarības organizācijām vai specializētām organizācijām.

Prasību ietekmes skaidrojums

11% no sadzīves atkritumiem sastāda cita veida atkritumi, tādi kā apģērbs, apavi rotaļlietas. Pamazām Latvijā tiek iekārtoti šķirotu atkritumu pieņemšanas laukumi. Tur atrodas atsevišķi nodalījumi arī lietotiem mājāsaimniecības priekšmetiem. Tur aiztransportē arī savu laiku nokalpojušos ledusskapjus, veļas mazgājamās mašīnas, radioaparātus, televizorus. Šiem priekšmetiem nav vietas sadzīves atkritumu konteinerī (vai

blakus tam). Nonākot atklātā vietā bez apstrādes, tie nodara videi ļaunumu. Piemēram, ledusskapjos ir kaitīgā gāze freons, bet elektroniskajos priekšmetos - dažādi metālu savienojumi. Specializētie uzņēmumi, kas pieņem jums nokalpojušās lietas, nodrošina, ka šie priekšmeti tiek attiecīgi aprūpēti: freonu nodala, metāla daļas sapresē un nodod pārstrādei.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Vispirms jānoskaidro tie izlietotie audumi, mēbeles un citi priekšmeti, ko varētu atkārtoti lietot kāda trešā persona. Šādi priekšmeti varētu būt: novecojušas mēbeles vai aprikojums, gultas matračī, televizori, ledusskapji, vecie galda piederumi, veļa, nolietotie dvieļi, galdauti un uniformas, ko nevar atjaunot vai lietot atkārtoti.
- ✓ Savāciet šos priekšmetus vietā, kur ir nodrošināti labi uzglabāšanas apstākļi (ņemot vērā mitrumu u.c.).
- ✓ Noskaidrojiet, vai un kā ir iespējams nodot attiecīgos priekšmetus labdarības organizācijām. Sazinieties ar pašvaldību un baznīcām, lai iegūtu informāciju par vietējām labdarības organizācijām, labdarības pasākumiem reģionā, vietējām patversmēm, labdarības programmām, ko īsteno baznīcas, utt.
- ✓ Noskaidrojiet arī iespējas nodot izlietotos priekšmetus metāllūžņu iepircējiem, kas tos pārstrādā un atkārtoti pārdod, vai iespējas iesaistīties atkritumu apmaiņas programmās.
- ✓ Pirms šo preču nodošanas vai pārdošanas ir ieteicams organizēt izpārdošanu jūsu uzņēmumā, lai darbiniekiem būtu iespēja iegādāties šos priekšmetus.
- ✓ Praksē var būt sarežģīti iegūt apliecinājumu no labdarības organizācijas. Noteikti parūpējieties, lai kāds apliecinājums tomēr tiktu izsniegts.

38 (X) - Lauku tūrisma mītnē izmantotie papīra izstrādājumi ir izgatavoti atbilstoši ekoloģiskiem efektivitātes kritērijiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Vismaz 50 % no izmantotā tualetes papīra/salvešu ir piešķirts Kopienas vai cits ekomarkējums
2. Ir pieejami dokumenti, kas apliecina, šo faktu

Prasību ietekmes skaidrojums

Papīrs, kartons un makulatūra kopējo sadzīves atkritumu plūsmā ieņem vienu no galvenajām vietām. Dažādās valstīs procentuāli tā daudzums ir atšķirīgs, tomēr tas sasniedz pat 40% no kopējā atkritumu apjoma.

Attīstītajās valstīs vidēji 50% papīru izmanto, kā otrreizēji izmantojamu izejvielu. Makulatūra ir 1,5 - 2,5 reizes lētāka par citiem pusfabrikātiem (celulozi, kokmasu). 1 t makulatūras ietaupa vidēji 4 kubikmetrus koksnes, tas nozīmē, ka tiek saglabāti 12 – 14 pieauguši koki. Turklāt, izmantojot makulatūru, uz katriem 100 kg saražotā papīra tiek ietaupīti aptuveni 800 l ūdens un līdz 5000 kilovatu elektroenerģijas.

No pārstrādājamā papīra otrreizējā ražošanā iegūst dažādus ikdienā lietojamus papīra izstrādājumus – avīzes, salvetes, biroja papīru un tipogrāfijas papīru, aploksnes, kartona kastes, ietinamo papīru utt.. Savāktais un pārstrādātais papīrs ļauj samazināt koku izciršanu - taupīt dabas resursus.

- *Ziemeļu gulbis* papīra dvieļiem un tualetes papīram;
- *Piekūns (Zviedrijas ekomarkējums)*
- *ES Eko-puķīte* kopēšanas un rakstāmpapīram utt.
- *Zilais eņģelis* dažādiem papīra produktiem;

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Veiciet auditu, lai konstatētu tūrisma mītnē izmantoto papīra izstrādājumu sortimentu un apjomus.
- ✓ Veiciet darbības, lai vismaz 50 % izmantotā tualetes papīra un papīra dvieļu būtu izgatavoti atbilstoši ekoloģiskiem kritērijiem

V. Tīrīšanas, mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu izmantošana

No 2 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 0 (.2 / 0).

39 (0) - Dezinfekcijas līdzekļu izmanto tikai atbilstoši normatīvo dokumentu prasībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Iesniedzējs norāda par to, kur, kad un kā tiek tūrisma mītnē izmantoti dezinfekcijas līdzekļi.

Prasību ietekmes skaidrojums

Tūrisma mītnes paļaujas uz dezinfekcijas līdzekļiem, lai uzturētu un uzlabotu dzīves kvalitāti, it īpaši ņemot vērā higiēnas standartus.

Būtiskais jautājums par ķīmijas līdzekļiem ir to rūpīga un pamatota izvēle, efektīva izmantošana un droša aizvākšana.

Lai dezinfekcijas līdzekļus izmantotu atbilstoši vides prasībām, jānodrošina, ka:

- Produkti ir nepieciešami un piemēroti;
- Vides ietekme ir minimāla;
- Līdzekļi tiek izmantoti optimālā veidā.

Dezinfekcijas līdzekļi ir būtiski virtuvēs un citur, kur tiek sagatavots ēdiens un higiēna ir būtiska. Tīrīšanas līdzekļus bieži lieto arī peldbaseinos, saunās un ārstniecības iestādēs.

Pērkami ir dažādi dezinfekcijas līdzekļi – cietā, šķidrā, pūdera, granulu un pusšķidrā veidā. To starpā izmantojami:

- Tualetes un vannas tīrītāji (skābes, sārmī);
- Virsmas un grīdas tīrītāji (sārmī, virsmas tīrītāji, šķīdumi);
- Dezinfekcijas līdzekļi (amonjaka savienojumi, hlors, skābes, alkohols, peroksīdi);
- Peldbaseina dezinfekcijas līdzekļi.

Lielākoties viesnīcās izmanto vairāk dezinfekcijas līdzekļu, nekā tas nepieciešams higiēnas nodrošināšanai. Pārmērīga šo līdzekļu izmantošana kaitē gan videi, gan arī cilvēka veselībai. Pārmērīgas izmantošanas pamatā visbiežāk ir:

- Neesoši vai sliktas kvalitātes dozēšanas tehnika (problēma var būt ar to apkopi);
- Nepietiekama personāla apmācība;
- Tehniski parametri (piemēram, zema temperatūra).

Varat ietaupīt daudz naudas, nelietojot nevajadzīgus produktus, produktus izmantojot pareizi, pērkot produktus lielā daudzumā vai koncentrētā formā, un izmantojot tvertnes, kuras var piepildīt no jauna, lai samazinātu atkritumu daudzumu.

Ja vien tas ir iespējams, izvēlieties produktus ar minimālu iepakojumu, kurš ir pārstrādāts vai pārstrādājams un nekaitē videi.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Vispirms jānosaka, vai tūrisma mītnē tiek lietoti dezinfekcijas līdzekļi, jāveido to saraksts.
- ✓ Tad mītnei jānosaka tās vietas, kur dezinfekcijas līdzekļi tiek izmantoti, izvērtējot, vai to pieprasa normatīvie dokumenti;
- ✓ Detalizēti jāapraksta tās telpas, kurās nepieciešama dezinfekcijas līdzekļu izmantošana. Vislabākais plāns, protams, saistās ar šo telpu iekļaušanu vispārējā telpu kopšanas plānā.
- ✓ Jāpārliecinās, ka personāls ievēro līdzekļu dozēšanas rekomendācijas. Tās jāiekļauj tīrīšanas plānā. Centieties izskaust dezinfekcijas līdzekļu izmantošanu, ja vien tas ir iespējams.
- ✓ Varat izmantot tvaika aparātus, kuri virsmas tīra ar karstumu un spiedienu. Rezultāti ir tie paši.
- ✓ V/A "Sabiedrības veselības aģentūra" novērtēto dezinfekcijas līdzekļu saraksts, kas atzīts par videi draudzīgāku un pielietojams lauku tūrisma objektos, kas orientēti uz videi draudzīgu saimniekošanu pieejams <http://eco.celotajs.lv/files/Dez.lidzekli.doc>

40 (O) - Personālam tiek nodrošinātas apmācības un iespējas veikt atbilstošas darbības dezinfekcijas līdzekļu pielietošanas kontrolei.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir izstrādāts *Plāns par darbinieku apmācību*, norādot jau veikto apmācību, pārrunātos tematus, kā arī nākotnē paredzēto apmācību veidus un periodiskumu

Prasību ietekmes skaidrojums

Dezinfekcijas un mazgāšanas līdzekļi var bojāt cilvēka veselību, kā arī apkārtējo vidi, ja tie netiek izmantoti pareizi. Reizēm tūrisma mītnes tos izmanto intensīvi un bez vajadzības, jo atbildīgās personas nesaprot izmaksas un ietekmi. Mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļi jāizmanto atbilstoši tīrīšanas plāniem, darbiniekiem jāprot izmantot pareizās līdzekļu dozas, ņemot vērā ražotāju rekomendācijas. Darbiniekiem jāzina, kā šādus līdzekļus izmantot drošā veidā.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Vispirms veiciet inventarizāciju, lai noteiktu, kādi dezinfekcijas un mazgāšanas līdzekļi jūsu viesnīcā tiek lietoti – kur tie tiek lietoti, kāds ir to lietošanas mērķis. Pārbaudiet katra produkta informācijas lapu, lai pārliecinātos, ka produkti tiek izmantoti pareizajā koncentrācijā (tas ir atkarīgs no ūdens kvalitātes un augšnes apstākļiem).
- Apmāciet darbiniekus par mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu lietošanu, pārliecinieties, ka viņi izmanto pareizās procedūras. Dokumentējiet apmācību, kā arī nākotnē paredzēto apmācīšanu.
- Izstrādājiet tīrīšanas plānu visiem departamentiem, nosakiet tos līdzekļus, kādi tiks izmantoti katrā vietā, kā arī nepieciešamo līdzekļu daudzumu (ja tie ir koncentrēti, tie jāatšķaida). Lemiet arī par to, cik bieži notiks tīrīšana. Šis plāns var būt apmācības

pamatā, lai darbinieki zinātu, kā pareizi izmantot mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļus.

41 (O) - Tiek izmantoti mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļi, kas nesatur hlora un bora savienojumus un nesatur vairāk kā 5% fosfora savienojumus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Jāuzrāda deklarācija, kurā apliecināta šī kritērija ievērošana, uzrādot informāciju arī par to, kādi mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļi tiek izmantoti un kur tie tiek izmantoti.

Prasību ietekmes skaidrojums

Veļas mazgāšanas līdzekļi aptver 50% no mājstarpniecībā lietojamajiem ķīmiskajiem līdzekļiem. To sastāvā ietilpst dažādas vielas ar dažādu ietekmi uz vidi.

Mazgāšanas līdzekļu sastāvdaļas:

- var būt toksiskas ūdens organismiem,
- -var izraisīt ģenētiskas izmaiņas vai iedarboties uz ūdens attīrīšanas iekārtu ķīmisko un bioloģisko procesu,
- var nokļūt dzīvajos organismos un uzkrāties to šūnās.

Tieši fosfora savienojumi videi nodara vislielāko ļaunumu. Pats par sevi fosfors nav nekas slikts. Dažkārt tā ir pat ļoti nepieciešama barības viela zaļajiem augiem, un tādēļ to īpaši izmanto lauksaimniecībā. Taču nokļūstot ūdenstilpnēs šī "barības viela" labi „garšo” dažādiem ūdens augiem un tie sāk strauji vairoties un augt, veicinot ezeru un arī Baltijas jūras aizaugšanu. To sauc par eutrofikāciju (ūdenstilpju bioloģiskās produktivitātes paaugstināšanās, ko izraisa dzīvo organismu izcelsmes elementu uzkrāšanās ūdenī, izraisot ūdens kvalitātes krasu pazemināšanos un skābekļa deficītu dziļākajos slāņos).

Trauku mazgāšanas līdzekļos svarīgi, lai to sastāvā nebūtu stipru toksisku vielu, kuras ražotājs pievieno, lai it kā nodrošinātu „labāku dezinfekciju”. Toksisku vielu klātbūtne nogalina ne tikai kaitīgās baktērijas, kuras īstenībā vidē un dabā it ļoti maz, bet tās iznīcina lielu daudzumu dabai vajadzīgo mikroorganismu un sīkbūtnu ūdenī, tā izjaucot dabisko līdzsvaru.

Kas ir potenciāli negatīvus efektus izraisošās vielas sadzīves ķīmijā?

- Jo iedarbīgāks līdzeklis, jo parasti arī lielāka negatīvās ietekmes iespēja cilvēka veselībai un videi;
- Ūdens mīkstināšanai sadzīves ķīmijas produktos bieži ir pievienoti fosfāti un polifosfāti, kas nonākot ūdenskrātuvēs kalpo kā barības vielas un veicina to aizaugšanu – eutrofikāciju;

- o Arī slāpekļa savienojumi, kas no sadzīves ķīmijas nonāk ūdenskrātuvēs, veicina eitrofikāciju;
- o Tīrīšanas līdzekļi kā virsmas aktīvās vielas (vielās, kas veic masfunkciju) bieži satur alkilbenzīnsulfonātus (LAS) un alkilfenoletoksilātus (APEO). Šie savienojumi slikti sadalās vidē un uzkrājas dzīvajos organismos;
- o Veļas balināšanai visizplatītākie balinātāji ir balinātāji uz perborātu bāzes, kas satur boru un kuriem sadaloties, veidojas vielas, kas ir kaitīgas gan augiem, gan zivīm;
- o Veļas mazgāšanas līdzekļi baltajai veļai bieži satur optiskos balinātājus, kas ir fluorescentas daļiņas, kas pieķeras audumam un pārvērš ultravioleto gaismu spektra redzamajā gaismā, tādējādi liekot audumam izskatīties baltākam. Šie balinātāji vidē bioloģiski nesadalās, lielos daudzumos ir atrodamas ūdenskrātuvēs un uzkrājas dzīvajos organismos;
- o Daudzas sadzīves ķīmijai pievienotās smaržvielas un aromatizētāji var nodarīt kaitējumu gan cilvēka veselībai, gan videi. Daudzi no tiem lēni sadalās un uzkrājas gan cilvēku, gan dzīvnieku organismā, var tikt nodotas nākamajām paaudzēm, izraisīt dzemdību problēmas, vēzi, centrālās nervu sistēmas traucējumus un paaugstinātu jutību.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Jāveido mazgāšanas un tīrīšanas līdzekļu saraksts. Tad mītnei jāizvērtē mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļu ierobežotas pielietojšanas iespējamība un jāparedz pasākumi ***Rīcības:***

- o Centieties izskaust dezinfekcijas līdzekļu izmantošanu, ja vien tas ir iespējams.
- o Izvēloties mazgāšanas līdzekļus, ieteicams meklēt tādas, kuru virsmas aktīvās vielas ir iegūtas no augiem. Tās noteikti būs videi nekaitīgākas.

42 (X) - Netiek izmantoti videi kaitīgie telpu, mēbeļu un citu priekšmetu kopšanas līdzekļi un gaisa atsvaidzinātāji.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Jāuzrāda deklarācija, kurā apliecināta šī kritērija ievērošana, uzrādot informāciju arī par to, kādi mēbeļu, paklāju un citu priekšmetu kopšanas līdzekļi tiek izmantoti un kur tie tiek izmantoti.

Prasību ietekmes skaidrojums

Daudzas no tīrīšanas līdzekļos izmantotajām vielām bioloģiski slikti noārdās, uzkrājas dabā, ir noturīgas, saindē ūdens iemītniekus, un to lietošanai var būt neatgriezeniskas sekas, piemēram, vēzis vai ģenētiski defekti.

Sadzīves ķīmija ir arī viens no galvenajiem iekštelpu gaisa piesārņojuma avotiem, un trešdaļa Eiropas iedzīvotāju ir alerģiski. Tīrīšanas līdzekļu būtiskākā sastāvdaļa ir virsmas aktīvās vielas. Tās ir vielas, kas, daļēji izšķīstot ūdenī un netīrumos, izraisa tīrīšanas procesu. Daļa šo vielu, īpaši tās, kuras iegūtas no petroķīmiskajiem produktiem, var būt toksiskas un lēni noārdīties dabā. Toties no augiem iegūtās virsmaktīvās vielas ir daudz nekaitīgākas.

Taču bez virsmaktīvajām vielām tīrīšanas līdzekļos ir arī daudzas citas ķīmiskās vielas. Piemēram, antibakteriālie līdzekļi, tādi kā hlora un amonjaka savienojumi vai triklozāns, kas uzkrājas audos un ir atrasts mātes pienā. Sadzīves ķīmijā plaši izmanto arī sintētiskās smaržvielas un krāsvielas, kuras vairo alerģiskas reakcijas izraisīšanā. Tīrīšanas līdzekļos sastopami arī gaistošie organiskie savienojumi (GOS) un ftalāti. Daži no ftalātiem var izraisīt hormonālās sistēmas traucējumus), par citiem ir pierādīts, ka tie ir kancerogēni. Tīrīšanas produktiem vides ietekme nepazūd nekad, sākot ar to izstrādāšanu un attīstīšanu, turpinot ar to ražošanu, iepakojšanu un pārdošanu, un beidzot ar to izmantošanu, prom mešanu un pārstrādāšanu.

Tīrīšanas līdzekļos izmantotās ķīmikālijas nereti nonāk vidē ar notekūdeņu vai poligonos izvietotu vai sadedzinātu atkritumu starpniecību. Ķīmiski dezinfekcijas līdzekļi, mazgāšanas līdzekļi un līdzīgi produkti var kaitēt cilvēka organismam, ne vien videi, ja tos izmanto pārāk daudz.

Arī tie tīrīšanas līdzekļi, kuru pamatā ir dabiski produkti, var kaitēt vidi, par to jādomā. Tā, piemēram, palmas eļļa atrodama ziepēs, skaistumkopšanas produktos un pārtikas precēs, taču tropu zonās, piemēram, Indonēzijā, dabiskie džungļi nereti pazūd, lai to vietā veidotu palmu eļļas plantācijas. Tas iznīcina dzīvnieku un stādu biotopu, apdraudot to nākotni.

Iepakojuma prom mešana var būt svarīgs jautājums, it īpaši lielās tūrisma mītnēs un vides ziņā jutīgās zonās.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Pirms tīrīšanas līdzekļa iegādes palūkojies uziesaiņojumu: kas tur rakstīts par sastāvdaļām? Izvairies no triklozāna, ftalātiem, sintētiskajām smaržvielām un krāsvielām un produktiem, kas satur gaistošos organiskos savienojumus. Izvairies no antibakteriālu tīrīšanas lietošanas, to vietā izmanto dabīgas alternatīvas, piemēram, citrona sulu. Izvēlies tādas sadzīves ķīmijas preces, kam ir ekomarķējums. Šie produkti ir izgājuši neatkarīgu pārbaudi un atzīti par labāko vides izvēli. Taču ne visi ražotāji piesaka savu produktu sertificēšanai, līdz ar to ir iespējams nopirkt nemarķētu veļas pulveri, kas ir tikpat labs kā marķētie;
- ✓ Ja vēlaties gaisa atsvaidzinātāju, nepērciet to lielveikalā. Pavisam vienkārši to varat pagatavot pats: pudelē ar smidzinātāju ielejiet 100 ml ūdens, tam pievienojiet 10 pilienus ēteriskās eļļas un kārtīgi sakratiet, pēc tam vienkārši mazliet izsmidziniet gaisā.
- ✓ Jaukam aromātam un arī skatam var pagatavot kompozīciju no kaltētiem augiem vai puķu ziedlapiņām: piparmētra, salvija, priede, timiāns, citronvībotne, lauru lapas, rozmarīns, citronliāna, rožu ģerānija, ģerānija ar citrona smaržu, smaržīgās rozes un lavanda – tās sajauc ar maltu kanēli vai krustnagliņām, nedaudz pievieno maltu īrisa

sakni (tā ir dabisks konservants) un liek traukā. Laiku pa laikam viegli jāsamaisa, lai tas labāk smaržotu. Kad smarža izzūd, to atjauno ar dažiem ēteriskās eļļas pilieniem. •

✓ Dažādu virsmu tīrīšanas līdzeklis:

600 ml baltā etiķa

300 ml ūdens

20-30 pilieni eikalipta eļļas

Notīra taukus un citus netīrumus, lieliski un svaigi smaržo, ir lēts un tajā nav mākslīgu ķīmisku produktu. Izmantojiet to nerūsējoša tērauda izlietņū, trauku žāvētāju, flīžu, koka virsmu, plastmasas apdaru un izstrādājumu (piemēram, tālruņa) tīrīšanai. Virsmas pēc tīrīšanas ar šo līdzekli nav jāskalo.

43 (I) - Mazgāšanas, tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļus iepērk lielāka tilpuma iepakojumos. Izmanto atkārtoti uzpildāmas ierīces vai traukus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Jāuzrāda deklarācija, kurā apliecināta šī kritērija ievērošana, uzrādot informāciju kas apliecina tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļu iegādi lielākos iepakojumos.

Prasību ietekmes skaidrojums

Iegādājieties preces lielākā iepakojumā, tas samazinās nevajadzīgo iepakojuma atkritumu daudzumu. Piemēram, veļas mazgājamo līdzekli varat iegādāties lielākā daudzumā, piemēram, 3–5 kg vienā iesaiņojumā nevis 600g pa 6–8 paciņām.

Nereti viens līdzekļa koncentrāts aiztaupa pat līdz trīs un vairāk reizēm pirktu ierasto tīrīšanas līdzekli.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Pērciet lielos iepakojumos – tas taupa Jūsu naudu un samazina iepakojuma radīto atkritumu apjomu;
- ✓ Izskatiet iespējas lietot koncentrētus ekoloģiskus mājas tīrīšanas un uzkopšanas līdzekļus.

44 (I) - Tiek lietoti atbilstoši mazgāšanas līdzekļi krāsainai un baltai veļai.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Jāuzrāda deklarācija, kurā apliecināta šī kritērija ievērošana, uzrādot informāciju kas apliecina, ka tiek iepirkti veļas mazgāšanas līdzekļi krāsainai un baltai veļai.

Prasību ietekmes skaidrojums

Balinātāji ir palīgvielas, kas balina audumu un atdala traipus. Daži ir arī dezinficējoši. Videi visbīstamākie ir hloru saturošie ML. Likvidējot kaitīgos mikrobus, tie diemžēl nonāvē arī tos mikroorganismus, kas strādā notekūdeņu attīrīšanas iekārtās. Tomēr

visizplatītākie balinātāji ir perborāti. Tie satur boru, kas, nonākot ūdeņos, ietekmē arī dzīvās būtnes.

Izvēlieties tādus ML, kuros izmantotas balinošās vielas uz skābekļa bāzes (piemēram, perkarbonāti, etiķskābe, ūdeņraža peroksīds).

Bieži baltās veļas ML sastāvā ieraudzīsiet burtu savienojumu – TAED. Šī piedeva palīdz balinātājiem sākt darboties jau nelielā temperatūrā. Mazgājot balto veļu 40 grādu temperatūrā, tiek ietaupīta enerģija.

Diemžēl reti kurš ML ir bez optiskā balinātāja. Jau vārds «optisks» liecina, ka savienojumā ir kaut kas tāds, kas saistīts ar redzi un izmanto gaismas pārvērtības. Patiesi, šīs vielas sastāv no fluorescentām daļiņām, kas absorbē (uzsūc) saules gaismas ultravioleto (UV) starojumu un, zilajai gaismai saplūstot kopā ar auduma dzeltenīgumu, veido balto krāsu.

Cilvēks it kā redz, ka materiāls izskatās baltāks, kaut gan patiesībā tā šķiedras ir pieķepinātas ar zilajām daļiņām acu apmānam.

Optiskais balinātājs ir kā tāds sadzīves triku meistars, kas liek audumam dienas gaismā izskatīties baltam. To pašu it kā balto palagu apskatot UV staros, ieraudzīsiet gaiši zilu! Bet baltās drēbes, kas mazgātas ar ML bez optiskā balinātāja, būs gaišas gan dienas gaismā, gan arī UV staros. Optiskie balinātāji lielākoties bioloģiski nesadalās un tāpēc diemžēl nelielos daudzumos (pagaidām?) ir atrodami ūdenstilpēs. Centieties izvairīties no ML, kuru sastāvā ir optiskie balinātāji un balinātāji uz hlora vai bora bāzes!

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lietderīgi ieteikumi labas prakses pielietošanai veļas mazgāšanas jomā:
 - o Lietojiet divu veidu mazgāšanas līdzekļus: vienu krāsainai veļai, kurš nesatur balinātāju, otru – baltajai veļai.
 - o Izvēlieties tos mazgāšanas līdzekļus, kuros nav fosfora savienojumu. No vides aizsardzības viedokļa visnekaitīgākie mīkstinātāji ir soda (nātrijs karbonāts), nātrijs silikāts un organisko skābju sāļi jeb karboksilāti.
 - o Vienmēr mazgājiet veļu ūdenī ar zemāko iespējamo temperatūru. Pamēģiniet, piemēram, vai veļa kļūst tīra pie 60°C iespējamo 95°C vietā. Šādi jūs ietaupīsiet 40% enerģijas.
 - o Bez īpašas vajadzības nelietojiet priekšmazgāšanu.
 - o Veļas mašīnu vienmēr piepildiet pilnu.
 - o Ja iespējams, neizmantojiet žāvēšanas programmu, bet žāvējiet veļu laukā.
 - o Ja izmantojat atkaļķošanas līdzekli, lietojiet mazāk mazgāšanas līdzekļa – tā dozu izvēlieties atbilstoši mīkstam ūdenim.
 - o Videi draudzīga mazgāšanas līdzekļa lietošana sākas jau ar drēbju pirkšanu. Izvēlieties drēbes, kuru materiālā ir iespējami daudz dabiskās šķiedras.
 - o Centieties pirkt drēbes, ko varat mazgāt paši, lai tās nebūtu jānes uz ķīmisko tīrītavu;
 - o Veļu lietderīgi mazgāt zemākajā iespējamajā ūdens temperatūrā, tā var ietaupīt 40% enerģijas.
 - o Videi draudzīgam mazgāšanas līdzeklim vajadzētu 3-4 kg sausas veļas (pilnu veļas mašīnu) izmazgāt ar 45-60g (t.i., ar 3-4 ēdamkarotēm) pulvera vai 75g šķidrā mazgāšanas līdzekļa. Ja uz iepakojuma norādīts lielāks daudzums, tas

- liecina, ka sastāvā ir daudz pildvielu un līdzeklis nav uzskatāms par videi draudzīgu. Nepamatoti palielināta doza tērē lieku naudu.
- o Viens un tas pats pulveris, taču ražots dažādās rūpnīcās, var atšķirties pēc alerģiskuma un citām nevēlamām ietekmēm.
 - o Krāsainas un smalkas veļas mazgāšanai vēlams lietot līdzeklī, kura nosaukumā ir vārds *color*: tajos nav balinātāju, tātad tie ir mazāk kaitīgi.
 - o Skalošanai vēlams lietot 100ml etiķa uz skalošanas trauku. etiķis var novērst arī statisko elektrouzlādēšanos. Īpašie skalošanas līdzekļi ir indīgi zivīm, mazajiem ūdensdzīvniekiem un aļģēm.
 - o Izvēlieties tos mazgāšanas līdzekļus, kuros ir pēc iespējas mazāk fosfora savienojumu! No vides aizsardzības viedokļa visnekaitīgākie mīkstinātāji ir soda (nātrija karbonāts), nātrija silikāts un organisko skābju sāļi jeb karboksilāti.
- ✓ Latvijā vienīgais mazgāšanas līdzekļu ražotājs ir a/s «Spodrība». Šķidrais ML «Kastanis» vilnas, zīda, sintētikas un krāsainās veļas mazgāšanai, kā arī līdzeklis trauku mazgāšanai «Zilgme» ir bez fosfātiem, bez optiskā balinātāja, un to sastāvā esošās VAV bioloģiski sadalās.

VI. Transporta pakalpojumi

No 2 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 0,5 (2 / 0.5).

45 (O) - Klientiem ir pieejama informācija par sabiedriskā transporta un citu videi draudzīgā transporta pieejamību.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Darbiniekiem un klientiem jānodrošina informācija par to, kā izmantot sabiedrisko transportu, lai nonāktu mītnē un pēc tam citās tūristu vietās. Ja sabiedriskā transporta nav vispār, tad jānodrošina informācija par citiem videi draudzīgiem transporta veidiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Kritērija ieviešanas mērķis ir veicināt tūristu pārvietošanos ar sabiedrisko transportu, kura lietošana uzskatāma par videi draudzīgāku ceļošanas veidu, nekā ar automobili. Pārvietošanās ar sabiedrisko transportu samazina satiksmes intensitāti, lokālu gaisa piesārņojumu un dažādas uz vidi radītās slodzes, kā arī veicina paša sabiedriskā transporta „noslogojumu”, kas nereti ir uzskatāms par nozīmīgu vietējo iedzīvotāju pārvietošanās līdzekli.

Ja sabiedriskā transporta pietura nav tālu, nereti naktsmītņu saimnieki organizē transfēru.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lai ieviestu minēto kritēriju praksē, tūristu mītņu saimnieki vai darbinieki apkopo un sagatavo tūristiem brīvi pieejamu informāciju (vai arī sniedz to mutiski) par:
 - dažādiem pieejamiem sabiedriskā transporta veidiem tūristu mītnes apkārtnē;
 - sabiedriskā transporta veidu kursēšanas grafikiem (saraksti);
 - nepieciešamo laiku, lai ar sabiedrisko transportu sasniegtu pieejamos galamērķus;
 - dažādiem sabiedriskā transporta savienojumiem;
 - attālumu un laiku, kas nepieciešams, lai nokļūtu līdz tuvākai sabiedriskā transporta pieturvietai;
 - aprakstu – kā nokļūt no sabiedriskā transporta pieturvietas līdz tūristu naktsmītnei un otrādi;
- ✓ Tūristu mītnē ir pieejama apkārtnes karte vai shēma ar iezīmētu sabiedriskā transporta pieturvietu (ām). Tūrisma uzņēmuma saimnieki vai darbinieki, ja tas iespējams, iesaka klientiem ierasties ar sabiedrisko transportu.
- ✓ Kaut arī sabiedriskā transporta izmantošana uzskatāma par videi draudzīgu un ilgtspējīgu attīstību veicinošu rīcību, ne vienmēr līdz konkrētai tūristu mītnēi iespējams nokļūt (vai aizbraukt) autobusu vai vilcienu. Tūristu mītnes darbinieku sagatavota izsmeljoša informācija par sabiedriskā transporta maršrutiem, to kursēšanas

laikiem un galamērķiem (ja tūristu mītne ir viegli pieejama ar sabiedrisko transportu) veicinās sabiedriskā transporta izmantošanu un mazinās dažādas autotransporta izraisītās slodzes uz vidi.

46 (X) - Ir izveidots stāvlaukums klientu autotransporta novietošanai

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir izveidots stāvlaukums klientu autotransporta novietošanai

Prasību ietekmes skaidrojums

Speciāli ierīkota vieta klienta (arī personāla) transporta novietošanai ļauj kontrolēt vides piesārņojumu.

47 (x) - Ir izveidota novietne velotransporta novietošanai.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūrisma mītnes teritorijā ir izveidota novietne velotransporta novietošanai

Prasību ietekmes skaidrojums; Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Velosipēdu novietošanai izveidot speciāli aprīkotu novietni, vēlams nojumi

48 (X) - Klientiem ir pieejami velosipēdi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūrisma mītne iznomā velosipēdus.

Prasību ietekmes skaidrojums. Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Velotūrisms kļūst aizvien izplatītāks brīvā laika pavadīšanas veids. Velotūrisms tiek definēts kā ceļojumi uz kādu galamērķi, kur galvenā aktivitāte ir pārvietošanās ar velosipēdu.

Velotūristi tiek iedalīti 2 kategorijās – brīvdienu velotūristi, kas meklē iespēju pavadīt brīvdienas, kas ietver vairāk kā tikai vienu iespēju izbraucienam ar velosipēdu un vairākus interesantus maršrutus. Viņi var nevēlēties doties izbraukumos ar velosipēdu katru dienu, bet izbraucieni ar velosipēdu ir galvenā ceļojuma aktivitāte; īso brīvdienu velotūristi – parasti ceļo, izmantojot gatavas ceļojumu paketes un dodas izbraucienos ar velosipēdu katru ceļojuma dienu. Viņi parasti ceļo grupā ar draugiem vai ģimeni.

Detalizētāka informācija www.eco.celotajs.lv;

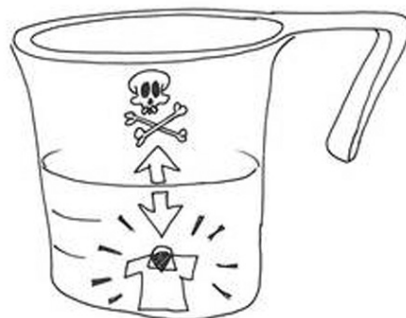
VII. Bīstamie ķīmiskās izcelsmes produkti un materiāli

No 9.5 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 4 (9.5 / 4).

49 (x) - Vismaz 80 % no lauku tūrisma mītnē izmantoto mazgāšanas un kopšanas līdzekļu kopējā apjoma ir piešķirts ekomarķējums.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Jāuzrāda deklarācija, kurā apliecināta šī kritērija ievērošana, uzrādot informāciju kas apliecina, ka tiek iepirkti mazgāšanas un kopšanas līdzekļi ar ekomarķējumu.

Prasību ietekmes skaidrojums

Skatīt informāciju pie 40. un 41. kritērija ietekmes skaidrojumiem

Daži piemēri papīra produktiem, kuri pieejami tirgū ar Kopienas vai citu ekomarķējumu:

LATVIJĀ PIEEJAMIE VIDES MARĶĒJUMI
Latvijas eko produkts. Šī zīme pieder Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienībai un apliecina, ka noteiktais produkts ir ražots no ekoloģiski tīrām izejvielām. Lai šo zīmi iegūtu ir jāsaņem sertifikāts, kuru izsniedz akreditēta organizācija. (http://www.ekoprodukti.lv)
Laba vides izvēle. Zviedrijas dabas biedrības izstrādāts marķējums, kurš ir izplatīts visā Skandināvijā. Uz ļoti daudzām preču grupām. Tiek uzskatīts par vienu no stingrākajiem marķējumiem, kuri visu laiku tiek pastiprināti. (http://www.snf.se/bmv/english.cfm)
Ziemeļu gulbis. Arī skandināvu marķējums, kuru izsniedz Ziemeļvalstu padomes. Tiek uzskatīts par daudz vājāku kā iepriekšējais. (http://www.svanen.nu/Eng/default.asp)
Eiropas Savienības vides marķējums. ES oficiālais vides marķējums. Var saņemt arī Latvijas ražotāji. Pašlaik Latvijā pieejami tikai tekstilizstrādājumi, grīdas segumi un biroja papīrs (Attiecībā uz papīru nosaka tikai kritērijus par energopatēriņu un mežizstrādi. Nav noteiktas prasības ķīmikāliju, atkritumu un kvalitātes nodrošināšanai). (http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/index_en.htm)
Zilais Engēlis. Vācijas vides marķējums, kurš pastāv kopš 1978.gada un tiek uzskatīts par vienu no pasaules visizstrādātākajiem vides marķējumiem. Atrodas uz vairāk kā 3500 produktiem. (www.blauer-engel.de)

Izmantojot ekomarķējuma sniegto informāciju, cilvēki var iesaistīties vides kvalitātes uzlabošanā un ar savu izvēli un maku ietekmēt situāciju par labu videi.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Skatīt informāciju pie 40. un 41. kritērija ieteicamo risinājumu skaidrojumiem

- ✓ Tūristu mītnei jāizstrādā procedūras, lai savāktu un reģistrētu datus par ķīmikāliju patēriņu (sausas vielas grami), Dati ievācami ne mazāk, kā reizi pusgadā, tie prezentējami kā patēriņš viena viesu diennakts uzturēšanās laikā, kā arī atbilstoši telpu kvadrātmetram. Šie dati reizi gadā iesniedzami kompetentajai iestādei, kura izvērtēja pieteikumu."
- ✓ Vispirms jānosaka izmantotās ķīmikālijas. Aplūkojiet tīrīšanas līdzekļus, veļas pulverus, trauku mazgājamās līdzekļus un dezinficējošos līdzekļus.
- ✓ Tad nosakiet nopirkto attiecīgo vielu apjomu pēdējo sešu mēnešu laikā, prezentējot datus gramos, litros vai kilogramos. Informācija par sauso vielu svaru nereti ir uz iepakojuma, ražotāji var piedāvāt informāciju par produktu. Ja informācija nav pieejama, dokumentējiet kopējo daudzumu litros vai kilogramos.
- ✓ Patērēto līdzekļu apjomu var konstatēt, aplūkojot rēķinus. Ja dokumentācija notiek pirmoreiz, jānosaka vielu apjoms, kāds patlaban ir uzņēmuma rīcībā. Pēc noteikta laika jāsalīdzina sākotnējais daudzums un attiecīgajā laikā nopirktie daudzumi.
- ✓ Tālāk apjomi jādeklarē atbilstoši patēriņam viena viesu diennakts uzturēšanās laikā, kā arī atbilstoši telpu kvadrātmetram.

50 (X) - Netiek izmantoti ledusskapji un saldētavas ar CFC (freona) un fluorkarbonāta pildījumu.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Jāuzrāda deklarācija, kurā apliecināta šī kritērija ievērošana, uzrādot informāciju kas apliecina, ka tiek pielietoti ledusskapji un saldētavas bez CFC un fluorkarbonāta pildījuma;
2. Jāuzrāda ierīču tehniskās pasas.

Prasību ietekmes skaidrojums

Arī hlorfluorogļūdeņraži (saīsinājums no angļu valodas: CFC- *chlorfluorcarbons*) ir vieni no noderīgākajiem savienojumiem, kādus cilvēki jebkad izgudrojuši. Tos dēvē par "aukstuma aģentiem", lietojot arī nosaukumu *freons*. Tie ir noderīgi izolācijai, aerosolu balonu pildījums, ir labi šķīdinātāji metālu tīrīšanai.

Fluorogļūdeņražus izmanto ozona slāni noārdošo vielu vietā (piem., aukstuma iekārtās). Fluorogļūdeņraži veicina globālo sasilšanu..

Latvijā ir pieņemti **Ministru kabineta noteikumi Nr.688** Rīgā 2005.gada 6.septembrī (prot. Nr.50 29.§) *Noteikumi par ozona slāni noārdošām vielām un fluorētām siltumnīcefekta gāzēm, kas ir aukstuma aģenti.*

Tie nosaka īpašus ierobežojumus darbībām ar ozona slāni noārdošām vielām; darbībām ar fluorētām siltumnīcefekta gāzēm, kas ir aukstuma aģenti un īpašas vides prasības tādu stacionāru un mobilu aukstuma iekārtu apsaimniekošanai, kas pastāvīgi tiek ekspluatētas .

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Ledusskapjus un saldētavas, kuros dzesēšanai izmanto CFC (freona) un fluorkarbonāta pildījumu nomainīt pret citiem. .

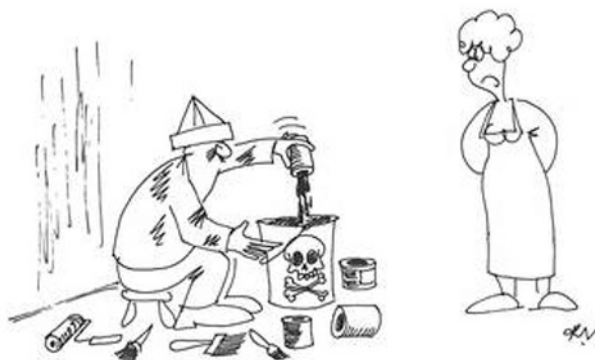
51 (X) - Būvniecībā un telpu remontdarbos tiek izmantoti videi draudzīgi apdares materiāli.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Būvniecībā un remontdarbos netiek izmantoti videi nedraudzīgi apdares materiāli.

Prasību ietekmes skaidrojums

Materiāli, kas tradicionāli tiek izmantoti būvniecībā un interjera izveidē nereti satur ķīmiskus savienojumus, kas izdalās gaisā, tādējādi pasliktinot iekštelpu gaisa kvalitāti. To ietekme uz cilvēka veselību ir vēl maz izpētīta, jo saistīta ar ilgtermiņa iedarbību. Tomēr par vairākiem gaistošajiem organiskajiem savienojumiem pierādīts, ka tie ir potenciāli bīstami veselībai. Mājokļos, kas top pēc eko būvniecības principiem iespējamais kaitējums tiek samazināts līdz minimumam, priekšroku dodot dabīgiem materiāliem, krāsām un interjera risinājumiem. Šāda vide ir draudzīgāka ikviena veselībai, turklāt ļauj samazināt alerģijas slimību risku.

Visbūtiskāk ir pievērst uzmanību tieši ēkas iekšējās apdares materiālu izvēlei. Iekšējās apdares materiālu kvalitātei un to dabiskumam arī ir izšķirošākā nozīme ekoloģiskās saiknes veidošanā starp cilvēku un jaunizveidoto ēkas čaulu, jo tie atrodas tiešā sakarā ar iekštelpu gaisa kustību.

Dabiskā koka grīdas vienmēr rada īpašu komfortu

Dabīgā krāsa. Lai arī gadu simtiem tās bija pazīstamas mūsu senčiem, tomēr, attīstoties ķīmiskai rūpniecībai, tās ir kļuvušas mazāk pazīstamas.

Šo krāsu būtiskākā priekšrocība ir tā, ka tās nesatur sintētiskus materiālus. Darbs ar tām ir veselībai draudzīgs, krāsa ir tvaika caurlaidīga, viegli notīrāma un nomazgājama, kas ir šīs krāsas mīnuss (nav pietiekami noturīga).

Biežāk sastopamās dabīgās krāsas:

- lineļlas krāsa (lineļlas un pigmenta maisījums);
- zviedru krāsa (ūdens, milti, dzelzs vitriols, pigments);
- darvas krāsa (koka darva, lineļla, pigments);
- kaļķu krāsa (kaļķa piens, pigments).

Šīs krāsa var izmantot iekšējiem un āra darbiem. Īpaši piemērotas tās ir vēsturisku ēku atjaunošanai.

Šo krāsu pielietošanu ierobežo tas, ka, lai krāsu pagatavotu paši mājās, ir vajadzīgas zināšanas un izejvielas. Uz ūdens bāzes gatavotās lakas dēvē par **akrila lakām**. Ekoloģiskā lakas uz ūdens bāzes uzklātas uz koka grīdas veido moderni bālu izskatu.

Vairāk informācijas atradīsiet www.macies.celotajs.lv mācību materiālā "Celtniecības un apdares materiāli"

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Veicot celtniecības un remonta darbus, telpu apdarei izmantot videi draudzīgus apdares materiālus.
- ✓ Nodrošināt dokumentālu apliecinājumu par šādu materiālu pielietošanu.

52 (X) - Ir paredzētas un tiek pielietotas tehnoloģijas bez ķīmisko vielu pielietošanas telpu uzkopšanā un gaisa atsvaidzināšanā.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Telpu uzkopšanā un gaisa atsvaidzināšanai neizmanto ķīmiskas izcelsmes līdzekļus.

Prasību ietekmes skaidrojums

Skatīt 41. kritērija prasību ietekmes skaidrojumu

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Daudzus tīrīšanas līdzekļus var izgatavot pašu spēkiem, izmantojot dabīgos līdzekļus. Pamatā tie ir ūdens, smiltis, pelni, ziepes, soda, sāls, etiķis, citrona sula un rupjš sūklītis.
- ✓ **Daži ieteikumi vai piemēri mehāniskai tīrīšanai:**
 - ar etiķa un ūdens šķīdumu mazgā logus, stiklus, flīzes;
 - citrona sulu lieto kā balinātāju virtuves virsmu tīrīšanai;
 - ar citrona sulas vai baltā etiķa un sāls maisījumu notīra pelējumu;
 - ar sāli var tīrīt pannas;
 - olīveļļa sajaukta ar etiķi noder mēbeļu spodrināšanai;
 - vārāmās sāls un sodas maisījums ir labs abrazīvs līdzeklis plīts virsmas tīrīšanai, ko noskalo ar karstu ūdeni.
- ✓ Pats galvenais ir telpas bieži vēdināt. Puķes rada lielisku aromātu. Hiacintes, frēzijas, lilijas, jasmīni gan podiņos, gan vāzēs. Virtuvē kaut kur piekariet rozmarīna vai piparmētras buntīti, vai lauru koka zariņu – saberžot lapiņas, tās jauki smaržos. Svaigums un jauks aromāts mājas vidi padara ne tikai mīlīgu un patīkamu, bet tiem ir arī pozitīva psiholoģiska iedarbība – nomierinoša vai, tieši otrādi, uzmundrinoša.
- ✓ Lai izvairītos no nepatīkamām smakām mājās, bieži iztukšojiet atkritumu spaini, atkritumu maisā iekaisiet dzeramo sodu.

53 (x) - Netiek izmantoti tādi ķīmiskie augu aizsardzības līdzekļi un minerālmēsli, kas atstāj nelabvēlīgu ietekmi uz vidi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tiek vērtēta tūrisma pakalpojumam izmantojamā teritorija (dārzi, zaļās zonas)
2. Netiek izmantoti tādi ķīmiskie augu aizsardzības līdzekļi un minerālmēsli, kas atstāj nelabvēlīgu ietekmi uz vidi

Prasību ietekmes skaidrojums

Lauksaimniecībā plaši tiek lietoti minerālmēsli un augu aizsardzības līdzekļi (pret kaitēkļiem). Būtiski, ka šīs vielas iznīcina ne tikai kaitēkļus, bet arī derīgos dzīvus organismus, piemēram, bites. Ikvienu lauksaimniecībā izmantotā ķīmiskā viela nekur neizzūd. Tās uzkrājas augsnē, pēc tam uzsūcas augos, un cilvēks bieži vien uzturā lieto dabas veltes, kas satur organismam kaitīgas vielas. Piemēram, pārlieku liels nitrātu daudzums uzturā, vājina imūnās sistēmas darbību, tādējādi nelabvēlīgi ietekmējot cilvēka organismu.

Pesticīdi, tai skaitā herbicīdi, insekticīdi un fungicīdi, ir toksiskas ķīmiskas vielas, kas tiek izmantotas lauksaimniecībā, lai nogalinātu nevēlamus organismus, tādus kā kaitēkļi un nezāles. Bet tie ir reti selektīvi – iedarbojoties uz citiem organismiem un ietekmējot strādnieku veselību, kuri strādā uz lauka, kā arī patērētājus, kuri ēd un dzer pesticīdu pārpalikumus un nogulsnes, kuri uzkrājušies pārtikas produktos.

Minerālmēsli, tādi kā slāpeklis, fosfors un kālijs, tiek lietoti līdztekus organiskajiem mēsliem, lai aizvietotu nepieciešamās barības vielas, kas tiek paņemtas no augsnes, augot kādai kultūrai. Minerālmēsli, atšķirībā no pesticīdiem, nav toksiski, bet tie var piesārņot ūdeni, gaisu un augsni, kā arī palikt pārtikas sastāvā kā kaitīga piedeva.

Kad pesticīdi un minerālmēsli tiek migloti uz kultūraugiem, piemēram, labības, daļu no tiem patērē labība, bet viena daļa nokļūst augsnē, tiek ieskaloti gruntsūdeņos, vai arī iztvaiko gaisā. Augsnes un ūdens piesārņošanas ir galvenais faktors kāpēc samazinās putnu populācija, ūdensdzīvnieku, insektu populācija utt. Nitrāti un fosfors izraisa ezeru un upju eutrofikāciju, ko var redzēt aļģu izplatībā, kas veicina skābekļa daudzuma samazināšanos ūdenī un toksīnu veidošanos, kas ir kaitīgi zivīm, dzīvniekiem un arī cilvēkiem. Slāpekļa dioksīds (N_2O) no minerālmēsliem, veicina ozona slāņa noārdīšanos un globālo sasilšanu. Negatīvā ietekme augs, ja arī turpmāk lauksaimniecības ķimikālijas netiks izmantotas saprātīgi.

Ietekme uz veselību: ilgtermiņa ietekme uz veselību, kas saistīta ar pesticīdiem, kurus satur pārtikas produkti ir saistīta ar imūnsistēmas novājināšanu, negatīvu ietekmi uz nervu sistēmu, graujošu ietekmi uz hormonu funkcionēšanu, zemāku spermas kvalitāti un dažādiem vēžu tiptiem. Slāpekli saturošie minerālmēsli ir avots nitrātiem, kas paliek pārtikas produktos un dzeramajā ūdenī un tiek saistīti ar vēža rašanos. Fosforu saturošie minerālmēsli bieži satur toksīnus, kuri koncentrējas pārtikas produktos augstā līmenī. Embrijiem un bērniem ir augsta uzņēmība uz pesticīdiem un minerālmēsliem. Pesticīdu atliekas ir atrastas aptuveni 40% pārtikas produktu paraugu ES un atļautais daudzums pesticīdiem un nitrātiem dzeramajā ūdenī tiek bieži pārsniegts.

Sekas zemniekiem: pesticīdu lietošana nes labumu lauksaimniecības ķīmikāliju industrijai, taču zemniekiem tās ir augstas izmaksas. Pārāk ilga un intensīva pesticīdu lietošana vājina augus un nereti kaitēkļi kļūst izturīgi pret pesticīdiem. Pesticīdi nogalina augiem vajadzīgos organismus un kukaiņus, kas apkaro kaitēkļus, kas ir kā blakus parādība pesticīdu lietošanai, kas noved pie tā, ka arvien vairāk sāk vairoties kaitēkļi.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Vispirms jānosaka izmantotās ķīmikālijas. Aplūkojiet ķīmiskie augu aizsardzības līdzekļu un minerālmēslu veidus. Tad nosakiet nopirkto attiecīgo vielu apjomu pēdējo sešu mēnešu laikā, prezentējot datus gramos, litros vai kilogramos. Patērēto līdzekļu apjomu var konstatēt, aplūkojot rēķinus. Ja dokumentācija notiek pirmoreiz, jānosaka vielu apjoms, kāds patlaban ir uzņēmuma rīcībā. Pēc noteikta laika jāsalīdzina sākotnējais daudzums un attiecīgajā laikā nopirktie daudzumi.

54 (X) - Pielietoti dabiska materiāla gultas veļa, aizkari, grīdas paklāji.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tiek pielietoti dabiska materiāla gultas veļa, aizkari, grīdas paklāji

Prasību ietekmes skaidrojums un ieteicamie risinājumi

Izvēloties segu galveno vērību pievēršiet segas materiālam, nopērkamas segas darinātas no vilnas (lama, aita, kašmirs, kamieļvilna), dūnām un sintētiskiem materiāliem - akrila, poliestera, sintapona, silikona u.c. No vilnas darinātām segām ir laba siltuma un mitruma pašregulācijas spējas – karstā laikā nav jāsūkst, bet aukstā ir silti. Dūnu segas nodrošina lielisku siltuma izolāciju un ir vieglas un mīkstas. Tomēr dūnu segām ir arī sliktas īpašības, dūnas nolietojoties sakrītas, kā rezultātā dūnu slāņa biezums segā kļūst nevienmērīgs – veidojas kunkuļi un tukšumi. Par augstvērtīgākajām dūnām uzskata zoss dūnas.

Sintētisko materiālu segas var būt tik pat siltas kā no dabiskiem materiāliem darinātās. Poliestera, sintapona, silikona un citu sintētisko materiālu segās nevairojas putekļu ērcītes, tāpēc tās var uzskatīt par antialerģiskām. Akrila segas tik pat siltas kā vilnas un dūnu segas un ir ļoti vieglas. Gultasveļa no aitas vilnas pastāvīgi izraisa gaisa kustību, kura pielāgojas ārējās vides temperatūras apstākļiem, pateicoties spalvas saspiešanas un atlaišanas mehānismam. Turklāt šīs vilnas spalvai ir liela, šķidrums absorbēšanas spēja. Tāpēc aitas vilnas gultasveļa ir spējīga absorbēt daudz cilvēka sviedru, bet vēdināšanas laikā viegli no tiem atbrīvojas.

Vilna neitralizē pozitīvos jonus. Pozitīva jonizācija ļoti negatīvi ietekmē cilvēka organisma sistēmu, kas izpaužas kā nogurums, muskuļu sāpes, pārlieds jūtīgums. Vilnalikvidē pozitīvo jonizāciju, nomainot to ar negatīvo, kura ir dabiska cilvēka organismam.

Gultas veļa no lina auduma mazina nogurumu un uzlabo garastāvokli:

Kokvilnas gultas veļa viegli laiž cauri gaisu un uzsūc sevī mitrumu. Šī gultas veļa nodrošina patīkamu un ilgu miegu. Tās galvenās priekšrocības ir ilgs kalpošanas laiks un vienkārša lietošana.

Satīns ir tā pati kokvilna, tikai, pateicoties īpašai apstrādei, kļuvusi mīkstāka, maigāka un ... arī dārgāka. Ar savu spīdumu un gludo virsmu satīns atgādina zīdu. Tas ir praktisks lietošanā, jo neburzās, ir izturīgs pēc daudzām mazgāšanas reizēm un nezaudē savu krāsu spožumu un kvalitāti.

Zīdagultas veļa – praktiskuma un izsmalcinājuma apkopojums. Viens no maigākajiem materiāliem, patīkams taustot, un kalpos Jums ilgi. Gultas veļa no zīda neizraisa alergiskas reakcijas un brīvi laiž cauri gaisu. Zīds ir unikāls materiāls, kas pielāgojas apkārtējās vides temperatūrai.

Pieaugoša vēlme pēc dabīgiem materiāliem vērojama arī aizkaru ziņā. Aktuāli ir dabīgā zīda un linu audumu aizkari

55 (X) - Dzīvojamo telpu interjera priekšmetu izgatavoti izmantojot dabiskus materiālus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūristu mītnes dzīvojamās telpās izvietotie interjera priekšmeti izgatavoti no dabīgiem materiāliem;
2. pielietoti videi nekaitīgi apdares materiāli.

Prasību ietekmes skaidrojums

Dabiski un kvalitatīvi materiāli gan apdarē, gan iekārtojumā piešķir interjeram papildus vērtību. Dabiski un veselīgi materiāli laika gaitā nezaudēs pozitīvās īpašības un interjers nenovecos morāli. Ne vienmēr dabisks nozīmē dārgi un nepieejami. Meklējot un rūpīgi izvēloties, var atrast to, kas der individuālajam gadījumam un materiālajām iespējām. Eko projekti ietver arī taupības faktoru - gan attiecībā uz enerģijas patēriņu, gan dažādu resursu izlietojumu un mazāku kaitīgumu dabai. Tāpēc, veidojot ekoloģisko interjeru, nepietiks tikai, ja izvēlēsimies dabiskus izstrādājumus. Tas vienmēr jārisina kompleksi.

Vairāk informācijas atradīsiet www.macies.celotajs.lv mācību materiālā "Celtniecības un apdares materiāli "

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Pārdomāt dzīvojamo telpu noformējumu un atteikties no uz ķīmiska produkta bāzes gatavotu priekšmetu pielietošanas

56 (x) - Netiek izmantoti no PVC ražoti izstrādājumi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Netiek izmantoti no PVC ražoti izstrādājumi

Prasību ietekmes skaidrojums

PVC ir plastmasas polimērs (hlororganiskais savienojums) ar labām mitruma un gāzu barjerīpašībām un tā fiziskās īpašības ir viegli mainīt, pievienojot ķīmiskās piedevas. Tāpēc tam ir plašs pielietojums. Tas ir izturīgs pret tauku iedarbību, tādēļ to plaši izmanto

dažādu produktu trauciņu, kā arī kosmētikas iepakojuma izgatavošanā. Plasticēto polivinilhlorīdu plēves veidā izmanto svaigu produktu iesaiņošanai. No PVC izgatavo arī rotaļlietas, zābakus, bumbas, mājsaimniecības piederumus, caurules, plastmasas logus un citas preces. PVC mīkstinātāji, piemēram, ftalāti tiek uzskatīti par hormonu sistēmas bojātāji. Arī to aizstājēji – adipināti – nav pilnībā pārbaudīti, un ir bažas, ka arī tie var radīt endokrīnās sistēmas traucējumus un iesūkties iesaiņotajā produktā, tādā veidā nonākot mūsu organismos. Sadedzinot PVC, rodas dioksīni. Uz iepakojuma tos apzīmē ar "PVC" vai ciparu kodu "3".

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Nomainīt no PVC ražotos izstrādājumus pret tādiem, kuri izgatavoti no videi un cilvēkam draudzīgākiem materiāliem

57 (x) - Pie ārdurvīm novietoti kājslauķi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Pie visām ārdurvīm novietoti kājslauķi netīrumu, sniega, ūdens savākšanai;
2. Kājslauķi izgatavoti no videi draudzīga materiāla.

Prasību ietekmes skaidrojums

80% netīrumi, smiltis, dubļi, sniegs un ūdens tiek ienesti uz kurpju zolēm. Tā rezultātā tiek atstātas nedzēšamas zīmes uz grīdas seguma, radītas slidenas virsmas, tiek radītas ļoti augstas tīrīšanas izmaksas. Pie intensīvas cilvēku kustības, kā tas mēdz būt tūrisma mītnēs, tādējādi telpas tiek ātri piegružotas, ja pie ārdurvīm nav izvietoti atbilstoša izmēra un izpildījuma veida kājslauķi. No *Zaļā sertifikāta* prasību viedokļa tas nozīmē papildus tīrīšanas darbi un papildus tīrīšanas līdzekļu, ūdens un elektrības patēriņu. Efektīva un labi pārdomāta kājslauķu sistēma var palīdzēt droša un patīkama ieejas mezgla izveidei, kā arī ļoti atvieglot telpu uzkopšanu. Kājslauķi tiek dalīti divos veidos – t.s. rupjos un mitrajos – respektīvi kājslauķi, kas notīra smiltis, augsnes daļiņas, sniegu utt. un mitrie, kas notīra mitrumu. Lai iegūtu pēc iespējas labāku rezultātu tos jāizvieto sistēmā vienu aiz otra. Labākie rezultāti augstas intensitātes objektos ir iespējami, lietojot metāla restes, rupjos kājslauķus un mitrumu aizturošos kājslauķus minētajā secībā.

Ir jāatceras par "spīco papēžu" problēmu – tie mēdz iesprūst, lūzt, skrāpēties – ir nepieciešams izvērtēt vai ir vērts veidot blīvāku kājslauķi, kas sliktāk aizturēs sniegu un lielus netīrumus, bet neļaus iesprūst papēžiem. Der padomāt, cik daudz un kādi cilvēki ikdienā lietos šo kājslauķi. Cilvēku daudzums nosaka cik slodzes izturīgs kājslauķis ir vajadzīgs. Kājslauķa garums ir stipri atkarīgs no tā vai kājas tiks slaucītas uz tā, vai tiks vienkārši iets pāri – šajā gadījumā kājslauķa garumam vajadzētu būt vismaz 4 soļu garumā, respektīvi, 2 metri. Kājslauķa platumam ir jānosedz visa kustības trajektorija, parasti kājslauķa platumu pielīdzina durvju platumam.

Lai palielinātu kājslauķa tilpumu zem tā var veidot papildus bedri – tā kā lielākā daļa kājslauķi nav nesoša konstrukcija zem tiem virs bedres ir jāinstalē restes. Lai bedrē nekrātos sniegs, vai ledus, bedres pamatā tiek instalēts siltais kabelis.

Ar restu palīdzību var veidot metāla trepju konstrukcijas, kas vienlaicīgi arī izpilda kājslauķa funkciju un ir neslīdošas. Vēlams kājslauķi novietot pēc iespējas tuvāk

sliekšnim, lai neveidotos slidena un netīrīta virsma starp sliekšni un kājslauķi, kas ir īpaši nepatīkama ir uz flīžu grīdas..

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvērtēt cilvēku plūsmas intensitāti tūrisma mītne. Novērtēt pie ārdurvīm novietoto vai novietojamo kāju tīrāmo paklāju pielietojamības efektivitāti;
- ✓ Izvēlēties atbilstošus risinājumus un realizēt tos.

58 (I) - Būvniecībā un remontdarbos netiek izmantoti azbestu saturoši materiāli.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Būvniecībā un remontdarbos netiek izmantoti azbestu saturoši materiāli

Prasību ietekmes skaidrojums

Ņemot vērā azbesta kaitīgo iedarbību, Eiropas Savienībā noteiktas stingras prasības darbam ar azbestu saturošām vielām, un kopš 2005.gada 1.janvāra aizliegts ražot un izmantot azbestu saturošus izstrādājumus. Azbests ir silikātu klases minerāls ar šķiedrainu struktūru, kas dabā atrodas vairākās valstīs. Latvijā pārsvarā tika izmantots baltais azbests, kuru ieveda no Urāliem un Kazahijas. 70. – 80.gados tika atklāts, ka azbesta šķiedras un putekļi bīstami ietekmē cilvēka veselību. Azbests spēj sadalīties specifiskās elastīgās, izturīgās mikrošķiedrās, kas nelielo izmēru dēļ ilgstoši nenosēžas. Azbesta šķiedras gaisā var saglabāties pat 80 stundas. Ja šīs šķiedras cilvēks ieelpo, tās novājina cilvēka imūno sistēmu. Biežākās izraisītās slimības ir azbestoze un plaušu vēzis.

Taču tas vien, ka mājai ir šīfera jumts, nebūt vēl nenozīmē, ka cilvēku veselībai un videi tiks nodarīts kaitējums. Jumtu noņemot, iespējams izvairīties no azbesta bīstamās iedarbības, ievērojot darba drošības un vides aizsardzības prasības. Azbestu saturošie atkritumi jāievieto īpašos polipropilēna maisos un jānogādā speciālajā poligonā Brocēnu pagastā.

Papildus informāciju skatīt <http://www.azbests.lv>

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Paredzēt azbesta jumtu nomaiņu un fiksēt to kā pasākumu Rīcības plānā.

VIII. Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi

No.3 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1.5 (.3 / 1.5).

59 (X) - Klientiem tiek piedāvāti Latvijā audzēti un ražoti pārtikas produkti, dārzeņi un augļi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Pretendents apliecina ar deklarāciju, ka klientiem tiek piedāvāti Latvijā ražoti un audzēti pārtikas produkti.

60 (X) - Klientiem tiek piedāvāti pašu saimniecībā vai tuvējā apkārtnē audzēti un ražoti pārtikas produkti.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Pretendents apliecina ar deklarāciju, ka klientiem tiek piedāvāti pašu saimniecībā un tuvējā apkārtnē ražoti un audzēti pārtikas produkti

59., 60. kritērija Prasību ietekmes skaidrojums

Izvēloties vietējos ražojumus, jūs ne tikai atbalstīsiet pašmāju ekonomiku, bet arī varat samazināt ar pārtikas produktu patēriņu saistīto enerģijas patēriņu. Taču šis apgalvojums nav absolūts, jo vairāki pētījumi pierāda, ka importētiem produktiem patiesībā var būt mazāka ietekme uz vidi nekā vietējiem produktiem, kuru audzēšanai, piemēram, tiek izmantotas siltumnīcas.

59. un 60. - Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvēlieties Latvijā, tanī skaitā pašu saimniecībā vai tuvējās saimniecībās audzētos pārtikas produktus.

61 (X) - Klientiem tiek piedāvāti Latvijā audzēti un ražoti bioloģiski sertificēti pārtikas produkti.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Pretendents apliecina ar deklarāciju, ka klientiem tiek piedāvāti Latvijā ražoti un audzēti bioloģiski sertificēti pārtikas produkti

Prasību ietekmes skaidrojums

Bioloģiskā lauksaimniecība tiek uzskatīta par videi draudzīgāko alternatīvu konvencionālajai lauksaimniecībai, jo, tā saimniekojot, tiek patērēts par 50-70% mazāk enerģijas (tiešās un netiešās) uz vienu

pārtikas produkta vienību, kas pamatā saistīts ar atšķirīgu mēslojuma izvēli. Taču atšķirības ir vērojamas arī citās jomās:

RĀDĪTĀJI	BIOLOĢISKĀ LAUKSAIMNIECĪBA	KONVENCIONĀLĀ LAUKSAIMNIECĪBA
Raža, %	81	100
Nitrāti, kg/ha ⁻¹	122	360
Fosfors, kg/ha ⁻¹	340	570
Pesticīdi, g/ha ⁻¹	0-200	6000
Augsnes biomasa, t/ha ⁻¹	40	24

Taču ne visi ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm iegūtie pārtikas produkti atstāj mazāku ietekmi uz vidi. Dažos gadījumos bioloģiski audzēti pārtikas produkti var atstāt pat lielāku negatīvo ietekmi uz klimatu vai sekmēt ūdeņu aizaugšanu (eitrofikāciju). Bez tam bioloģiskā lauksaimniecība arī prasa lielākas zemes teritorijas, lai saražotu to pašu pārtikas apjomu. Taču kopumā bioloģiskās lauksaimniecības slodzes uz vidi ir daudz mazākas, un tā noteikti ir labākā izvēle, it sevišķi, ja ņem vērā bioloģiskās daudzveidības ieguvumus, ko sniedz bioloģiskā lauksaimniecība.

Kāpēc jālieto videi draudzīgi audzēti produkti? Lūk, Mārtiņa Rītiņa skatījums.

- Ekoloģiski tīri produkti nav pārklāti ar indīgu ķīmisku vielu sajaukumu. Pat pēc ābola nomazgāšanas vidēji uz katra standarta ābola mizas ir 20–30 indīgu ķīmisku vielu.
- Svaiga, ekoloģiski tīri audzēta produkcija satur vidēji par 50% vairāk vitamīnu, minerālvielu, fermentu un citu mikroelementu nekā intensīvi audzētie produkti.
- lietojot uzturā ekoloģiski tīrus produktus, ir iespējams izvairīties no ģenētiski pārveidotas jeb modificētas pārtikas
- Arī piens un gaļa un to izstrādājumi lietojami ekoloģiski tīri un dzīvi – tā tu pasargāsi savu un savu ģimenes locekļu veselību. Intensīvi audzētas piena govīs un mājdzīvnieki ik dienas tiek baroti ar bīstamu antibiotiku, hormonu, pretparazītu un daudzu citu zāļu sajaukumu, vienalga, vai dzīvnieks ir slims vai nav. Šīs zāles caur piena un gaļas izstrādājumiem nokļūst tavā organismā un veicina dažādu slimību rašanos un attīstību; arī koronālo trombozi un augstu asinsspiedienu.
- Vienkārši ekoloģiski tīri audzēta pārtika ir daudz garšīgāka. Augļi un dārzeņi ir sulīgāki un garšas ziņā bagātāki.
- Ekoloģiski tīras fermas un mājdomniecības atbalsta un baro mūsu brīnišķo, dažādo savvaļas dabu un dzīvniekus. Vairāk nekā trīsdesmit gadu intensīvā lauksaimniecība ir veicinājusi augsnes eroziju, dažos reģionos līdz 70% savvaļas putnu bojāeju, seno lauku aizsardzības joslu sagraušanu, kā arī dažu brīnišķīgu tauriņu, varžu, čūsku un savvaļas zīdītāju sugu izzušanu.
- Un visbeidzot – ekoloģiski tīra lauksaimniecība nozīmē arī to, ka, tāpat kā tu šodien, arī tavi bērni un mazbērni utt. varēs doties uz laukiem, klaiņot pa tīriem mežiem un pļavām, peldēties nepiesārņotos ūdeņos.

Ne viss, kas tiek pievienots pārtikas produktu izstrādājumiem, ir kaitīgs. Pārtikas produkti - kūkas, maizi, cepumus, u.tml. var papildināt ar dabiskiem papildelementiem:

- Dabiskās krāsvielas ir, piemēram, no ķiršu sulas, safrāna, paprikas, galda bietēm, beta karotīna.

- Par nekaitīgām vielām tiek uzskatītas: *E 203* (kalcijsorbāts), *E 202* (kālijsorbāts), *E 200 – 201* (sorbīnskābe).
- Antioksidanti: *E 330* (citronskābe), *E 270* (pienskābe), *E 300* (askorbīnskābe), E vitamīns.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Praktizējiet Latvijas audzētas bioloģiskās partikas produktu pielietošanu

62 (x) - Klientiem tiek piedāvāti īpaši - oriģināli *firmas* ēdieni vai vietējām tradīcijām raksturīgi ēdieni un dzērieni.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Pretendents apliecina deklarācijā un dokumentāli pamato faktu, ka Klientiem tiek piedāvāti īpaši - oriģināli *firmas* ēdieni vai vietējām tradīcijām raksturīgi ēdieni un dzērieni.

Prasību ietekmes skaidrojums

Latviešu nacionālie ēdieni. Tradicionālā latviešu virtuve kopumā bija bez izteiktām garšvielām, garšas uzlabošanai parasti tika lietoti sīpoli, ķiploki un ķimenes, saldināšanai - medus. Ikdienā, ēdienu pagatavošanai, galvenokārt izmantoja labību – auzas, prosu, grūbas, rudzus, kviešus un miežus. No tās cepa maizi un vārīja putras. Tāpat ēdiena sagatavošanā izmantoja arī kaņepes, skābenes, zirņus, pupas, rāceņus, kāļus, kāpostus, bietes, rutkus, ķirbjus, burkānus un kartupeļus.

Ja ikdienā tradicionālā latviešu virtuvē gatavoja vienkāršākus ēdienus, tad svētdienās un svētkos galds bija bagātīgi klāts.

Daži piemēri:

- Mārtiņdiena - galvenais ēdiens bija gailis, ko kā gaismas saucēju upurēja Mārtiņam.
- Ziemassvētkos uz galda bija jābūt deviņiem ēdieniem, lai mājā būtu bagātība. Starp tiem noteikti bija vārīta cūkas galva (šņukurs), sautēti kāposti un asinsdesa, pelēkie zirņi ar speķi, zivis, kuras uzskatīja par naudas un pārticības simbolu.
- Lieldienās, ko svinēja kā pavasara atnākšanas svētkus, parasti cepa maizi un vārīja olas.
- Līgo vakarā, kas ir vasaras saulgrieži, galdā tika celts svaigs ķimeņu siers - saules un veselības simbols, alus - darba spara simbols un mūsdienās arī pīrāgi.

Latviešu tradicionālās virtuves iecienītākie:

- gaļas ēdieni - asinsdesa (putraimdesa), vārīta cūkas galva vai cūkas šņukurs un cūkas cepetis,
- saldie ēdieni- buberts, rupjmaizes kārtojums, maizes zupa, biguzis vai medus rausis,
- dzērieni - piens, rūgušpiens, kvass, bērzu sulas, maizes alus un dažādas zāļu tējas: kumelīšu, piparmētru, liepziedu, ķērpju, pelašķu, nātres, asinszāles, vēremeles un citas.

Latvijas tradicionālie ēdieni pa reģioniem:

Kurzeme: zivis, sklandrausi, biguzis, bukstiņputra;

Latgale: kļockas, guļbišņīki (guļbišnieki), bulbu blīni, asuškas, murcovka, slokatnis, bulbešnieki;

Vidzeme: stuks (steņķis, štāka), plāceņi, kuģelis, koča, kaņepju sviests;

Zemgale: karaša, skābputra.

Laikam ejot latviešu virtuve ir mainījusies, aizgūstot un mainot ēdienus citu tautu kultūru ietekmē. Mūsdienās latvieši gan vāra boršču un taisa rosolu (slāvu tautu nacionālie ēdieni), gan Jāņos cep šašliku, un Ziemassvētkos piparkūkas (raksturīgas Vācijas kultūrai).

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

1. Izstrādāt un iekļaut ēdienkartē kādu(-us) oriģinālus *firmas ēdienus* un izmantot to kā mārketinga instrumentu klientu skaita palielināšanai .
2. Praktizēt latviešu tradicionālo ēdienu un dzērienu piedāvāšanu klientiem, sevišķi tautas tradicionālajos svētkos.

IX. Vides izglītība un informācija

No 4 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (4 / 1.).

63 (0) - Klientiem pieejamā vietā novietoti saskaņā ar Zaļā sertifikāta nolikumu izstrādātie "Ieteikumi tūristiem".

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Klientiem pieejamā vietā novietoti saskaņā ar Zaļā sertifikāta nolikumu izstrādātie "Ieteikumi tūristiem".

Prasību ietekmes skaidrojums un ieteicamie risinājumi

Viens no uzņēmuma mērķiem, izstrādājot savu vides politiku un plānu, ir popularizēt savu tēlu, kā arī izglītot apmeklētājus, tāpēc vides politikas popularizēšana nav maznozīmīgs uzdevums. Saņemts sertifikāts par augstiem vides sasniegumiem, neapšaubāmi ierindo uzņēmumu labāko sarakstā, taču tas vien ir par maz. Nepieciešams šo uzņēmuma attieksmi paust visās reklāmās un darbībās, ko uzņēmums realizē.

Tāpat uzņēmumā jāpārdomā apmeklētāju neuzbāzīgi informēšanas - izglītošanas pasākumi, no kuriem visvienkāršākie ir:

- informatīvi materiāli;
- zīmes dabā;
- pieejama periodika vides jomā;
- bukleti, grāmatas, kas popularizē šīs lietas.

64 (0) - Zaļais sertifikāts novietots klientiem labi redzamā vietā. Klientiem pieejamā vietā novietoti Zaļā sertifikāta piešķiršanas kritēriji.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Zaļais sertifikāts novietots klientiem labi pārredzamā vietā. Klientiem labi pieejamā vietā novietoti Zaļā sertifikāta kritēriji un cita saistošā informācija.

Prasību ietekmes skaidrojums

Tūristu mītņu klientiem jābūt informētiem par vides politiku, tās mērķiem un ar to saistītiem uzdevumiem.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Tūristu mītnei jāpiedāvā informācija viesiem, tajā skaitā arī konferenču un semināru dalībniekiem, par vides politiku, attiecīgajiem procesiem, kā arī par Zaļo sertifikātu. Informācija jāizplata aktīvi, jau viesiem ierodoties. Viesu numuros izvietojama informācija par to, kā viesi var palīdzēt ar vides programmas ieviešanu.
- ✓ **Lūk, kas jādara:**

- Jāapkopo informācija par vides politiku un rīcības plānu (to, kas tiek darīts, lai samazinātu ietekmi uz vidi), par ekoloģisko sertifikātu un par citiem direktīvā atrunātiem tematiem;
- Informācija jāsaņem jaukā veidā, viesi jāaicina atbalstīt attiecīgās aktivitātes;
- Jāņem par to, kur šī informācija izvietojama.

65 (O) - Ir ieviesti smēķēšanas noteikumi koplietošanas telpās un viesu numuros.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

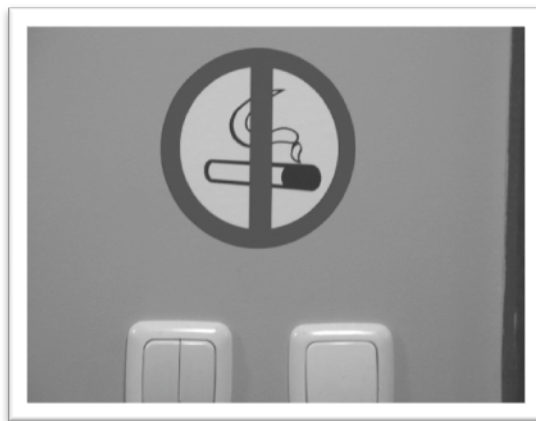
1. Tiek realizēts noteikums, ka koplietošanas telpās smēķēšana ir aizliegta .
2. Smēķēšana aizliedzama vismaz 50 % viesu numuru.
3. Mītnei jādeklarē, ka tā apmierina kritērija prasības, pievienojot dokumentus par telpām, kurās nedrīkst smēķēt un par to izvietojumu attiecīgajā mītnē.

Prasību ietekmes skaidrojums

Runa ir par gaisa kvalitāti attiecīgajā mītnē, kā arī par viesu un darbinieku veselību. Koplietošanas telpas ir tās, kuras izmanto visi – foajē, atpūtas un ēdināšanas telpas, tualetes, veikali, koridori, sapulču telpas u.tml. Tas nozīmē, ka katrā koplietošanas telpā jābūt vismaz vienai daļai, kurā smēķēšana ir aizliegta. Var izveidot atsevišķu telpu, kas domāta smēķētājiem.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Lauku tūrisma mītnei jānodrošina telpas, kurās smēķēšana ir aizliegta:
 - Sagatavojiet rakstisku informāciju par smēķēšanu Jūsu mītnē un paziņojiet viesiem par jebkuru smēķēšanas aizliegumu;
 - Izvietojiet "Nesmēķēt!" izkārtnes tajās telpās, kur tas ir aizliegts;
 - Nosakiet konkrētas vietas (iespējams, ārpus telpām), kur drīkst smēķēt, un skaidri tās apzīmējiet.
 - Pārliecinieties, ka smēķētāju telpās ir ventilācija, pelnu trauki, to iztukšošana, kā arī telpas pilnīga izolēšana no citām telpām.
- ✓ Lai ieviestu kritēriju, tūristu mītnē ir veikti šādi priekšdarbi:
 - ir viegli pieejama informācija par smēķēšanas kārtību;
 - speciāli norādīti numuri ar marķējumu „smēķēt atļauts”, kuros tas pieļaujams;
 - smēķētāju numurā nodrošināta:
 - ventilācijas iespēja;
 - pelnu trauks;
 - izolācija no pārējām telpām;
 - tūristiem pastāv izvēles iespējas, kādās istabās apmesties;

- ✓ telpas, kas paredzētas smēķētājiem, atkarībā no vajadzības tiek apstrādātas ar sadzīves ķīmiskiem līdzekļiem, kas noņem cigarešu dūmu radītās smakas.

66 (x) - Tiek īstenota personāla apmācība par vides jautājumiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Personāls regulāri tiek apmacīts par vides jautājumiem;
2. Apliecinātie dokumenti:
 - Apmācību programmas saturs;
 - Programmas grafiks, informācija par apmeklētājiem;
 - Procedūra informācijas nogādāšanai tiem darbiniekiem, kuri nav apmeklējuši apmācības;

Prasību ietekmes skaidrojums

Personāls ir būtiski, ja runa ir par vides pārvaldīšanu, un tā līdzdalība ir būtiska tad, kad tiem ieviesta jebkura attiecīga programma. Bez personāla piedalīšanās daudzas aktivitātes būs vienkārši neiespējamā. Darbiniekiem vienmēr jāsaprot ar viesnīcu un tūristu biznesu saistītie vides jautājumi. Darbinieki nereti nesaprot vides problēmas, un apmācība ir būtisks stūrakmens jebkurā vides programmā. Moderna vides pārvaldīšana ar darbinieku akceptu un piedalīšanos palīdzēs darbiniekiem attīstīt sevi un sabiedrību, kurā viņi dzīvo.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai.

Tūristu mītne darbiniekiem nodrošina informāciju un apmācību, tajā skaitā rakstveida procedūru vai rokasgrāmatu, lai nodrošinātu vides jautājumu risināšanu un veicinātu videi draudzīgu rīcību. Adekvāta apmācība jauniem darbiniekiem jānodrošina četru nedēļu laikā pēc tam, kad viņi stājas darbā. Apmācība jānodrošina visiem darbiniekiem vismaz reizi gadā.

Katrā apmācību reizē jāizplata materiāli par attiecīgo tēmu, tiem jābūt viegli saprotamiem un pietiekamā daudzumā. Apmācības var veikt dažādos veidos:

- Individuālas vai grupas apmācības, uzaicinot attiecīgos darbiniekus;
- Kolektīvas apmācības, kurās piedalās vadošais personāls un darbinieki;
- Kolektīvas apmācības galvenajam attiecīgā sektora pārstāvim, kurš pēc tam par uzzināto pastāsta citiem darbiniekiem, vienlaikus izplatot attiecīgos dokumentus.

Nepieciešams izstrādāt atbilstības deklarāciju, piedāvājot detalizētu informāciju par apmācības programmu, tās saturu, kā arī par tiem darbiniekiem, kuri saņēmuši dažāda veida apmācību. Piedāvāiet informāciju arī par apmācītājiem un par apmācību grafiku.

Apmācību plāna veidlapa

TEMATS	DALĪBNIEKI (DEPARTAMENTI)	BIEŽUMS, DATUMS	PROGRAMMA, ATBILDĪGĀ PERSONA	MĀJAS DARBI, MĀCĪBU MATERIĀLI
Energoresursi				
Ūdens				
Ķīmikālijas				
Atkritumi				
Vispārējie vides politikas jautājumi				
Mītnes vides politika				

67 (X) - Tiek veikta klientu aptauja par vides un Zaļā sertifikāta jautājumiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir izstrādāta klientu aptaujas anketa par vides jautājumiem;
2. Ir izstrādāta metodika klientu aptaujas veikšanai;
3. Tiek veikta klientu aptauja par vides un Zaļā sertifikāta jautājumiem
4. Aptaujas rezultāti tiek apkopoti un analizēti

Prasību ietekmes skaidrojums

Klientu piedalīšanās *Zaļā sertifikāta* procesā var notikt dažādos veidos. Jānosaka, kā viņi var piedāvāt savas domas (aptauja ir labs veids, kā to nodrošināt). Aptaujas varbūt jau pastāv, tām var pievienot jautājumus par vides lietām. Klienti ir pieraduši pie aptaujām tūristu mītnēs. Viņi labprāt aizpilda šādas veidlapas, ja viņiem ir laika, tā darīt.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai.

- ✓ Foajē var izvietot viesu grāmatu, kurā viesi var ierakstīt ieteikumus.
- ✓ Klientiem informācija jāsniedz vai nu mutiski, kad viņi ierodas, vai arī numuros ar aptaujas palīdzību. Viņi jāinformē par aptaujas mērķi (uzlabot kvalitāti vides jomā).
- ✓ Jāizstrādā sistēma, lai apkopotu klientu viedokļus un attiecīgos secinājumus. Sistēma skaidri jāsaprot gan darbiniekiem, gan arī viesiem.
- ✓ Rekomendācijas jāpārvērš rīcībā, kuru var iekļaut rīcības plānā.
- ✓ Ja anketa, kas aptver ar apkārtējo vidi saistītas tēmas, vēl nav sagatavota, rīkojieties šādi.
- ✓ Sagatavojiet anketu, kas lūdz sniegt vērtējumu par esošo situāciju un apmierinātību ar komforta līmeni par šādām tēmām:
 - Mikroklimats telpās
 - Informētība par tūristu mītnē īstenotajiem enerģijas taupīšanas pasākumiem un apmierinātība ar ierīkotajām ierīcēm;
 - Informētība par tūristu mītnē īstenotajiem ūdens taupīšanas pasākumiem; apmierinātība ar komfortu aptaujājiet galvenās prasības attiecībā uz komfortu, lai noteiktu ūdens taupīšanas iespējas, nemazinot komfortu;

- Apmierinātība ar sabiedriskā transporta nodrošinājums uz mītni, no tās un pašā mītnē;
 - Viesu vēlmes par tūristu mītnes atbilstību ZS ekomarķējumam;
 - Nepieciešamie uzlabojumi;
 - Apmierinātība ar īpašiem tūristu mītnes pakalpojumiem.
- ✓ Anketas viesiem ieteicams nodot, kad viņi ierodas, vai atstāt anketas istabā, lūdzot tās pēc aizpildīšanas iemest īpašā pastkastē pie administratora, lai nodrošinātu anonimitāti.
- ✓ Lai rezultāti nestu labumu, regulāri analizējiet saņemtās atbildes, izmantojot statistikas metodes, ja tas ir iespējams.

68 (X) - Ir pieejama informācija par apkārtnes bioloģisko daudzveidību, kultūras, vēstures un dabas pieminekļiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūristiem pieejamā vietā novietoti informācijas materiāli par vietējām dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, dabas aizsardzību, dzīvnieku un augu noteicējs, (0,5 punkti par katru specifisku informācijas kategoriju.)

Prasību ietekmes skaidrojums

Bioloģiskā daudzveidība. Konvencija "Par bioloģisko daudzveidību" dod šādu definīciju:

"Bioloģiskā daudzveidība nozīmē dzīvo organismu formu dažādību visās vidēs, tai skaitā sauszemes, jūras un citās ūdens ekosistēmās un ekoloģiskajos kompleksos, kuru sastāvdaļas ir; tā ietver daudzveidību sugas ietvaros, starp sugām un starp ekosistēmām."

Parasti bioloģisko daudzveidību definē kā dzīvo organismu un ekoloģisko kompleksu daudzveidību trīs līmeņos: 1) sugas ietvaros, 2) starp sugām, 3) ekosistēmā, starp sugu grupām. Pēdējos gados runā arī par bioloģiskās daudzveidības ceturto – ainavu līmeni. Visi šie daudzveidības līmeņi ir nepieciešami, lai pastāvētu sugas.

Kultūras mantojums ir vērtību kopums, kuru sabiedrība atzinusi par saudzējamu un pēc iespējas saglabājamu nākamajām paaudzēm. Tas ietver gan materiālo mantojuma daļu (piemēram - mākslas darbi, arhitektūras pieminekļi, darbarīki, tehnikas pieminekļi), gan arī nemateriālo mantojuma daļu (piemēram - tradīcijas, amatu prasmes, valodas, dejas, folklorā). Piemineklis ir mantojuma vienība.

Vēstures pieminekļi ir teritorijas, vietas, ēkas, būves, priekšmeti, kas var nodrošināt Latvijas vēstures nozīmīgāko notikumu un personu piemiņas saglabāšanu.

Vietējās nozīmes mākslas pieminekļi ir vēsturisko stilu ansambļu daļas un fragmenti, objekti, kas ir raksturīgi un nozīmīgi noteiktam apvidum; mākslinieciski *mazāk* nozīmīgi profesionālu 19. un 20. gadsimta autoru parakstīti darbi, kā arī primitīvās mākslas paraugi, kas raksturo laikmetu un konkrētu apvidu;

Dabas pieminekļi-aizsargājamie koki. Dižkoki - lieli un veci koki, kam ir kultūrvēstures, izglītojoša vai zinātniska funkcija. Tiem ir liela nozīme vispārējās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. To esamība, kā arī to apdzīvojošo

sugu daudzveidība, ir labs vides kvalitātes raksturojums. Dižkoks uztverams kā patstāvīga ekosistēma un ir dzīvestelpa daudzām retām un apdraudētām zīdītāju, putnu, kukaiņu, sēņu u.c. organismiem.

- Svarīgākais normatīvs, kas nosaka dzižkoka statusu un apsaimniekošanu ir MK noteikumi nr.415/2003 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.
- Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras datu bāze Īpaši aizsargājami un retie koki.

Dabas pieminekļi - dendroloģiskie stādījumi. Mākslīgi veidotas teritorijas, kas pārstāv dendroloģiskās un kultūrvēsturiskās vērtības un ir piemērotas sabiedrības izglītošanai, atpūtai un audzināšanai.

- *MK noteikumi nr.131/2001 „Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem ”*

Dabas pieminekļi- ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie veidojumi. MK apstiprinātajā Aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko pieminekļu sarakstā iekļauts 221 objekts - 88 iežu atsegumi jeb klintis, 34 dižakmeņi, 32 alas, 29 ģeomorfoloģiskie objekti, 21 avots, 8 kvartāra un holocēna veidojumi, 7 ūdenskritumi, viena devona bruņu zivju iegula un viens cilvēku rakts alu labirints pie Riežupes

- *MK noteikumi nr.175/2001 "Latvijas aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko pieminekļu saraksts"*
- *Ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu izvietojums Latvijas teritorijā*

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai.

- ✓ Viesiem jābūt informētiem par Zaļo sertifikātu, par mītnes apņemību vides jautājumu risināšanā, un par vēlmi, aicināt viesus piedalīties attiecīgajos procesos.
- ✓ Informācija var būt mutiska vai rakstiska – materiāli, brošūras, informācijas lapas, attēli, šarži u.c., ja vien tie ir viesiem viegli pieejami.
- ✓ Atbilstoši prasībām, informācijā jāatrunā:
 - Vides politika un rīcība, lai uzlabotu vides situāciju;
 - Informācija bioloģisku daudzveidību un tās pasargāšanu;
 - Aicinājums viesiem atbalstīt mītnes centienus pasargāt apkārtējo vidi.
 - Apkārtnes dabas objektiem - dabas takām un dabas/ekotūrisma maršrutiem, dzīvnieku vērošanas vietām, īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, NATURA 2000 teritorijām un tūrisma ierobežojumiem saistībā ar dabas aizsardzību (ugunskuri, teltis u.tml.);
 - Informācija par kultūras, vēstures un dabas pieminekļiem.

69 (x) - Tiek abonēti vai iegādāti specializētie preses izdevumi par vides aizsardzības tēmu. Ir pieejama profesionāla literatūra vai konferenču materiāli par vides jautājumiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tiek abonēti vai iegādāti specializētie preses izdevumi par vides aizsardzības tēmu;
2. Ir pieejama profesionāla literatūra vai konferenču materiāli par vides jautājumiem.

Prasību ietekmes skaidrojums

Tūristu mītņu klientiem jābūt informētiem par vides politiku, tās mērķiem un ar to saistītiem uzdevumiem.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Darbiniekiem jāpārlicinās, ka tūristiem un semināru dalībniekiem pieejami raksti par vides resursu saglabāšanu un vides pasargāšanu (no laikrakstiem, žurnāliem u.c.).

X. Ieteicamās videi draudzīgās aktivitātes

No 3 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (3 /1).

70 (X) - Apkalpojošais personāls ir sagatavots sniegt klientiem informāciju un gida pakalpojumus.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Apkalpojošais personāls ir sagatavots sniegt klientiem informāciju un gida pakalpojumus.

Prasību ietekmes skaidrojums un ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Sagatavot (apmācīt) darbiniekus sniegt klientiem informāciju un gida pakalpojumus

71 (X) - Klientiem tiek iznomāti uz vietas vai tiek norādīta tuvākā nomas vieta divriteņiem, laivām, slēpošanas un citu videi draudzīgu aktivitāšu inventāram.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Klientiem tiek iznomāti uz vietas vai tiek norādīta tuvākā nomas vieta divriteņiem, laivām, slēpošanas un citu videi draudzīgu aktivitāšu inventāram.

Prasību ietekmes skaidrojums

Aktīvais tūrisms ir tūrisma veids, kurā tūrists visas nepieciešamās darbības veic pats. Aktīvā tūrisma veidi: kājnieku tūrisms, ūdenstūrisms, velotūrisms.

Dabas taka ir kājāmgājējiem domāta, marķēta un ar citiem infrastruktūras elementiem aprīkota taka dabā, kuras mērķis ir iepazīstināt ar teritorijas dabas objektiem un veicināt vides un apkārtējās teritorijas izziņu.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Plānojot tūrisma mītnes darbības jomu palašināsānu izvērtēt iespējas piedab\vēt klientiem iznomāt dažādu, videi draudzīgu aktivitāšu veikšanai nepieciešamo inventāru.

XI. Attieksme pret bērniem un personām ar īpašām vajadzībām

No 3.5 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 0 (.3.5/0).

72 (X) - Ir iekārtotas videi draudzīgas atpūtas un spēļu vietas bērniem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Teritorijā izveidoti bērnu rotaļu laukumi un skaistas atpūtas vietas;
2. Smilšu kastes un bērnu rotaļu laukumu aprīkojumu izgatavošanā izmantotie materiāli ir ekoloģiski tīri un atbilst visām kvalitātes prasībām.

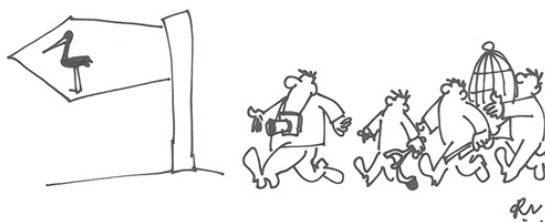
Prasību ietekmes skaidrojums un ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Par **ekoloģisku** uzskata materiālu:
 - kas ir piemērots cilvēkam konkrētajā laikā un sezonā;
 - kas ir piemērots vietējam klimatam;
 - kas organiski iekļaujas apkārtējā vidē;
 - kas ir pārstrādājami atkārtotai izmantošanai;
 - kas ir ilgmūžīgs (tiek taupīti dabas resursi).
- ✓ **Dabīgie materiāli** - materiāli, kas ražoti no dabas izejmateriāliem. Tie ir ekoloģiski tīri, bez mākslīgajiem un sintētiskajiem savienojumiem.

73 (I) - Ir apskatei pieejami mājdzīvnieki.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Tūrisma mītnē ir iespējams apskatīt mājdzīvniekus.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai.

- ✓ Ja vien ir iespējams, būtu ieteicams padomāt par veidu kādā klienti - sevišķi bērni, varētu vērot mājdzīvniekus dabīgā vidē, kā arī, savvaļas un dekoratīvos dzīvniekus.

74 (I) - Ir nodrošinātas patstāvīgas pārvietošanās iespējas personām ar īpašām vajadzībām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Ir nodrošinātas patstāvīgas pārvietošanās iespējas personām ar īpašām vajadzībām

Prasību ietekmes skaidrojums; Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Ikvienam indivīdam ir tiesības uz pieejamību un visu vidē veidoto konstrukciju izpratni. Kopš 2001. gada Latvijas normatīvajos aktos ir noteikts, ko nozīmē jēdziens „pieejama vide” – tā ir iespēja cilvēkiem ar kustību, redzes vai dzirdes traucējumiem pārvietoties vidē atbilstoši plānotajai būves funkcijai. Šis termins ir skaidrots Būvniecības likumā, un virkne Ministru kabineta noteikumu šo jautājumu detalizē, nosakot konkrētākas prasības - veidot uzbrauktuves, iekārtot invalīdu tualetes u.tml.

Sabiedrība attīstās un kļūst humānāka, mēs vēlamies dzīvot komfortabli un ērti visā mūsu dzīves ciklā no dzimšanas līdz pat sirmam vecumam, būsim iejūtīgi, domāsim par atšķirībām cilvēku vajadzībās, organizējot sadzīvi un īstenojot projektus arī tūrisma mītnēs .

Detalizētāka informācija par vides pieejamības jautājumiem meklējama www.videspieejamiba.lv;

XII . Attieksme pret kultūrvēsturiskām vērtībām, tautas tradīciju mantojumu

No 3 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (3/1).

75 (X) - Klientiem ir iespēja iegūt kompetentu cilvēku sniegtu informāciju par vietējo kultūrvēsturisko mantojumu, sadzīves tradīcijām.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Viesiem tiek sniegta mutiska informācija vai sagatavota informācija- lapas, bukleti, ceļveži, periodiskie izdevumi u.c. vietējo kultūru, kultūrvēsturiskā mantojuma vērtībām; vietējām sadzīves tradīcijām.

Prasību ietekmes skaidrojums

Kultūras mantojums kā cilvēka radošās darbības rezultāts izpaužas daudzveidīgās formās - kā materiālās, tā nemateriālās. Tas aptver kultūrvēsturiskas vietas un ēkas, kultūrainavu, mākslas darbus un senlietas, valodas, paražas un tradīcijas, tradicionālās prasmes un pieredzi, simboliskas un garīgas vērtības. Kultūras mantojums aptver kultūras vērtību saglabāšanu, aizsardzību, izpēti, pārmantošanu, aktualizēšanu un to pieejamības veicināšanu.

Nemateriālais kultūras mantojums. Nemateriālais kultūras mantojums ir daudzveidīgs kā visas pasaules mērogā, tā arī lokāli, izpaužoties visdažādākajās jomās, cita starpā: *mutvārdu tradīcijas un izpausmes, ieskaitot valodu kā nemateriālā kultūras mantojuma nesēju; spēles mākslas; paražas, rituāli un svētki; zināšanas un paražas, kas saistītas ar dabu un Visumu; tradicionālās amatniecības prasmes.* Lokālā kultūras tradīciju daudzveidība ir nemateriālajam kultūras mantojumam īpaši nozīmīga un saglabājama.

76 (X) - Ieguldījums kultūras mantojuma saglabāšanā.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Saimnieki savu iespēju robežās saglabā, uztur un popularizē savā teritorijā esošos kultūras pieminekļus un citas kultūras un vēstures liecības;
2. Notiek kooperācija ar vietējiem amatniekiem.

Ietekmes skaidrojums, ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

Kultūras mantojums ir vērtību kopums, kuru sabiedrība atzinusi par saudzējamu un pēc iespējas saglabājamu nākamajām paaudzēm. Tas ietver gan materiālo mantojuma daļu (piemēram - mākslas darbi, arhitektūras pieminekļi, darbarīki, tehnikas pieminekļi), gan arī nemateriālo mantojuma daļu (piemēram - tradīcijas, amatu prasmes, valodas, dejas, folklorā). Piemineklis ir mantojuma vienība.

Ceļot vai atjaunojot ēkas, tiek ņemtas vērā vietējās būvniecības tradīcijas;

**77 (X) - Klientiem ir iespēja apmeklēt unikālus vietējos kultūr-
vēsturiskos objektus.**

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Klientiem ir iespēja apmeklēt unikālus vietējos kultūrvēsturiskos objektus

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- Apzināt tuvējās apkārtnes situāciju attiecībā uz kultūrvēsturisko objektu esamību un, ja iespējams, veidot piedāvājumu klientiem tos apmeklēt.

78 (I) - Tiek praktizēti vides izzinoši un izglītojoši pasākumi.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Turistu mītnē tiek organizēti dažādi vides izzinoši un izglītojoši pasākumi.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Izvērtēt iespējas izveidot tematiskās dabas takas (piem. bišu taka, Meža mātes taka un Koku taka, kurā bērni var izzināt meža dzīvi kopā ar Meža māti.);
- ✓ Organizēt vides radošās darbnīcas.

XIII . Attieksme pret sadarbību ar vietējiem uzņēmējiem, zemniekiem, amatniekiem

No 2 punktiem, kurus iespējams iegūt ieteicamo un ideālo kritēriju jomā šajā kategorijā, minimālais punktu skaits ir 1 (2/1).

79 (X) - Notiek kooperācija ar vietējiem pārtikas, preču un suvenīru ražotājiem un pakalpojumu pārdevējiem.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Saimnieki priekšroku dod vietējo lauksaimniecības produktu un tūrisma suvenīru popularizēšanai un pārdošanai;
2. Iespēju robežās, ja nepieciešams, ar tūrisma saistītos pakalpojumos tiek iesaistīti vietējie cilvēki;
3. Iespēju robežās tiek veidota ar tūrisma saistīta minimāla infrastruktūra gan pašā saimniecībā, gan tās tuvākajā apkārtnē.

Ieteicamie risinājumi prasību izpildes nodrošināšanai

- ✓ Apzināt iespēju kooperēties (sadarboties) ar tuvējās apkārtnes zemniekiem, uzņēmējiem, mājražotājiem, amatniekiem.

80 (I) - Klientiem ir iespēja piedalīties saimnieciskos un amatniecības procesos.

Prasības kritērija izpildes novērtēšanai

1. Klientiem ir iespēja piedalīties saimnieciskos un amatniecības procesos, izmēģināt amata prasmes.

Prasību ietekmes skaidrojums.

Ieteicamie risinājumi

Daudzas lauku tūrisma mītnes - tā dēvētās "Lauku labumu" saimniecības jau praktizē dažādus papildus piedāvājumus saviem viesiem "Lauku labumu" saimniecības Latvijā ar apmeklētāju uzņemšanu nodarbojas profesionāli. Tās atvērtas apmeklētājiem noteiktos laikos, piedāvā ekskursiju pa saimniecību, nogaršot saražotos lauku labumus, izmēģināt amatu prasmes. Citur saimnieki viesiem veltīs mazāk laika, taču, iepriekš piesakoties, var iegriezties, lai apskatītu dažādus dzīvniekus, iegādātos garšīgas, veselīgas, interesantas un noderīgas lietas.

"Lauku labumu" saimniecību veidi:

	<u>DZĪVNIEKU AUDZĒTĀJI</u>	Mājdzīvnieki, savvaļas un dekoratīvie dzīvnieki, produkcijas pārstrāde, tās degustācija un iegāde.
	<u>SĒNU AUDZĒTĀJI UN SĒNOTĀJI</u>	Šitaki, austersēnes, meža sēnes un sēņošana, degustācija, produkcijas iegāde, pagatavošanas receptes.
	<u>AMATNIEKI</u>	Keramiķi, akmeņkaļi, kokgriezēji, pinēji, audēji, mucinieki, kalēji, ādas apstrādātāji, rotkaļi, instrumentu meistari. Darbnīcu apskate, iespēja darboties pašiem un iegādāties ražojumus.
	<u>BIOĻOGISKĀS UN VESELĪBAS SAIMNIECĪBAS</u>	Ārstniecības augi: zāļu tējas, lauku produkcijas degustācija un iegāde, veselības un pirts kūres, seno prasmju (sviesta kulšana, maizes cepšana) apgūšana.
	<u>DEKORATĪVO AUGU AUDZĒTĀJI</u>	Stādu audzētavas, daiļdārzi, konsultācijas un stādu materiālu iegāde.
	<u>PĀRTIKAS AUGU AUDZĒTĀJI</u>	Ogas, augļi, graudaugi un dārzeņi, to degustācija un iegāde.
	<u>ZIVJU AUDZĒTĀJI UN ZVEJNIEKI</u>	Zivju dīķi, makšķerēšana, izbraucieni ar zvejas laivām, vada vilkšana, produkcijas degustācija un iegāde.

Zaļā sertifikāta pretendents ieteicams izvērtēt iespējas attīstīt arī savā saimniecībā kādu no "Lauku labumu" darbības virzieniem .

Vides indikatori „Zaļā sertifikāta” naktsmītnēs Par..... periodu

1. Pamatinformācija

Tūrisma mītnes nosaukums		
Tūrisma mītnes veids (lauku māja, brīvdienu māja, viesu māja)		
Kopējā saimniecības platība (t.sk. zeme)(ha)		
Kopējā tūrisma mītnes grīdu platība (m²)		
Sezonas ilgums (mēneši) tūrisma darbībai (norādīt mēnešus - no līdz)		
Veļas mazgāšana (%)	mājās	tūrītavā

2. klienti

Uzņemto viesu skaits	
Viesu pavadīto gultas nakšu skaits	
Vidējais patstāvīgi dzīvojošo skaits tūrisma mītnē	

3. Energoresursi

Patērētais elektrības daudzums (kWh)	
---	--

Izmantotais kurināmā veids	Patērētais kurināmā daudzums	Izmaksas (Ls)
gāze (m ³)		
malka (m ³ vai steri)		
ogles (t)		
kūdra (t)		
cits (norādīt)		

Alternatīvos enerģijas avotus (vēja ģeneratorus, saules baterijas; uc.): Izmanto ☐ Neizmanto ☐

Izmantotais alternatīvo enerģijas avotu veids	% no kopējā enerģijas daudzuma

↓ Turpinājums lapas otrā pusē

Daļēji finansēts ar Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) atbalstu

4. Ūdens patēriņš un notekūdeņi

Patērētā ūdens daudzums (m ³)	Izmaksas (Ls)

Naktsmītne pievienota centralizētai kanalizācijas sistēmai: Ir ☐ Nav ☐

Notekūdeņu kopējais daudzums (m ³)	
--	--

Baseins: Ir ☐ Nav ☐

Baseina tips	Iekšējs ☐ Ārējs ☐ Apsildāms ☐
Baseina tilpums (m ³)	
Atskaides periodā mainīt ūdens baseinā (reizes)	

Lietus notekūdeņu savākšana un izmantošana : Ir ☐ Nav ☐

Savākto un izmantoto lietus notekūdeņu kopējais daudzums (m ³)	
--	--

5. Atkritumi

Centralizētai glabāšanai vai pārstrādei nogādāto atkritumu daudzums (kg vai m ³)	
Tūrisma mītnē pārstrādāto atkritumu daudzums (komposti, sadedzināts . otrreizēji izmantoti) (kg vai m ³)	

Atkritumu šķirošana: Notiek ☐ Nenotiek ☐

Šķiroto atkritumu veids	Saražotais daudzums (kg, l vai m ³)	Tanī skaitā sāšķiroto atkritumu daudzums (kg, l vai m ³)
Papīrs		
Stikls		
Metāls		
Plastmasa , PET pudeles		
Organiskie atkritumi		
Bīstamie atkritumi .		

6. Patērētais ķīmisko vielu daudzums

Ķīmiskā līdzekļa veids	Patērētais daudzums (l vai kg)	Izmaksas (Ls)
Mazgāšanas līdzekļi (traukiem, veļai)		

Virsmas tīrīšanas līdzekļi (ierīcēm, priekšmetiem)		
Gaisa atsvaidzināšanas līdzekļi		
Dezinfekcijas līdzekļi		
Augu aizsardzības līdzekļi		
Minerālmēsli		
Apdares materiāli (lakas, krāsas, šķīdinātāji u.c.)		
Citi		

Vides plāna šablons

1. Uzņēmuma vispārīgais apraksts (līdz 1 lpp.)

Atrašanās adrese	
Īpašnieki	
Statuss	
Nodokļu maksātāju statuss	
Adrese	
Tūrisma mītnu raksturojums	
Viesu uzņemšanas Kapacitāte	
Piedāvājumi	
Specifiskie pakalpojumi	

2. Uzņēmuma atrašanās raksturojums (0,5-1 lpp.)

Atrašanās raksturojums no vides / ģeogrāfiskā viedokļa.

3. Uzņēmuma vides audita laikā konstatētās svarīgākās uzlabojuma jomas - 1-2 lpp.

4. Prioritārais problēmu saraksts - Līdz 1lpp.

5. Uzņēmuma vides vīzija un mērķi (0,5- 1 lpp.)

Uzņēmuma vides vīzija: kādu uzņēmējs redz vidi un resursu izmantošanu un vidi savā nākotnes darbībā, attiecības ar apkārtējiem uzņēmējiem, pakalpojumu sniedzējiem un viesiem.

Daļēji finansēts ar Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) atbalstu

6. Vides rīcības programma (1-3 lpp.)

Nr	Vides problēma	Mērķis	Risinajumi	Izpildes laiks, vai pirmo rezultātu kontrole	Nepieciešamie resursi			Atbildīgais par izpildi
					Materiāli	Cilvēki, pasākumi	Finanses	
1.	Problēma 1		1)					
			2)					
			3)					
2.	Problēma 2		1)					
			2)					
			3)					
3.	Problēma 3		1)					
			2)					
			3)					
4.	Problēma 4		1)					
			2)					
			3)					
5.	Problēma 5		1)					
			2)					
			3)					
6.	Problēma 6		1)					
			2)					
			3)					

Daļēji finansēts ar Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) atbalstu

7. Vides indikatori un plāna ieviešanas kontroles mehānisms 0,5-1 lpp.
8. Uzņēmuma stratēģija savas vides politikas popularizēšanai – 0,5 lpp.

Daļēji finansēts ar Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) atbalstu